

100-годишнина од
раѓањето на Ацо Шопов,
поет (1923-1982),
честувана во соработка
со УНЕСКО

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

МЕЃУНАРОДЕН СЕМИНАР ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

Трета зимска школа

Скопје, 23 – 28 јануари 2023 година

ШОПОВ НА 11 ЈАЗИЦИ

Скопје, 2023 година

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

ШОПОВ НА 11 ЈАЗИЦИ

Зборник на преводите на семинаристите
на Третата зимска школа
на Меѓународниот семинар
за македонски јазик, литература и култура
при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
(Скопје, 23 – 28 јануари 2023 година)

Уредник на издавачката дејност на УКИМ:

проф. д-р Никола Јанкуловски,
ректор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

За издавачот:

проф. д-р Никола Јанкуловски,
ректор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

ШОПОВ НА 11 ЈАЗИЦИ

Зборник на преводите на семинаристите
на Третата зимска школа на Меѓународниот семинар
за македонски јазик, литература и култура
при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
(Скопје, 23 – 28 јануари 2023 година)

Редакциски одбор на Зборникот:

проф. д-р Ордан Чукалиев
проф. д-р Весна Мојсова-Чепишевска
м-р Евдокија Илијевска

Лектура на текстот на македонски јазик:

Гоце Алексоски („Момент Мал ДОО“)

Компјутерска подготовка:

„Винсент Графика ДОО“ – Скопје

Дизајн на корица:

„Винсент Графика ДОО“ – Скопје

Печати:

„Винсент Графика ДОО“ – Скопје

Тираж:

100 примероци

СОДРЖИНА

Обраќања на свеченото отворање на Третата зимска школа на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (23 јануари 2023 година)

Проф. д-р Никола Јанкуловски, ректор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје Третата зимска школа и мисијата на МСМЈЛК при УКИМ – академско остварување на заложбите на Шопов и неговата генерација културни дејци	9
Проф. д-р Весна Мојсова-Чепишевска, директорка на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје „Македонија е судбина на светот, светот е судбина на Македонија“ со заложбите на странските македонисти и слависти	13

ШОПОВ НА 11 ЈАЗИЦИ

Ас. м-р Иван Антоновски, лектор на групата на напредното рамниште на Третата зимска школа на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје Преводи од потрагата по формалното совршенство во поезијата на Ацо Шопов	19
Истранка.....	33
Со наши раце.....	36
Јесенице.....	39
Светулки.....	43
Во коријата.....	45
Трепет.....	46
На крстопат.....	47
Мечтаење крај брегот на езерото.....	52
Ќе те сретнам после многу лета.....	55
Во тишина.....	57
Го барам својот глас.....	58
Praeludium.....	59
Добра ноќ.....	60
Чудно прашање.....	61
Љубов.....	65
Допри се полека до моето рамо.....	67
Каж ми небо.....	68
Во секој град.....	70
Треба да бидеме подобри.....	72

Ветрот носи убаво време.....	78
Раѓање на зборот.....	82
Трета молитва на моето тело.....	85
Четврта молитва на моето тело.....	87
Петта молитва на моето тело.....	89
Шеста молитва на моето тело.....	90
Седма молитва на моето тело.....	91
Осма молитва на моето тело или кој ќе ја смисли таа љубов.....	92
Старо купувам.....	95
Квечерина.....	98
Небиднина.....	99
Песната и годините.....	105
Јус-политичар.....	108
Грозомор.....	112
Златен круг на времето.....	114
Тажачка од онаа страна на животот.....	116
Ако ти недостасува светлина.....	119
Невреме.....	122
Нокен извор.....	124
Август.....	127
Гледач во пепелта.....	129
И уште еднаш црно сонце.....	131
Баобаб.....	133
Во сонот на црната жена.....	135
Настан на езерскиот брег.....	138
Загледан во океанот.....	140
Те спомнам ли.....	143
Молитва за сињарката - моја наречница.....	145
Оздравување на болниот.....	147
Клошарска песна на поетот.....	151
Од најстара и најчиста сончевина.....	154
Сонцето и телото.....	156
Телото е неподвижно а крвта не мирува.....	158
Домот на сонот.....	162
Сам со својот пламен во градите.....	164
Дрво на ридот.....	167
Секавици над Шара.....	170
Две раце.....	172
Како најубави катрени од народната поезија.....	175

Гнездо во брановите.....	178
Езеро на животот.....	181
Во еден од центрите на Париз	192
Патување во родниот крај – средба со светот.....	197
Проф. д-р Весна Мојсова-Чепишевска, директорка на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје	
Завршницата на Третата зимска школа – почетоци на нови активности преку кои „Македонија е во светот, а светот во Македонија“	
<i>Поздравна реч на свеченоото зајворање на Третата зимска школа (28 јануари 2023 година).....</i>	
	205
Адресар на Третата зимска школа на МСМЈЛК при УКИМ	207

ОБРАЌАЊА

на свеченото отворање на Третата зимска школа
на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура
при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

(23 јануари 2023 година)

Проф. д-р Никола ЈАНКУЛОВСКИ,
ректор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

**ТРЕТАТА ЗИМСКА ШКОЛА И МИСИЈАТА
НА МСМЈЛК ПРИ УКИМ – АКАДЕМСКО
ОСТВАРУВАЊЕ НА ЗАЛОЖБИТЕ НА ШОПОВ И
НЕГОВАТА ГЕНЕРАЦИЈА КУЛТУРНИ ДЕЈЦИ**

Почитуван претседателе Пендаровски,
Почитувана директорке на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура, проф. д-р Мојсова-Чепишевска,
Почитувани членови на Советот на Семинарот,
Ценети семинаристи,
Уважено семејство на Ацо Шопов,
Почитувани лектори, предавачи,

Искажувам огромно задоволство, што денес, токму со Третата зимска школа на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура започнува чествувањето на 100-годишнината од раѓањето на знаменитиот македонски поет и културен деец, Ацо Шопов. Но и убеден сум дека не постои подобар начин за да започне остварувањето на националната програма „2023, Година во чест на Ацо Шопов“, и тоа од повеќе причини, од кои сега би споменал барем една.

Шопов како една од централните личности на македонскиот XX век, и како поет, и како книжевен преведувач, и како културен придвижник и општественик ги постави темелите на мостовите помеѓу македонската и поголем број странски култури. Ние како негови потомци имаме обврска тие мостови да ги одржуваме и да ги зајакнуваме. Ама и да градиме нови! Во нашата современост, чинам нема друг субјект кој на академско ниво, толку се залага и придонесува за одржување и јакнење на постојните мостови и градење на нови, токму преку јазикот, речта и културните вредности, колку Меѓународниот семинар кој е организатор на оваа Школа, што несомнено се потврдува преку резултатите од соработката и влогот со странските македонисти и слависти – и во странските културни средини и кај нас. Оттука, и со оваа Школа, како и воопшто со остварувањето на мисијата на Семинарот во изминатите пет и пол децении, која во последните неколку години добива

и нови димензии, вклучително и преку воведувањето на оваа, веќе традиционална активност, меѓу другото на академско ниво се остварува дел од она за што Шопов и неговата генерација културни дејци се залагале на средината на минатиот век.

Но, оваа Трета зимска школа не само формално и симболично, туку и суштински е соодветен почеток на чествувањето на овој голем јубилеј. Потврда на тоа е што на неа учествуваат семинаристи од: Кина, Виетнам, Соединетите Американски Држави, Австралија, Турција, Полска, Словенија, Чешката Република, Унгарија, Грција, Бугарија, Романија, Молдавија, Руската Федерација, Босна и Херцеговина, Хрватска и Србија. Сите со решеност да ги продлабочат своите познавања за македонскиот јазик, литература и култура. Како Универзитет кој преку Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура, постојано се залага за странската македонистика, особено нè радува што и преку ова издание на Зимската школа се потврдува дека веќе станува континуиран интересот за македонистиката на семинаристи од држави од кои претходно повеќе години немаше учесници на школи на Меѓународниот семинар, и што ни се приклучуваат семинаристи и од земји од кои во изминатиот период и немало пријавени учесници на школите за македонски јазик, литература и култура. Но исто толку и што има учесници од универзитетите на кои изминатите неколку години за првпат се поставија цврсти темели за изучување на македонистиката – Анкарскиот универзитет во Турција, на кој минатата година се отворија Лекторат и Катедра по македонски јазик и од Универзитетот за странски студии во Пекинг, Кина за кој кон крајот на минатата година за првпат избравме лектор по македонски јазик.

Се надевам дека на следните зимски школи ова ќе може да се каже и за лекторати на други универзитетски центри, имајќи ги предвид нашите континуирани заложби во соработката со странските универзитети. А дека понатаму, некои следни генерации и ќе одбележат значајни јубилеи поврзани со нивното континуирано работење, како што токму во оваа 2023 година посветена на Шопов, нашиот Меѓународен семинар ќе одбележи и неколку јубилеи значајни за странската македонистика. Но ќе ја организира и 50-та по ред, јубилејна, Меѓународна научна конференција. Да не забораваме дека и дел од најзначајните научни трудови посветени на творештвото на Шопов и од домашни и од странски истражувачи, во децениите наназад, за

првпат се презентирани на оваа Конференција. Верувам дека оваа Зимска школа и другите активности што ги планира Меѓународниот семинар, а за кои има и ќе има целосна поддршка од УКИМ ќе резултираат со нови, референтни објави.

Почитувани,

За првпат, Зимска школа на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура се одржа во 2021 година, во чест на великанот Блаже Конески, по повод 100 години од неговото раѓање. Впрочем, со неа започна чествувањето и на тој голем јубилеј и од неа се иницираа голем број значајни активности со кои токму од странските македонисти и слависти и со заложби на нашите лекторати, делото на Конески дополнително се афирмираше во странските културни средини, а следеа и бројни други активности на Меѓународниот семинар кои беа дел од националната и меѓународната програма. Верувам дека годинава, кога националната програма за чествување на 100-годишнината од раѓањето на Ацо Шопов започнува со Третата зимска школа ќе се случи истото, со заложби за натамошна меѓународна афирмација на делото на овој знаменит македонски поет и културен деец. Сите ние, и имаме обврска тоа да се случи – колку кон него, толку и кон претходните генерации странски македонисти и слависти кои љубовта кон македонскиот јазик ја развиваа и преку прочитот на неговата поезија.

Убеден сум дека за универзитетските професори, истакнатите истражувачи и веќе познатите книжевни преведувачи кои се учесници на оваа Школа, творештвото на Шопов во кое одново се раѓа македонскиот збор и неговото исчитување, преведување и афирмација, ќе бидат предизвик уште во оваа јубилејна година. А за поновите кадри кои се бројни помеѓу учесниците, особено оние кои сега за првпат учествуваат на школа на Меѓународниот семинар, посакувам неговото творештво да им биде предизвик во годините што се пред нас, бидејќи сум убеден дека нивната посветеност на македонистиката ќе продолжи. Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура е решен и подготвен да продолжи да вложува во перспективите за развојот на странската македонистика, а ние како УКИМ да ја дадеме нашата целосна и безрезервна поддршка. Затоа што со заложбите коишто се остварија во изминатите неколку години, развојот на странската маке-

донистика веќе се одвива по цврсто утврдена патека на која има јасни патокази за развојот и во времето што следи.

Драги семинаристи,

Едно од обележјата на националната програма „2023, Година во чест на Ацо Шопов“ е мислата на големиот поет: „Ако постои поетски фатализам, тогаш ја сум еден од неговите најголеми поклоници.“ Ви благодарам што вие сте докажани големи поклоници и посветеници на македонскиот јазик, на македонската реч и на македонската култура! Не еднаш сме истакнале дека вие сте нашите најголеми и најзначајни културни амбасадори во светот и тоа искрено го мислиме. УКИМ, во рамките на своите надлежности, секогаш ќе стои зад вас и зад вашата решеност да ја афирмирате и развивате странската македонистика. Се радуваме што помеѓу вас, последниве години, сè повеќе има посветеници на кои им припаѓа времето пред нас. Вашиот интерес и вашата посветеност кои се потврдуваат и преку оваа Зимска школа со вашата решеност да ги унапредите вашите знаења од областа на македонистиката, обврзува и во следните шест дена да ви се овозможи исклучителна настава од посветени лектори – настава која и ќе ја оправда и ќе ја зголеми вашата љубов за македонистиката. Верувам дека тоа и ќе се случи, имајќи ги предвид заложбите на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура.

Ви посакувам успех на Третата зимска школа!

Проф. д-р Весна МОЈСОВА-ЧЕПИШЕВСКА,
директорка на Меѓународниот семинар
за македонски јазик, литература и култура
при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

**„МАКЕДОНИЈА Е СУДБИНА НА СВЕТОТ,
СВЕТОТ Е СУДБИНА НА МАКЕДОНИЈА“
СО ЗАЛОЖБИТЕ НА СТРАНСКИТЕ
МАКЕДОНИСТИ И СЛАВИСТИ**

Почитуван претседателе, г. Стево Пендаровски,
Почитуван ректоре на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“
во Скопје, проф. д-р Никола Јанкуловски,
Почитувани членови на ректорската управа,
Почитувани колеги,
Драги семинаристи,
Ценето семејство Шопов,
Драги лектори, предавачи,

„Македонија е судбина на светот, светот е судбина на Македонија“ – овој стих, великанот Ацо Шопов го запиша во својата поетска книга - аманет „Дрво на ридот“. Четириесет и три години потоа, овој стих, се чини ја одразува смислата на оваа, Трета зимска школа, која е во чест на Шопов по повод 100 години од неговото раѓање. Затоа што во сето време досега, токму странските македонисти и слависти се оние кои овозможија во една убава смисла да се остварува идејата дека „светот е судбина на Македонија“ – преку нивните беспопштедни заложби македонскиот збор да се чуе и разбере во странските културни средини. И тоа дури и во мигови кога како што би рекол Шопов, и ние почувствувавме дека „во Македонија / се збиднуваат и се прекршуваат сите дилеми на светот, / а светот е бремен од проблемите на Македонија“. Но и дека „Македонија ја дели судбината на светот, / а светот се судира со безброј македонски судбини.“ Ама во исто време, преку нивната решеност да се посветат на македонистиката и таа за нив да е животна определба, и нашата татковина стана судбина на светот, затоа што заложбите на странските македонисти и слависти се остваруваат не само во рамките на универзитетските центри и на меѓународната научна сцена, туку и воопшто, преку афирмација на македонскиот збор и македонската мисла ширум светот.

Затоа, дозволете ми, ова мое обраќање на ова издание на Зимската школа којашто е во чест на еден од најзнаменитите поети не само во македонската култура, туку и во Југоисточна Европа – поет кој е еден од оние културни дејци преку чие дело нè препознава светот, да им го упатам и посветам ним, на странските македонисти и слависти кои се учесници на Школата.

Драги семинаристи,

Пред повеќе од половина век, Ацо Шопов кажа и запиша: „Доаѓам од југ, од Македонија, земја на стари паметници на културата, на црното сонце на игото и долготрајниот јарем, каде што крстот на судбината е полесен од пепелта на минатото, каде што мртвите не можат да умрат додека трае песната на живите, каде што на живите не им тежат гробовите на мртвите туку песните што ги пеат, каде што водата извира од срцата на фреските и заплискана од сонцето без исток и запад, повторно се влева во истите тие фрески како скаменет вез на сидовите на постоењето и неизбежноста. Доаѓам, а една мисла повторно ме возбудува: колку разновидност, богатства, длабочини, колку патишта и различни судбини на една мала грукта земја која ја чувствуваме како наша татковина, како сиот свет во мало да застанал на неа, со пркос кон себе си и кон другите.“

Денес, преку оваа, Трета зимска школа, и навистина, сиот свет е застанат во оваа мала грукта земја која ние ја чувствуваме за наша татковина. Затоа што денес, виртуелно, но и духовно, со мисла и со збор, сплотени во определбата и желбата да ги изучувате македонскиот јазик, литература и култура, сите вие, од Европа, Америка, Азија и Австралија сте овде, на југ, во неговата и наша, ама уверена сум, веќе и ваша Македонија. Посакувам во следните шест дена, преку наставата што ќе ви ја овозможиме, уште повеќе да ја засакате и уште подобро да ја запознаете, онака како што ја доживувате вие, со сета ваша страст за македонистиката која ве доведе на оваа Школа, но и онака како што ја доживуваше Шопов – со старите паметници на културата, со сета разновидност, со сите богатства, длабочини, патишта и судбини... И за нив да продолжите да раскажувате во вашите културни средини, на вашите универзитети, во рамките на наставата, меѓу вашите колеги, но и во вашите истражувања и научни трудови кои ја говорат научната вистина или во вашите книжевни преводи.

Ако денес, од некои други простори, Ацо Шопов може да нè види и чуе, се надевам дека ќе се залечат дел од неговите рани кои оставија лузни во неговата поезија, затоа што денес, со оваа Зимска школа, инакво, а суштинско значење добива неговиот стих: „Македонија е во светот, а светот во Македонија“. Затоа што денес, во негова чест, „по долгите патишта на светот се отсликува ликот на Македонија, / а ликот на светот во Македонија“.

Дел од вас, на оваа Школа, токму во поезијата на Шопов ќе го препознаат и црното сонце и долготрајниот јарем. Во „Долгото доаѓање на огног“ и крстот на судбината кој е полесен од пелта на минатото. Но, и фреските од кои извира и повторно се влева водата како скаменет вез на сидовите на постоењето и неизбежноста – во стиховите за езерото крај манастирот од „Гледач во пелелта“. Сето тоа е слеано во неговите песни, но извира од овде, од неговата и наша татковина.

Затоа искрено посакувам преку наставата во следниве шест дена, кај сите вас, и од почетното, и од средното, и од напреднатото рамниште уште повеќе да ја распламтине љубовта кон македонскиот јазик, литература и култура и вашата решеност да продолжите секојдневно да сте посветени на македонистиката. И во месеците што претстојат, преку заеднички идеи и активности да ја развиваме нашата соработка и потоа повторно, ама во живо, а не виртуелно, да бидеме заедно и на 56-та Летна школа и/или на јубилејната 50-та Меѓународна научна конференција во Охрид, заедно и со други странски македонисти и слависти, од кои дел сигурно и ќе ги сретнеме за првпат како нови посветеници на македонистиката. За тогаш и одблизу уште подобро да ја запознаете, а оние што веќе добро ја познаваат и да ја доразоткријат оваа земја на стари паметници на културата.

И тогаш, уште еднаш, заедно да му порачаме на Шопов: „Голем поету, знаеме дека „Македонија е судбина на светот“, а ’Светот судбина на Македонија‘. И повторно, истовремено, ’Македонија е во светот, а светот е во Македонија‘! И така ќе биде секогаш – и ’после многу лета, / после многу премрежја и дни‘.“

Нека ни е честита Третата зимска школа и нека е вековита странската македонистика!

Ви посакувам убав, виртуелен престој во нашата татковина!

ШОПОВ НА 11 ЈАЗИЦИ

Ас. м-р Иван АНТОНОВСКИ,
лектор на групата на напредното рамниште
на Третата зимска школа
на Меѓународниот семинар за македонски јазик,
литература и култура
при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

ПРЕВОДИ ОД ПОТРАГАТА ПО ФОРМАЛНОТО СОВРШЕНСТВО ВО ПОЕЗИЈАТА НА АЦО ШОПОВ

„Тежнеам кон еден вид формално совршенство и сакам тоа формално совршенство да има и внатрешно содржинско оправдување.“ Оваа мисла со која Ацо Шопов во 1965 година ја објаснува својата поетика е една од оние со кои започна работата на групата на напредното рамниште на Третата зимска школа на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (МСМЈЛК при УКИМ). Се чини дека и не можеше да се избере посоодветна мисла од Шопов за почеток на работата на групата од дванаесет странски македонисти од осум држави, која во целост беше посветена на неговата поетска реч. Затоа што преку е-платформата „Лирскиот дом на Ацо Шопов“, со корпус од творештвото преку кој се опфаќаат сите творечки фази, лекторската настава се претвори во нова, заедничка потрага по тоа формално совршенство во поезијата на Шопов и по неговото внатрешно содржинско оправдување. И тоа и преку заедничко интерпретирање / анализирање на поезијата, кое доведе до нови интерпретативни рамништа, и преку преводот, кој всушност е и ново *раѓање на зборот*, особено кога станува збор за комплексна поетика, каква што е онаа на Шопов.

Во оваа потрага учествуваа:

- **Валентина Седефчева** (Бугарија), професорка на Филолошкиот факултет на Великотрновскиот универзитет и актуелна лекторка по бугарски јазик на Филозофскиот факултет на Универзитетот во Ниш;
- **Зофија Дембовска** (Полска), доктор на филолошки науки од областа на лингвистиката и преведувачка;

- **Анастасија Мосинец** (Руска Федерација), професорка на Филолошкиот факултет на Санктпетербуршкиот универзитет, лингвистика;
- **Намита Субиото** (Словенија), професорка по македонски јазик и македонска литература на Филозофскиот факултет на Универзитетот во Љубљана и преведувачка;
- **Маја Ковач** (Словенија), преведувачка;
- **Соња Цекова Стојаноска** (Словенија), лингвистка, поетеса и преведувачка;
- **Данијела Костадиновиќ** (Србија), професорка по македонски јазик и македонска литература на Филозофскиот факултет на Универзитетот во Ниш и преведувачка;
- **Александра Стошиќ** (Србија), докторантка на Филозофскиот факултет на Универзитетот во Ниш и преведувачка, а македонскиот јазик го има учено на тамошниот Лекторат по македонски јазик;
- **Биљана Петковиќ** (Србија), магистрантка на Филозофскиот факултет на Универзитетот во Ниш и преведувачка, а македонскиот јазик го има учено на тамошниот Лекторат по македонски јазик;
- **Анамарија Цинеге-Панзова** (Унгарија), преведувачка;
- **Ивица Баковиќ** (Хрватска), професор по македонски јазик и македонска литература на Филозофскиот факултет на Универзитетот во Загреб и преведувач и
- **Кристина Дуфкова** (Чешка Република), доктор на филолошки науки од областа на лингвистиката, предавач по бохемистика и македонистика на Филозофскиот факултет при Масариковиот универзитет и на Факултетот за хуманистички и природни науки при Шлезискиот универзитет во Опава, актуелна лекторка по чешки јазик на Универзитетот во Глазгов.

„Веројатно никогаш порано не се случило една група од 12-13 луѓе да се среќава по неколку часа дневно за заеднички да ја анализира поезијата на Ацо Шопов“, како што ќе истакне Зофија Дембовска од Полска, во своите импресии од Школата. Но, еве, се случи, во организација на МСМЈЛК при УКИМ. „На Зимската школа покажавме дека за да се дојде до соодветно толкување на една песна, до она толкување коешто е врамено, контекстуализирано во нашите временски рамки, најдобриот пат е дијалог и

колективно читање. Колективно читавме и толкувавме еден опус во кој постојано се бара токму Песна, а таа, песна во, зад и над песните на Шопов, постојано се менува со годините, и ќе се менува. А ние успеавме да допреме до некои аспекти на тоа пеење на Шопов и го дадовме својот придонес кон онаа игра што ја ткае везилката во домородскиот ритам на там-тамите од Жоал до Штип.“ – ќе нагласи Ивица Баковиќ од Хрватска.

Дел од тој придонес е и овој зборник со нови, филолошки преводи на песни од Шопов. Во дел од нив се вградени и согледбите за новите интерпретативни рамништа до кои заеднички дојдовме во дискусиите во текот на шестдневната, интензивна настава во која трагавме по формалното совршенство во поетската реч на Шопов и по нејзиното внатрешно содржинско оправдување. А тие не се малубројни! Затоа што во текот на Школата, со универзитетски професори по литература, кои се занимаваат и со книжевен превод, со лингвисти и со книжевни преведувачи од различни земји, не само што заеднички анализиравме и интерпретиравме и се вложувавме во нови преведи, туку едноставно, живеевме со поезијата на Шопов. Притоа, благодарение на е-платформата „Лирскиот дом на Ацо Шопов“ ги имавме предвид и досегашните критички согледби за неа, ама со определба дека тие не се завршна, туку само можна почетна точка на нашите анализи со кои ја остваруваме потрагата по формалното совршенство во творештвото на великанот.

Во таа потрага се поставија низа тези и се отворија мноштво прашања, кои се надеваме ќе бидат дел и од нови студии за Шопов, од странските македонисти. Како што ќе истакне Данијела Костадиновиќ од Србија: „Движејќи се од нашата до небиднината на Ацо Шопов, стигнавме до небиднината на историјата на човештвото и на историјата на уметноста.“ Токму тие *небиднини* се во јадрото на формалното совршенство во поезијата на Шопов по кое заеднички трагавме. И по кое сè уште (ќе) трагаме! Затоа што „...творештвото на Ацо Шопов умешно ја доловува сликовита звучност, додека тематски посочува на вечните прашања за постоењето. Читајќи ја неговата поезија, таа честопати не донесува јасни одговори, туку нè интригира, па меѓу редовите, постоечките загатливи промисли само се продлабочуваат. Постојано сме свртени кон индивидуалното во универзалното, меѓутоа на потрагата по заклучоци не се гледа крај.“ – запиша Маја Ковач од Словенија.

Сите тие тези и прашања од шестдневната настава остваруваат свој одраз и во преводите кои се меѓу кориците на ова издание, а при чијашто подготовка уште еднаш се потврди дека кога станува збор за големи и комплексни автори како Шопов, за успешниот превод, неопходно е да му претходи книжевна анализа. Затоа, взаемна беше и е радоста што заеднички „...нурнавме во длабочините на песните на големиот поет Ацо Шопов. Повеќеслојноста на тие песни можевме да ја сознаеме само на овој начин, со заедничка усилба на сите нас“, како што ќе каже Анамарија Цинеге-Панзова од Унгарија. А во таа повеќеслојност, всушност ја баравме и песната над песните во творештвото на Шопов, затоа што во неа се чини е и тоа формално совршенство. Таа песна над песните, како што запиша Валентина Седефчева од Бугарија „...во себе ги носи страста и љубовта, светлината и темнината, стравот и силата, спокојот и бунтот, природата и зборот, а целата таа вселена испливува во сонот на црната жена.“

Со часови се разговараше и за можните решенија при преводот на некои песни, при што се забележа вештоста на Шопов во користењето на решенија кои се остварливи во македонскиот, а искуството покажува дека не е лесно да се пренесат во целост во друг јазик. Но се анализираа и постојни преводи на осум јазици (јазиците на учесниците на Школата), при што како резултат на книжевните анализи кои се остварија на Школата се забележаа и примери каде е можно / потребно коригирање на преводот со нов превод. Така и се случи ова издание, во кое се поместени песни кои за првпат се преведуваат на конкретните јазици, ама и песни за кои преку новите преводи всушност и се оствари обид за такви *корекции* на претходен превод.

Заедничкото живеење со поезијата на Шопов, а со тоа и потрагата по нејзиното формално совршенство, со семинаристите од напреднатото рамниште од Третата зимска школа на МСМЈЛК при УКИМ продолжи и по мигот кој претставуваше официјална завршница на наставата. Затоа што и во деновите и месеците потоа, продолжи секојдневната комуникација и взаемната посветеност на групата. Па така, како резултат на таа взаемна посветеност, по завршницата на Школата, на неколку универзитетски центри на кои се изучува македонистиката, веќе се спроведуваат истражувања за присуство на творештвото на Шопов во нивните културни средини во текот на XX век и се доаѓа до нови

сознанија и материјали и се подготвуваат и нови научни трудови, како и нови избори од неговата поезија во превод на други јазици.

Очигледно, неопходно беше да се случи оваа заедничка, меѓународна посветеност на творештвото на Шопов, за токму во оваа јубилејна, 2023 година да почне да се случуваат некои нови осврнувања кон него, иницирани токму од странските македонисти – оние од групата на напредното рамниште на Третата зимска школа на МСМЈЛК при УКИМ. И тоа и од оние кои и пред 2023 година – годината во чест на великанот беа упатени во комплексноста на неговиот опус, и од оние кои токму преку оваа Школа за првпат подлабоко нурнаа во поетскиот свет на авторот чие име секако, и претходно го поврзувале со естетската вертикала на македонската литература. Меѓу нив е и Кристина Дуфкова од Чешката Република, која забележа: „Ацо Шопов е еден од поетите чиешто творештво не го познавав многу добро пред Зимската школа. Прочитав неколку песни и си реков: 'Добро е, интересно, ги прочитав еднаш, ќе ги прочитам уште еднаш'. Но сега, откако многу работевме со дел од песните на Шопов, кога се трудеме не само да читаме, туку и да исчитаме и да интерпретираме, да споделиме мислења и да најдеме паралели, разбираам колку интимно треба да ги прочитам текстозите, колку суптилно треба да внимавам на зборовите и колку детално треба да барам подобар и попрецизен еквивалент во чешкиот јазик за секој збор од поезијата на Шопов.“

Потребата од таков внимателен и интимен прочит на поезијата на великанот ја почувствувавме сите. Вклучително и оние учесници на Школата кои во децениите наназад ги читале и исчитувале „Ветрот носи убаво време“, „Небиднина“, „Гледач во пепелта“, „Песна на црната жена“... Затоа, ова „заедничко волшебено патување од небиднината преку македонските збор и мисла, низ миговите на сегашноста до светлината на иднина-биднина“, како што ќе го дефинира Соња Цекова Стојаноска, продолжи со корпус од творештвото на Шопов кој значајно се зголеми во споредба со оној што беше подготвен пред почетокот на Школата. Оттука и големата бројност на преводите, при што во дел од нив има рефлексии и од заедничкото живеење со поезијата на Шопов по формалното завршување на Школата, во текот на која како

што забележа Александра Стошиќ од Србија: „Сите бевме на различни места, но Македонија е во нас.“

* * *

Во потрагата по формалното совршенство во поезијата на Шопов, по завршувањето на Школата, со свои нови преводи ни се приклучија и други странски посветеници на македонистиката, кои се родени говорители на други јазици:

- **Сотирис Минас** (Грција), дипломиран професор по шпански јазик, кој македонскиот јазик го учел самостојно и во последниов период работи на негово усовршување преку виртуелна настава, а во подготовката на преводите, со цел изнаоѓање на најсоодветните решенија се консултираше и со лекторката по македонски јазик на Факултетот за странски јазици и литература на Универзитетот во Букурешт, Романија, Елена Ѓорѓиовска;
- **Хабип Бардакџи** (Турција), студент на Факултетот за литература на Истанбулскиот универзитет, кој посетува настава по македонски јазик, литература и култура на тамошниот Лекторат по македонски јазик, а во проверката и редакцијата на преводите активно беа вклучени и проф. д-р Туркан Олџај, раководителка на Катедрата за македонски јазик во Истанбул и лекторката, д-р Габриела Ивановска и
- **Гаел Лекок** (Франција), магистрантка по македонистика на Институтот за ориентални јазици и цивилизации (ИНАЛКО) во Париз, која македонскиот јазик го учеше на тамошниот Лекторат по македонски јазик, а во проверката и редакцијата на преводот активно беше вклучена и проф. д-р Фроса Пејоска-Бушро, која раководи со македонистиката на ИНАЛКО.

И со нив споделивме взаемна, творечка и истражувачка радост и возбуда при досегашниот тек на потрагата по формалното совршенство во поезијата на Шопов. „Ми причинува огромно задоволство што учествувам во овој потфат посветен на големиот македонски поет, Ацо Шопов, бидејќи преводите од македонската литература на грчки јазик, за жал, се малубројни. Додека преведував, почувствував дека придонесувам за изградба на мост на пријателство помеѓу македонскиот и грчкиот народ.“ – напиша Сотирис Минас од Грција. Се чини, толку силна вдахновеност

поттикната од поетските пораки дека *шреба да бидеме поодобри* и дека *вейпроиј носи убаво време* имаше и во преведувачката посветеност на Хабиб Бардаќи од Турција, кој годинава ги завршува додипломските студии. „Работата на преводот на песните на Ацо Шопов беше голем предизвик за мене, заради нивната висока книжевна вредност и значенска повеќеслојност. Горд и задоволен сум што преведував песни на еден од основоположниците на современата македонска поезија и што придонесувам за зајакнување на културните врски помеѓу двете држави преку поезијата на Шопов.“ – нагласи тој, испраќајќи ни ги стиховите во превод на турски јазик.

Но, увереноста дека (и) новите преводи на песни на Шопов кои настанаа во 2023 година – годината во негова чест, се влог во зајакнувањето на врските помеѓу македонската и други култури – оние во кои се говорат јазиците на кои се остварени преводите, а ја споделуваат и сите други странски македонисти за кои новото *раѓање на зборои* на Шопов беше/е предизвик. Затоа што (и) преку поезијата на Шопов, светот ги осознава македонските книжевни и културни достоинства – оние кои тие, странските македонисти ги афирмираат во своите културни средини.

Па меѓу другото, затоа, со преводот на Гаел Лекок од Франција, јубилејот 100 години од раѓањето на Шопов, симболично се поврза со друг значаен јубилеј – половина век Лекторат по македонски јазик на ИНАЛКО во Париз. Не беше лесно да се издвојат стихови од Шопов кои сè уште не се преведени на француски јазик. Ама взаемната решеност дека во рамките на чествувањето на двата јубилеја, потребно е да се случи и нов француски превод од творештвото на поетот кој изгради мостови помеѓу македонската и француската култура, доведе до такви стихови. И преводот се случи непосредно пред чествувањето на двата јубилеја во Париз, во март 2023 година.

Меѓу кориците на ова издание се поместени и тие преводи – на посветениците на македонистиката кои во потрагата по формалното совршенство во поезијата на великиот поет ни се приклучија по завршувањето на Третата зимска школа на МСМЈЛК при УКИМ.

* * *

И еве го зборникот „Шопов на 11 јазици“, како резултат од досегашниот тек на таа заедничка потрага. Во него, преку песни-

те од различните творечки фази и нивните преводи, се надеваме дека се опфатени севкупните особености на опусот на поетот на небинината.

„Со невините раце на детето, со невините раце на тагата и осаменоста, со невините раце кои ја прегрнуваат мајката и народната песна, озарен од светлоста на родниот Штип, облагороден од љубовта кон Македонија, Ацо Шопов почнува во својата тетратка да ги запишува првите стихови за младоста, за маката и радоста, за партизанската, но и за другите борби, во штотуку сфатените значења на тишината, зборовите, огнот, пепелта, светлоста, темнината, љубовта, убавината од која испливува и одново се нурнува небиднината.

Тоа долго патување во мистичниот ритам на там-тамот на црната жена, од една до друга небиднина, од еден до друг кошмар, од еден до друг сон, од еден до друг остров, од еден до друг континент, од еден до друг океан, се слева во еден извонреден поетски глас на брановите на езерото на поетовиот живот.

Поет на бунтот, поет на крвта, поет на меланхолијата, поет на тишината, поет на имагинацијата, поет на духовноста, Ацо Шопов несомнено претставува големо име во македонската литература.“

Овој кус портрет на Шопов, кој во текот на Третата зимска школа на МСМЈЛК при УКИМ го запиша Данијела Костадиновиќ се чини се отсликува и во изборот од неговото творештво поместен во овој зборник, пред сè преку песните кои досега не беа преведени на јазиците на кои преку ова издание веќе се достапни во превод. Но, се надеваме дека зборникот содржи и повеќе од тоа... Затоа што меѓу стиховите во преводите се и мноштво можни интерпретации и согледувања за песните на Шопов, кои не ги најдовме во претходните осврнувања и толкувања, а преку кои на Школата се остваруваше потрагата по песната над песните во која е формалното совршенство во поезијата на овој не само македонски, туку и европски голем поет.

Неговото творештво, во текот на Школата не само што нè поттикна на нови истражувачки и преведувачки потфати, туку дел од учесниците – странски македонисти ги поттикна да напишат и свои стихови на македонски јазик, кои се во нераскинлива интертекстуална врска со стиховите на Шопов. Во овој увод кон новите преводи на поезијата на Шопов на 11 јазици, ги споделуваме и тие стихови на странските македонисти: Анастасија

Мосинец од Руската Федерација, Намита Субиото и Маја Ковач од Словенија и Биљана Петковиќ од Србија, затоа што и тие се сведоштво дека творештвото на Шопов никогаш нема да го одгатнеме до крај, но дека не се откажуваме од потрагата по формалното совршенство во него, со цел да се обидеме да го (ре)дефинираме она што го чувствуваме при прочитот на напишаното од великиот поет.

Анастасија Мосинец

За творештвото на Ацо Шопов би сакала да прикажувам долго и да кажам многу убави зборови, но...

...зборовите лажат. Но сепак, за мене неговото творештво е како песна.
Или можеби е како жена.

Нејзините очи се потажни од дождови.
Нејзиното име не се изговора.
Неа ја гледаме немо и вшшено,
но нејзиниот поглед нè полни со зборови.
Тивки, бунтовни, ковчести, чесни.

Неговите стихови се како жена.
Или самата жена е песна.

*

Намита Субиото

ПОЕТУ НА.Ш.

Никогаш нема да те одгатнеме од А до Ш.
Во Тишината телата наши те молат:
откриј ни го својот необичен и пронајден Збор
што ги буди срните во нашите зеници,
заради кој стануваме доброволни заробеници
на нашата Небиднина,
на Твојата Светлина.
Да си благословен најнеобичен Поету
што нè изедначуваш во мудроста,
што нè израмнуваш во годините,

што ни ги спојуваш Очите на екраните.
Да си благословено Време
што ги зближи божилата на нашите Срца
на Третата зимска школа.

Еден ден можеби
ќе дувнат диви Ветришта,
ќе ја раздуваат Пепелта,
тогаш ќе се качиме на Дрвото на ридот
и можеби ќе ни зајакне видот,
но никогаш нема да те одгатнеме од А до Ш.

*

Маја Ковач

ДОЛГО ЧИТАМЕ НА ОВА МЕСТО

(Одек на песната „Долго живеам на ова место“ од Ацо Шопов)

Долго читаме на ова место
под кое шумат меѓународни извори
и толкувачи ловиме значења,
а стиховите во нема извишеност
ја разлистуваат таинственоста на изразот.
Долго читаме на ова место
и полека црнееме од недоумици.
Гледај, велиме, гледај ги зборовите:
ни да ги препознаеш.
Секогаш овие стихови беа длабочини
во кои се кријат скапоцености,
а сега се огледуваат бистри бисери
да ги собереме и нижиме.
Секогаш овие очи беа орачи
по ровки стихови што можат
да се сломат од невнимание,
а ние со сета цврста кривост ги чуваме
и тивката бучност ја слушаеме.

*

Биљана Петковиќ

(Впечаток од завршниот час. Текстов е создаден од стиховите на Ацо Шопов)

Небиднина

Тој збор што не постои во речникот
Збор што личи на обично дрво
Ко крвава жар ми капеше в срце
Црна од мака, од соништа зелена
Чудна една сказна од леб и од сребро
Таа заробена убавина
Во молкот див на морето

Тие неизодливи нерамнини

Заради нас
Заради она невино дете
Плетат невидливи мрежи

Како ништо да не се случува
Убавото е убаво и поминува
Дрвото се подмладило, разгранило и
Одамна веќе и ноќта помина

О песно, земјо, жено, о живот и смрт
Ведно
Кој мисли дека те сфатил, не знае што е
Бездно

* * *

Со објавувањето на овој зборник, потрагата по формалното совршенство во поезијата на Шопов и по неговото внатрешно содржинско оправдување, не завршува, ниту запира... Таа продолжува со посветеност од учесниците на Третата зимска школа на МСМЈЛК при УКИМ, од групата на напреднатото рамниште, како и со вклученост на оние посветеници на македонистиката кои со свои преводи, во потрагата ни се приклучија по завршување на Школата. До овој момент, веќе е оформен нов фонд со архивски материјали за Шопов од две странски културни средини, подготвен е нов избор од поезијата на великанот кој во превод на

словенечки јазик се надеваме ќе се објави во текот на годинава, а кој содржи и преводи кои произлегоа од Школата поместени и во зборникот, стихозбирката „Дрво на ридот“ е преведена на два јазика и се иницира за првпат да биде објавена во две странски држави, додека дел од преводите на песните веќе се објавуваат и во ова издание. Сето тоа за неколку месеци, а веќе се подготвуваат и нови студии за Шопов од странски македонисти, вклучително и прва студија за неговата поезија и интермедијалност.

Потрагата продолжува и ќе трае!

* * *

Се надеваме дека ова издание, со преводите и одразот што во нив се остварува од новите интерпретативни рамништа до кои со странските македонисти се дојде во текот на Третата зимска школа на МСМЈЛК при УКИМ, во себе го содржи и формалното совршенство во поезијата на Шопов и неговото внатрешно содржинско оправдување – оние по кои ние сè уште (ќе) трагаме.

Овој зборник и сето друго што како поттик и инспирација од Школата, со странските македонисти (ќе) се оствари со/за творештвото на Ацо Шопов, убедени сме ќе ја потврди неговата мисла на која се потсетивме и во текот на Школата: „Во поезијата нема високо и средно развиени земји и земји во развој. Таа е или не е тоа.“ Затоа што поезијата на Шопов е тоа!

ПРЕВОДИ

на семинаристите на Третата зимска школа
на Меѓународниот семинар за македонски јазик,
литература и култура
при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

(Скопје, 23 – 28 јануари 2023 година)

Песните во оригинал на македонски јазик, во зборникот се објавуваат во верзијата во која се достапни на повеќејазичната е-платформа „Лирскиот дом на Ацо Шопов“ (<https://www.acosopov.com/>), која се користеше при подготовката на преводите, како и воопшто во работата на групата на напредното рамниште на Третата зимска школа на МСМЈЛК при УКИМ. Подредени се хронолошки, според годините на публикување на оригиналните поетски книги на Шопов во кои се објавени (со што се следат и творечките фази во неговиот поетски опус) и според распоредот на песните во содржините на книгите објавени на е-платформата.

Преводите на секоја од песните се поместени по оригиналот на македонски јазик.

Преводите на секоја од песните која е преведена на повеќе јазици се подредени според азбучниот ред на јазиците.

ИСТРАНКА

Штом закрепна мостот со радоста нова
и искрејќи возот загрме и здими,
од далечно место мома писмо прими
и прокапа солзи на мајкини слова:
„Убавице моја, – галабинке бела,
на мргоден Триглав, соколинке смела,
ти не ми се срти што пишувам вака,
што в писмото капе и тага и мака;
знам – твојата радост во сонце се злати
а мајкина тага веднаш ќе ја смати;
ој, в болката штукам безумна и слепа
и срце ми тежи ко камена крепа.

Јаребице моја, вчера в зора рана
над нашата кука в крв напаѓа слана;
загинаа, ќерко, и Митја и Вера
и татко ти падна во стачката вчера.

Ој, сираче мое, – прва љубов наша,
кој в утрини млечни за тебе ќе праща,
кој твоите коси милно ќе ги гали
кога мирен Јадран в залез води пали! ...
Но не тажи долго, галабинке бела,
пак заплискај радост ко кладенец бистра,
и биди пак тврда и биди пак смела
како што ми беше во бојот за Истра.“

Потекоа солзи и радост се смати,
Истранката млада писмо дома врати:
„Мајко моја тажна ... и в далека Босна
ми попрска лице крв таткова росна,
мраз срце ми стегна, ... и не мене само –
бол сите ги души што станува тамо.

Крај јаблани, мајко, разлистени млади,
Младинската пруга со песни се гради,
а денеска рано в зори светло-сини,
првиот воз мина по нашите шини.
Во Брчко тој тргна, од широка Сава,

кај започна, мајко нашта бојна слава,
и нема да сопре, крила не ќе свие
кај рудникот богат црно злато крие,
тој напред ќе јурне низ целата земја,
о, мајко, за пречек и ти биди спремна,
и в некоа зора ко езеро бистра
ќе пристигне таму – в непокорна Истра,
и в секое срце што страда и жали
Свет огин ко факел разгорен ќе пали!

Мајко моја тажна, дур тука во Босна
нè попрска сите крв таткова росна,
но земјата наша бујна младост разви...
О, Истро, ќе бидеш во мајкини пазви!“

ISTRIJANKA

Ko most se v radost novo je odel,
iskrivi pisk in dim zagnal je vlak,
daljnji je kraj mladenki pismo bral,
s solzami zalila materin je pisan znak:

Lepotica moja – golobica bela
na čemernem Triglavu sokolica smela,
ne bodi huda, ker pišem ti tako,
ker na pismo kapljá žalostno in hudo;
vem – tvojo radost, ki v soncu se zlati,
materina žalost v trenutku zamegli;
ah, v bolečini tavam brezumna in slepa
in v srcu leži mi kamnita kepa.
Jerebica moja, včeraj v jutranji zori rani
nad hišo našo na kri je padla slana;
odšla sta, hčerka draga, Mitja in Vera tudi
in tudi tvoj oče je padel včeraj na grudi.
Ej, sirota moja – ljubezen prva naša,
kdo zdaj v jutrih mlečnih zate vpraša,
kdo lasem tvojim nežno božanje bo podal,
ko mimi Jadran na zahodu vodo bo ožgal ...
A ne žaluj dolgo, golobica bela,
znova širi radost, oglej se na izvirsko vodo bistro,

in bodi znova močna in bodi znova smela,
kot bila si v boju za Istro.“
Privrele solze so in radost se je skalila,
Istrijanka mlada v pismo domov je izlila:
„Mati moja žalostna ... čeprav je tu daljna Bosna
poškropila mi obraz je kri očetova rosna,
v srcu me je zmrazilo ... ne le mene –
bolečina duši vse, katerim srce tam vene.
Tam jablane, draga mati, mlade zelenijo,
ob njih pesmi mladinsko progo gradijo,
danes v svetlosinji rani zori pravi
vožnjo prvo vlak po tirnicah naših slavi.

V Brčko je krenil, s široke Save,
kjer začetek je, mati moja, naše bojne slave,
in ne bo se ustavil, kril povetil res ne bo,
pri rudniku bogatem črno skriva se zlato,
naprej bo švigal skozi deželo vso,
mati, na prihod pripravljena bodi lepo
in nekega jutra kot jezero bistro
bo prispel tja – v neomajno Istro,
in za vsako srce, ki trpi in žaluje,
prižgano baklo kot sveti plamen snuje!
Žalostna mati moja, čeprav tu v Bosni
ni prizanešeno krvi očetovi rosi,
bujna mladost naše dežele razvoj je ...
O Istra, materino bo nedrje tvoje!

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

СО НАШИ РАЦЕ

Ој, Орданчо синко, мој соколе златен,
јас писмо ти праќам од родното село,
а моите мисли ко немирни јата
на Пругата летат развихрено, врело.

Би сакала, синко, мил глас да ти слушнам,
да потече љубов ко огнена лава,
би сакала в преград мајкин да те гушнам
и милувам долго твојта руса глава.

Ни пристигна, Орде, вест радосна неќна
ко пролетна птица во утрина рана,
о, колку сум горда и колку сум среќна
што в градбата дружна прв ударник стана!

Во писмото, чедо, за Пругата пишеш,
за јуриши бојни, за вашите дела,
и како се волно и длабоко дише
в босанските мали и спалени села.

Во писмото твое ни јавуваш, сине
оти Тој бил таму, – на Пругата стигнал,
и како се бурен бран нездржан дигнал
кога Тој ве бодрел со зборови снажни,
и како од радост кога кај вас минел
неговите очи се искреле влажни,
а тебе те пламен в силна желба кинел,
ти трептело срце со решеност тврда, –
во идната пролет пак таму да идеш,
во идната пролет пак таму да бидеш
и тунели градиш в босанските брда.

Но и кај нас, Орде, во крајот наш роден,
на денови цветни светла зора пука,
со нашите раце в труд гориме плоден, –
вие в Босна – таму, ние в село – тука.
Ти помниш – за домој спелелени цели,
што душа ти свиват кога кај нив минеш.
Сега никнат редум нови куќи бели,
и школо се гради за децата, сине.

Би сакала, синко, мил глас да ти слушнам,
да потече љубов ко огнена лава,
би сакала в преград мајкин да те гушнам
и милувам долго твојта руса глава.

НАШИМ РУКАМА

Ој, Орданчо сине, мој соколе златни,
шаљем ти писмо из роднога села,
а моје мисли као немирна јата
преко пруге лете дивље, врело.

Волела бих, сине, мио глас да ти чујем,
да потече љубав као огњена лава,
волела бих на груди мајкине да легнеш,
и милујем дуго твоју плаву главу.

Стигла нам је, Орде, вест радосна скоро,
к'о пролећна птица раном зором.
О, кол'ко сам поносна, кол'ко сам срећна,
што у групи својој први нападач постаде!

У писму, чедо, за Пругу пишеш,
За бојне јурише, о вашим делима,
и како се вољно и дубоко дише,
по босанским малим и спаљеним селима.

У писму нам јављаш, сине,
да је он тамо – на Прузи стигао,
и како се буран бран неиздржив дигао,
када вас је речима снажним бодрио,
и како од среће када код вас прође,
његове очи су постале влажне,
а теби је кренула силна жеља,
дрхтало је срце у одлуци тврдој –
у пролеће опет тамо ћеш ићи,
у пролеће опет тамо ћеш бити
и тунеле градити у босанским брдима.
Али, и код нас, Орде, у нашем родном крају,
у цветним данима блиста зора,
нашим рукама у труду великом горимо –
ви у Босни – тамо, ми у селу – овде.

Памтиш – спаљене домове целе,
што душу ти савијају кад крај њих прођеш.
Сада ничу редом нове куће беле,
и школа се гради за децу, сине.

Волела бих, сине, мио глас да ти чујем,
да потече љубав као огњена лава,
волела бих на груди мајкине да легнеш,
и милујем дуго твоју плаву главу.

**Превод на српски јазик:
Александра Стошиќ (Александра Стошић)**

ЈЕСЕНИЦЕ

Јесенице,
 Јесенице,
 челик – срце,
 пламен – лице!

Еј ти Саво, еј Долинко,
 весница се пролет јави,
 Ко долина блага денес
 ти ја мој'та душа плавиш!

Да ли извор – сини очи,
 или ветер што те гони,
 шепотења да ли нежни
 на брегови што ги рониш,
 да ли, реко, кога минеш
 низ градови и низ села –
 за нивните збориш дела?

Еј, Долинко, брза водо –
 ко крв млада што се пени,
 на бранови – галебови
 ти ги денес сите крени!
 Во висини сонце само
 врсник рамен да им биде
 да ги видат,
 чуат, реко, –
 на далеку,
 на далеку!

За корави раце кажи,
 разиграни како сокол,
 и радоста неискрена
 в работничко светло око,
 и како се в оган јаглен
 што челично срце пали –
 човек кали!
 За љубовта нивна кажи
 што предели не ја спират, –
 пролетерска верност гласи
 со победи што се шират,

и в болката тврда како
нараснуват сили млади –
да се гради,
да се гради!

Јесенице,
Јесенице,
челик – срце,
пламен – лице!

Клеветите што се диви
спрема твоите очи живи
и младоста разлистена
под јаблани што се вие?!

Иднината наша светла
в железара што се лие –
не ќе можат да ја скријат,
не ќе можат да ја свијат
границите, што ни срца
со телени делат жици,
Јесенице,
Јесенице!
Работници,
за вас
пеам,
леам
стихој
челик – птици,
и ги греам
топло в гради
сите,
сите
в Јесенице!

JESENICE

Jesenice,
Jesenice,

jeklo – srce,
plamen – lice!

Hej, ti, Sava, hej, Dolinka,
vesnica pomlad se je oglasila,
kot dolino sladko danes
ti dušo mojo poplavljaš!

Izvir – modre oči
ali veter, ki za tabo se podi,
morda šepetanja nežna
na bregovih, ki jih dereš,
ali ti reka, ko skozi
mesta in vasi potuješ –
o njihovih delih modruješ?

Hej, Dolinka, hitra reka –
kot kri mlada, ki se peni,
na valovih – galebe
danes ti vse ponesi!
V višave, da le sonce
vrstnik njihov je lahko,
da jih vidijo,
slišijo, ti reka –
daleč tja,
daleč tja!
O žuljavih rokah govôri,
razigranih kot sokol,
in o radosti neiskreni
v delavskem očesu svetlem,
in kako se v ognju ogletem,
ki jekleno srce vneto vali –
človek kali!

O ljubezni njihovi govôri,
ki nobeno področje ne ustavi je –
proletarsko zvestobo najavi,
ki z zmagami širi se,

in v bolečini trdi kako
naraščajo sile mlade –

naj le grade,
naj le grade!

Jesenice,
Jesenice,
jeklo – srce,
plamen – lice!

Klevete divje dahne,
ker tvoje oči so bolj živahne
in mladost ozelenela
pod topoli, ki se vije?!

Prihodnosti naše svetle,
ki v železarni se lije –
ne bodo je mogli skriti,
ne bodo je mogli zviti
meje, ki srca naša
ločujejo s tankimi žicami,
Jesenice,
Jesenice!
Delavci,
o vas
pojem,
kalim
verzno
jeklo – ptice,
in jih grejem
toplo v prsih
vse,
vse
to so Jesenice!

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

СВЕТУЛКИ

Заспи ми, Сибинчо ... тежок е патот,
 заспи ми в приспивен збор.
 Виде ли? ... Помина светулки јато
 в нашиот осамен двор.

Светулки минаа негде кон север,
 жмиркаво трепнаа в сјај.
 Разбираш Сибинчо... сираче ... левен –
 пусто е в нашиот крај.

Вечерва одиме в корија сами,
 вечерва ... бегаме в мрак.
 Заспи ми в скутови, заспи ми, мамин,
 одморен да си ми пак.

А кога нарасне патем колона
 и стивне задниот бој,
 знај, оти татко ти не ќе е со нас,
 в Костурско загина тој.

Мислевме двајцата некако просто,
 чекавме пролетен ден,
 а сега, малечок, сè ми е доста –
 нели сме туѓински плен?

Заспи ми, Сибинчо ... тежок е патот,
 в нов сончев одиме свет.
 Светулки минаа, светулки јато,
 помни го нивниот лет!

ΟΙ ΠΥΓΟΛΑΜΠΙΔΕΣ

Αποκοιμήσου, Σίμπιτισνο ... σκληρός είναι ο δρόμος,
 Αποκοιμήσου με το γλυκό μου νανούρισμά.
 Πρόσεξεξ; Πέρασε το κοπάδι με τις πυγολαμπίδες
 από τη μοναχική μας αυλή.
 Οι πυγολαμπίδες έβαλαν ρότα για κάπου προς το βορρά
 τα λαμπερά τους φώτα αναβοσβήνουν.
 Καταλαβαίνεις Σίμπιτισνο .. ορφανέ ... και δυνατέ μου-

έρημα μέρη είναι ο τόποι μας.
Απόψε θα πάμε στο δάσος μόνοι μας,
απόψε... θα αποδράσουμε μέσα στο σκοτάδι.
Αποκοιμήσου στην αγκαλιά μου, αποκοιμήσου, μονάκριβέ μου,
πάλι ξεκούραστος να μου είσαι.
Και καθώς η ανθρώπινη φάλαγγα σταματάει
κι η τελευταία μάχη φτάνει στο τέλος της,
να ξέρεις πως ο πατέρας σου δε θα 'ναι πια μαζί μας,
πέθανε κάπου στην Καστοριά.

Κι οι δυο μας σκεφτόμασταν απλά,
προσμέναμε μια ανοιξιιάτικη μέρα,
και τώρα, μικρέ μου, όλα πια αρκετά μου είναι-
Γίναμε άραγε λεία των άλλων;

Αποκοιμήσου Σίμπιτισνο ... σκληρός είναι ο δρόμος,
προς έναν νέο ηλιόλουστο κόσμο βαδίζουμε.
Οι πυγολαμπίδες πέρασαν, ολάκερο κοπάδι πυγολαμπίδες,
Κράτησε στο νου σου το πέταγμα τους!

**Превод на грчки јазик:
Соћирис Минас (Σωτήρης Μηνάς)**

ВО КОРИЈАТА

Потивко в овие краишта диви,
 потивко, сине мој.
 Глуви се, неверни ноќите сиви
 без близок и без свој.

Струма се превива далеку зад нас,
 Струма се дави в крв.
 И Грамос – тромеѓа предаден падна,
 задниот падна врв.

Потивко ... В корија врагот нè следи.
 Се плашиш многу? ... Знам.
 Каде си слободен граничен предел,
 страшно е ноќе сам!

ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ

Κάνε ησυχία σ' αυτά τα αγριεμένα μέρη
 Κανε ησυχία, γιe μου
 Οι γκρίζες νύχτες άκαρδες είναι και σε προδίδουν
 μακριά από τους δικούς σου ανθρώπους

Ο Στρυμόνας ξεχύνεται πίσω μας,
 Ο Στρυμόνας πνίγεται στο αίμα.
 Κι ο Γράμμος - στο τριεθνές
 προδομένος έπεσε
 έπεσε κι η τελευταία κορφή.

Κάνε ησυχία ... Στο δάσος ο εχθρός μας ακολουθεί.
 Φοβάσαι πολύ;
 Το ξέρω ...
 Όπου είσαι ελεύθερος πάντα κάτι σε περιορίζει
 και η νύχτα, όταν είσαι μόνος σου, είναι τρομακτική.

**Превод на грчки јазик:
 Сотирис Минас (Σωτήρης Μηνάς)**

ТРЕПЕТ

Сине мој! Ти сега мирно спиеш.
Вон е ладно, врне ситен дожд.
Детски мечти по трепките криеш
и не знаеш за споменот лош.

Утре кога на твоего рамо
падне зора со првиот зрак,
ти ќе станеш и ќе прашаш: „Мамо,
зошто тате не е дома пак?“

Нежен поглед таа ќе ти прати,
без утеха ќе наведне лик,
и можеби веднаш сè ќе сватиш
во собата кога екне крик...

Сега ноќ е и ти спиеш веќе,
вон е ладно, врне, врне вон.
Дали така сè ќе бидеш среќен,
среќен како во детскиот сон?

ДРХТАЊЕ

Сине мој! Ти сада мирно спаваш.
Напољу је хладно и киша роси.
Дечје снове иза трепавица кријеш,
и не знаш за успомене лоше.

Сутра када на твоје раме
Падне зора са првим зраком,
Устаћеш и питаћеш: „Мама, зашто
Тата опет није кући?“
Она ће те погледати нежно,
без утехе спустиће главу.
И можда ћеш све схватити
у соби када јекне крик...

Сада је ноћ, ти већ спаваш.
Напољу је хладно и роси, роси.
Да ли тако увек бићеш срећан,
срећан као у детињем сну?

**Превод на српски јазик:
Александра Стошиќ (Александра Стошић)**

НА КРСТОПАТ

1.

Молчи градот во смрзнати дреи,
под бел покрив градот мртво спие.
Само патем, под ниските стреи,
студен север неуморно вие.

Вие ветер. И тој виј се слива
како порој, како бура гневна.
А сред таа вијулица дива
полноќ бие од Кулата дрвна.

На крстопат застанувам тихо.
Срце, кого ти во ноќта тражиш?
Годините минат како вихор, –
бевме деца а сега сме мажи.

И паметам: дамна, како дете,
сон ми беше сека ноќна ѕвезда.
Дали сите овој зимен ветер
ќе ги фрли во некоја бездна?

На крстопат снегот густ ме вее
Каде сега? Кој пат да го земам?
Сè е пусто, завејано сè е,
и патека, чинам, нигде нема.

Но од близу познат глас ме викна.
„Е-хеј, момче, што на студот стоиш?“
Дедо Наско ненадејно никна
како јунак од сказните мои.

„Кој си да си, во градот си дошол,
едно место за тебе ќе има,
сал времево нешто ни е лошо,
ќе нè сотре кучешкава зима.
Таа зима студот ќе е крвав, –
многу рано по куќите копа...
На планина цел ден збирав дрва
а ветерот ги расеа по пат.“

Дедо Наско тежок товар сметна,
и штом стаса под ламбата бледа,
луда радост во очи му светна:
„О, господи, зар внукот го гледам!“

„Јас сум, дедо, еве дојдов денес.“
„На крстопат?“ – „Не, домот го тражам,
само не знам каде да се крене...“
А тој шепна: „Оди, ќе ти кажам.“

И тргнавме. По нашите лица
бие север безмилосно, грубо.
Родна куќо, ранета сум птица,
но ме грее дедовата љубов!

2.

За детството зошто да се жали
кога вечно во срцето гори?
Дедо Наско пак огниште пали
и за себе замислено збори:

„И ти ојде... бар да е со среќа,
па нека е пустелија глува.
Седумдесет јас носам на плеќа,
а куќава треба да се чува.

Во куќата ќе вивнува оган
жива нога дур по прагот гази,
но на испит штом тргнам пред бога
огништето кој ли ќе го пази?“

Шуми огнот, игра пламен бликав,
темни сенки под сидот се редат,
и чувствувам – од жолтата слика
загрижено мајка ми ме гледа.

Немо, кришум со очи ја прашам:
Еве, мајко, пак до тебе седам,
прикажи ми за судбата наша
и зошто си уморна и бледа?

Дедо Наско како да ме сети,
ко да разбра што од неа сакам,
насолзени зеници му светат,
тој ги брише со трепетна рака.

„Зборуј, дедо, сè што има кажи,
зарем уште пусто срце трае?
Деца бевме, а сега сме мажи,
нашта судба треба да се знае!“

Сè е пусто, завејано сè е.
Пука мразот, студот крвав сече.
Но вечерва, вечерва ме грее
приказната во соба што тече.

Тихо, тихо, како да ме роси,
како топло, како меко крило,
приказната вечерва ме носи
во времето дамна што се збило...

НА РАСКРСЈУ

1.
Ѓути град у смрзнутој одећи,
Испод белог покривача мртво спава.
Само, испод ниских стреја,
хладан ветар неуморно вије.

Вије ветар. И у том вију се слива
Као плусак, као бурна гневна.
а у сред кијамета тог,
бије поноћ са куле древне.

На раскрсју застајем тихо.
Срце, кога по ноћи тражиш?
Године су прошле као вихор –
били смо деца, а сада смо људи.

И памтим: одавно, као дете,
сан ми беше свака ноћна звезда.

Да ли сваког овај зимски ветар
баца у неком бездану?

На раскрсју густ снег ме веје.
Где сада? Којим путем да кренем?
Све је пусто, завејано све је,
и пута, чини ми се, нигде нема.

Изблиза чујем познат глас.
„Ехеј, момче, зашто ту стојиш?“
Деда Наско неочекивано ниче
као јунак у бајкама мојим.

„Ко си да си, у граду си дош'о,
једно место наћи ће се за те,
само време нешто нам је лоше,
стрефиће нас псећа зима.
Ове зиме хладноћа је крвава –
Много рано у куће је дошла...
У планини цео дан сакупљах дрва,
а ветар их по путу расипа.“

Деда Наско тежак терет остави,
и чим упали бледу лампу
луда радост у очи му светна.
„О Боже, зар унука гледам?“

„Ја сам, деда, ево дођох данас.“
„На раскрсју?“ – „Не, дом свој тражим,
само не знам куда да кренем...“
А он шапна: „Дођи, рећи ћу ти.“

И пошли смо. По нашим лицима
бије север без милости, грубо.
Родна кућа, рањена сам птица,
али ме греје дедина љубав.

2.

За детињством зашто да се жали
кад вечно у срцу гори?
Деда Наско поново огњиште пали
и замишљено у себи говори:

„И дошао си... бар да је са срећом,
па нека је и пустара глува.
Седамдесет носим на плећима,
кућа треба да се чува.

У кући ће бити ватре
док жива нога по прагу газе,
ал' на испит кад одем пред Бога,
Огњиште ко ли ће да пази?“

Шуми ватра, игра пламен шикљав,
тамне сенке по зиду се ређају,
и осећам – са жуте слике
забринута мајка ме гледа.

Немо, кришом очима је питам:
Ево, мајко, опет крај тебе седим,
причај ми о судбини нашој
и зашто си уморна и бледа?

Деда Наско као да осети,
као да разуме шта од ње хоћу,
засузеле зенице му сијају,
а он их брише дрхтавом руком.

„Причај, деда, све што имаш кажи,
да ли празно срце још траје?
Били смо деца, а сада смо људи,
судбина наша треба да се зна.“

Све је пусто, завејано све је.
Лед пуца, хладноћа крвава сече.
Но, вечерас, вечерас ме греје
ова прича што у соби тече.
Тихо, тихо, као да на ме роси,
као топло, као меко крило,
прича ме вечерас носи
у време давно што се збило.

**Превод на српски јазик:
Александра Стошиќ (Александра Стошић)**

МЕЧТАЕЊЕ КРАЈ БРЕГОТ НА ЕЗЕРОТО

Ти си мртва... И тебе те нема,
темен бурјан и тебе те скри!
Но ја чинам дека само спиеш,
чинам вечно со мене си ти.

Пробуди се! Покрај брегот мини,
мини леко и со копнеж тих
во очите небесни и сини,
што огреват пак во мојот стих.

Пробуди се! Морен поглед крени,
биди овде макар еден миг,
и миг само пак нека ме плени
твојот нежен и загрижен лик.

Крај езеро ќе те чекам, мила,
штом заспие бескрајната шир
и на ноќта бесшумните крила
распостелат таинство и мир.

Ќе се родат мечтаења нови,
нови чувства ќе развијат лет,
и срцето ко едро ќе плови
низ далечен и непознат свет.

Дали многу од животот сакав
та ми даде несопојни дни?
Мечтател сум? Па нека е така,
да си жива би била и ти.

Може сите бури да се зберат,
да загрми сиот небосклон,
вечна ќе е и нашата вера
и нашиот некогашен сон.
Пробуди се! Покрај брегот мини,
мини леко и со копнеж тих,
и очите небесни и сини
ќе ги видиш пак во мојот стих.
Омаена ќе трепнеш и слушаш

дека имам срце како вир,
и дека е ширна мојата душа
како што е езерската шир.

Сал некогаш понекоја зора
ме опива од тага и бол,
па час тлеам а час лудо горам
и сум во едно племенит и зол.

Ти си мртва... И тебе те нема,
темен бурјан и тебе те скри!
Но јас чинам дека само спиеш,
чинам вечно со мене си ти.

МАШТАЊЕ УЗ ОБАЛУ ЈЕЗЕРА

Ти си мртва... Нема те.
Таман бурјан и тебе скри.
Али, ја чиним само да спаваш,
Вечно да си са мном ти.

Пробуди се! Покрај брега прођи,
прођи лако, корак нек' ти буде тих,
у очима небеским и плавим,
што поново красе мој стих.

Пробуди се! С погледом у море крени.
Буди овде макар један трен,
и у трену опет нек' ме плени
твој нежан и тужан лик.

Крај језера чекаћу те, мила,
чим заспи бескрајно пространство,
и ноћу бешумна крила,
рашире мистерију и мир.

Родиће се нова маштања,
нова осећања развиће лет,
и срце попут једра пловиће,
низ далек и непознат свет.

Да ли сам много од живота хтео,
те ми даде неспокојне дане?
Маштао сам? Па нек' је тако.
Да си жива исто би и ти.

Могу све олује да се скупе,
да загрми целим небом,
али наша вера биће вечна,
и наш некадашњи сан.

Пробуди се! Покрај брега прођи,
прођи лако, корак нек' ти буде тих,
и очи небеске и плаве,
видећеш опет у мој стих.
Опијена трепнућеш и чућеш
да имам срце као вир
и да ми је душа широка
као језерски шир.

Само кад-кад понеку зору
испуни ми туга и бол,
па час тињам, а некада горим
па сам уједно и племенит и зао.

Ти си мртва... Нема те.
Таман бурјан и тебе скри.
Али, ја чиним само да спаваш,
Вечно да си са мном ти.

**Превод на српски јазик:
Александра Стошиќ (Александра Стошић)**

ЌЕ ТЕ СРЕТНАМ ПОСЛЕ МНОГУ ЛЕТА

Ќе те сретнам после многу лета,
после многу премрежја и дни.
Снежен повит в коси ќе ми цвета,
снежно – бела ќе бидеш и ти.

Без возбуда, без болка, без трепет
ќе ме плисне твојот леден сјај,
и срцето завејано в пепел
рамнодушно ќе прошепне: крај.

Сал можеби на лицето бледо
горчлив осмев ќе се јави пак:
на чувствата изгаснати – сведок,
на страстите истлејани – знак.

KO TE SREČAL BOM ČEZ MNOGA LETA

Ko te srečal bom čez mnoga leta,
mnoge preizkušnje, mnoge dni,
snežni mi srobot lase bo zaljšal,
snežno bela bodeš tudi ti.

Brez razvnetja tedaj, brez trepeta
tvoj ledni sij zablisne me
in srce, ki ga pepel obdaja,
mlačno zašepeče: konec je.

In nemara le na bledem licu
spet pojavi se nasmeh grenak:
ki bo pričal o ugaslem čustvu,
ki strasti bo izgorele znak.

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

СРЕШЋУ ТЕ ПОСЛЕ МНОГО ЛЕТА

Срешћу те после много лета,
након много препрека и дана.
У мојој коси снежни траг цветаће,
а снежно-бела бићеш и ти тада.

Без узбуђења, без боли и дрхтања,
засениће ме твој ледени сјај,
а срце завејано у пепео,
равнодушно прошаптаће: крај.

Само, можда, на бледоме лицу,
Горак осмех, јавиће се опет.
Осећања угашених – сведок.
Страсти сузбијеној – знак.

**Превод на српски јазик:
Александра Стошиќ (Александра Стошић)**

ВО ТИШИНА

Ако носиш нешто неизречено,
нешто што те притиска и пече,
закопај го во длабока тишина,
тишината сама ќе го рече.

TISNO

Pokud tvou hruď nevyřčené svírá,
co ústa tvá nevyсловí,
pohřbi to do hlubokého ticha.
Co nemůžeš ty, ono vupoví.

**Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)**

ГО БАРАМ СВОЈОТ ГЛАС

Го барам својот глас во молкот див на морето,
оно се скаменува.

Во жолтата пустина на есента го барам,
она зазеленува.

Моите раце не се мои раце
(моите раце се прсти на месечината).

Моите очи не се мои очи
(моите очи, очи за далечината).

Мојот збор е тврда вилица на времето
што 'рти по нивјето со заби на семето.

ТРАЖИМ СВОЈ ГЛАС

Тражим свој глас у дивљој тишини мора,
оно се скамени.

У жутој пустињи јесени га тражим,
она зазелени.

Моје руке нису моје руке
(моје руке су прсти месечине)

Моје очи нису моје очи
(моје очи, очи за даљину)

Моја реч је тврда челоуст времена
што рије по њиви зубима семена.

Превод на српски јазик:

Биљана Петковиќ (Биљана Петковић)

HLEDÁM SVŮJ HLAS

V lačném tichu moře hledám svůj hlas –
a ono zkamení.

V žlutavém pádu podzimu ho hledám –
a on se rozpučí.

Mé ruce nejsou mé
(jsou údy měsíční záře).

Mé oči nejsou mé
(jsou hledím nedozírna).

Mé slovo – odolná čelist času,
a zuby – klíčící semena.

Превод на чешки јазик:

Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)

PRAELUDIUM

Има еден ветар, овој ветар
Името му е добрина.
Он не ги ни познава сите свои корени.
Иако е прокопсан само од една трепетлика
овој ветар не знае за никакво мирување.
Овој ветар ги лечи тие што се изморени.

Има еден ветар, овој ветар.
Името му е можеби добрина.
Он не е ни северц ни блага југовина.
Иако се кршел од грбникот на орканите
овој ветар ретко останува дома.
Овој ветар нема татковина.

PRELUDIJ

Obstaja tak veter, ta veter.
Ime mu je dobrota.
Ne pozna vseh svojih korenin.
Šprav ga je vzgajala le ena trepetlika,
ta veter ne ve, kaj je mirovanje.
Ta veter zdravi utrujene.

Obstaja tak veter, ta veter.
Ime mu je morda dobrota.
Ni ne severnik ne blagi jugo.
Šprav se je lomil na hrbtnici orkanov,
ta veter redkokdaj doma ostane.
Ta veter nima domovine.

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

ДОБРА НОЌ

Вечерва умира нешто,
нешто што нема име.
Црно млеко некој пие од облаците,
а некој од право виме.

Добра ноќ.

LAHKO NOČ

Nocoj umira nekaj,
nekaj kar nima imena.
Nekdo pije črno mleko iz oblakov,
nekdo pa iz pravega vimena.

Lahko noč.

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

DOBROU NOC

Dnes zvečera tu umírá cos –
co jména ani nemá.
Černé mléko z oblak saje kdos,
a jiný? Zrovna z vemena.

Dobrou noc.

**Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)**

ЧУДНО ПРАШАЊЕ

Имав две убави години во животот.

Зошто ги загубив?

„Сакај нè“, рекоа очите свенливо.

Зошто ги загубив?

Срце, заповедав, биди непроменливо

Зошто измамував?

Среќата ни беше малку необична

и не прилегаше сосема на себе си.

Зошто ја загубив?

Затоа едни нè гледаа прекорно,

други зачудено,

а ти припиена молеше топлина:

„Колку е студено“.

Среќата ни беше малку необична

и не прилегаше сосема на себе си,

а имав две убави години во животот.

Зошто ги загубив?

ЧУДЕН ВЪПРОС

Имах две хубави години в живота си.

Защо ги изгубих?

„Обичай ни“, казаха очите свенливо.

Защо ги изгубих?

Сърце, заповедах, не се променяй!

Защо мамех?

Щастието ни беше някак необичајно

и не приличаше съвсем на него си.

Защо го изгубих?

Затоа едни ни гледаха укорително,

други учудено,

а ти сгушена, молеше за топлина:

„Колко е студено“.

Щастието ни беше някак необичајно

и не приличаше съвсем на него си,

а имав две хубави години в живота си.

Защо ги изгубих?

Превод на бугарски јазик:

Валентина Седефчева (Валентина Седефчева)

DZIWNE PYTANIE

Miałem w życiu dwa piękne lata.
Dlaczego je straciłem?
"Kochaj nas", powiedziały oczy więdnąco.
Dlaczego je straciłem?
Serce, rozkazałem, bądź niezmiennie.
Dlaczego oszukiwałem?
Nasze szczęście było nieco niezwykle
i zupełnie nie przypominało siebie.
Dlaczego je straciłem?
Dlatego jedni patrzyli na nas z naganą,
inni ze zdziwieniem,
a ty zaklinałaś spragnione ciepło:
"Ale jest chłodno".

Nasze szczęście było nieco niezwykle
i zupełnie nie przypominało siebie,
a miałem w życiu dwa piękne lata.
Dlaczego je straciłem?

Превод на полски јазик:
Зофија Дембовска (Zofia Dembowska)

ČUDNO VPRAŠANJE

V življenju sem imel dve lepi leti.
Zakaj sem ju izgubil?
»Ljubi nas«, so rekle oči pobešene.
Zakaj sem jih izgubil?
Srce, sem ukazal, ne spreminjaj se.
Zakaj sem se pretvarjal?
Sreča najina je bila čudne sorte,
nič kaj podobna sebi.
Zakaj sem jo izgubil?
Zato so naju eni gledali zgroženo,
drugi začudeno,
ti pa v objemu si prosila toplote:
»Tako hladno je«.

Sreča najina je bila čudne sorte,

nič kaj podobna sebi,
v življenju pa sem imel dve lepi leti.
Zakaj sem ju izgubil?

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

ЧУДНО ПИТАЊЕ

Имао сам две лепе године живота.
Зашто сам их изгубио?
„Воли нас“, рекле су те очи свенуло.
Зашто сам их изгубио?
Срце, заповедао сам, буди непроменљиво.
Зашто сам изневерио?
Срећа нам је била мало необична
и неприлагођена сасвим себи.
Зашто сам је изгубио?
Зато су нас једни гледали прекорно,
други зачуђено,
а ти приљубљена молила топлину:
„Колико је хладно“.
Срећа нам је била мало необична
и неприлагођена сасвим себи,
али имао сам две лепе године живота.
Зашто сам их изгубио?

**Превод на српски јазик:
Биљана Петковиќ (Биљана Петковић)**

FURCSA KÉRDÉS

Életemnek két szép éve volt.
Miért veszítettem el?
Szeress minket! – mondták elpilledt szemei.
Miért veszítettem el?
Szívem – parancsoltam –, állhatatos maradj!
Miért csaltam meg én?
Boldogságunk különös volt,
Nem egészen illett önmagához.
Miért veszítettem el?

Némelyek korholón néztek ránk emiatt,
mások csodálkozva,
míg te hozzám bújva könnyöregtél tűzért:
– Olyan hideg van ma!

Boldogságunk különös volt,
nem egészen illett önmagához,
pedig életemnek e két szép éve volt.
Miért vesztettem el?

Превод на унгарски јазик:
Анамарија Цинеге-Панзова (Czinege-Panzova Annamária)

PODIVNÁ OTÁZKA

V životě jsem prožil dvě krásná léta.
Proč jsem je promarnil?
„Miluj nás,“ plaše řekly oči.
Proč jsem je ztratil?
Srdce, nařídil jsem, nezakolisej.
Proč jsem zradil?
Naše štěstí bylo tak trochu neobyčejné.
Tak trochu nepatřičné.
Proč jsem oň přišel?
Jedni nás kárali pohledem,
jiní žaslí.
A ty ses přitulila a dožadovala se tepla:
„Je tu tak chladno.“

Naše štěstí bylo tak trochu neobyčejné.
A tak trochu nepatřičné.
A já měl v životě dvě krásná léta.
Proč jsem je promarnil?

Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)

ЉУБОВ

Ти што ме присилуваш да бидам таков каков што сум,
 Ти што меч ми носиш во усмевка блага,
 бев некогаш дете, сушта добрина и љубов,
 бев твоја невиност и твоја тага.

Ти што си недостапна за туѓото мнение –
 гол пред тебе стојам како вдахновение.

SZERELEM

Te, ki kényszerítasz, hogy az legyek, ki vagyok,
 Aki kardot hordasz édes mosolyodban –
 egykor gyerek voltam, csupa szeretet, jóság
 magadfajta ártatlanság és szomorúság.

Ki érintetlen állsz itt, balítélettől menten:
 Pőréen jövök eléd, életre lehelten.

Превод на унгарски јазик:

Анамарија Цинеге-Панзова (Czinege-Panzova Annamária)

AMOUR

Toi qui me donnes la force d'être tel que je suis,
 Toi qui portes mon épée avec un doux sourire,
 J'ai été une fois enfant, pure bonté et amour,
 J'ai été ton innocence et ton chagrin.

Toi l'inaccessible à la pensée étrangère -
 Je me tiens nu devant toi comme une inspiration.

Превод на француски јазик:

Гаел Лекок (Gaëlle Lecoq)

LÁSKA

To ty mě nutíš být takovým, jakým jsem,
 v úsměvu laskavém – dobře vím – meč.
 Býval jsem dobrotou, láskou – i dítětem,

nevinou býval jsem, nářkem tvým – leč –

kde jsi ty – vzdálena cizímu smýšlení –
tam i já – před tebou nahý a bezbranný.

**Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)**

ДОПРИ СЕ ПОЛЕКА ДО МОЕТО РАМО

Допри се полека до моето рамо,
Заспи во топла белина.
Тишината е мала овошка
со гладен виј за зрелина.

Слушај ги – дишат на ветките
гнездата новородени
како едра на шир морска фрлени
и од бела тишина оплодени.

Допри ги полека до моето рамо
усните со молк исполнети.
Како ќе ги ловиме сите погледи
во овој виј засолнети.

ПРИМАКНИ СЕ ПОЛАКО НА МОЈЕ РАМЕ

Примакни се полако на моје раме,
спавај у топлој белини.
Тишина је мала воћка
у тужном плачу за зрењем.
Слушај – гнезда новорођенчад
на гранама дишу
попут једра на пучини бачена
и белом тишином обојена.

Примакни полако до мог рамена
усне тишином испуњене.
Како ћемо ловити све погледе
у овом плачу заклоњене?

**Превод на српски јазик:
Александра Стошиќ (Александра Стошић)**

КАЖИ МИ НЕБО

Кажи ми: Небо. Мое небо.

Кажи ми: Небо на тишината.

И јас, мало стебло во темната шума на крвта,
јас ќе се откорнам со сета вековна немоќ,
и извишен високо, високо, високо,
високо ко топла човечка зеница,
ќе станам небо, твое небо.
Ќе станам небо на една Деница.

Но, не кажувај ми дека сум слаб,
но не кажувај ми дека сум немоќен
и да им погледам в очи на тревките,
но не кажувај ми дека од сите треви
во мене шумат само најкревките.
Скриј ја и премолчи денес вистината
за едно мое поденешно утре.

Кажи ми: Небо. Мое небо

Кажи ми: Небо на тишината.

GÖKYÜZÜ DE BANA

Gökyüzü de bana. Benim gökyüzüm.

Sessizliğin gökyüzü de bana.

Ve bir fidan olan ben karanlık ormanında kanın,

Korayım kökümden tüm acizliğiyle bir asrın,

Ve çıkayım yüksekere, yüksekere, yüksekere

İnsanoğlunun gözünün görebildiğine,

Dönüşeyim gökyüzüne, senin gökyüzüne.

Dönüşeyim Seher Yıldızı'nın gökyüzüne.

Lakin zayıfsın deme bana,

Lakin acizsin deme bana,

Ve bitkilerin gözlerine baktırma bana,

Ama tüm bitkilerden en narinlerinin

İçimde canlı kaldıklarını deme bana.

Bugün sükunetle sakla gerçeği

Yarınım için gelecekteki.

Gökyüzü de bana. Benim Gökyüzüm.
Sessizliğin gökyüzü de bana.

**Превод на турски јазик:
Хабип Бардакци (Habip Bardakci)**

ŘEKNI MI NEBE

Řekni mi: Nebe. Mé nebe.

Řekni mi: Nebe ticha.

A já, křehký pahýl v temném lese krve,
já se vyrvu té věkovité bezmoci
a vystoupám vysoko, převysoko,
jako povznáší pohled člověka.
Stanu se nebem. Tvým nebem.
Nebem Jitřní hvězdy.

Neříkej, že jsem slabý,
neříkej, že jsem neschopný
pohledět travám do očí.
Neříkej, že ze všech trav
ševelí ve mně jen ty nejkřehčí.
Zataj a zamlč pravdu, alespoň dnes,
před přítomnějším zítřkem.

Řekni mi: Nebe. Mé nebe.

Řekni mi: Nebe ticha.

**Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)**

ВО СЕКОЈ ГРАД

Во секој град живее еден човек,
една жедна и припитомена река.
Умората на сите ќе стане маслинка на брегот,
сите усмевски ќе ги пронајдат своите вистински очи,
а он ќе чека, ќе чека.

Во секој град живее еден човек
Со раце како корито за дождот на твојот сињак,
што ќе започне благо а ќе се истури како дива река,
додека умората на сите не стане маслинка на брегот,
додека сите усмевски не ги пронајдат своите вистински очи,
а он ќе чека, ќе чека.

Дали да отидам и да го побарам своето легало судно
или да го отстапам на некој слеп патник
што не се излечил од неверување,
дали да отидам да станам маслинка на брегот
и да гладувам за невозможности.

V KAŽDÉM MĚSTĚ

V každém městě žije jeden člověk,
jedna žíznivá a ochočená řeka.
Než se k smrti unaví
a na břehu vyrostе olivovník
se všemi ztracenými úsměvy.
A on čeká.

V každém městě žije jeden člověk
s rukama jako žlaby na deště tvé jinovatky,
z jehož úst proudí divoká řeka laskavých slov.
Dokud se k smrti neunaví,
a na břehu nevyrostе olivovník
se všemi ztracenými úsměvy.
A on čeká.
Mám se vydat napospas sám,
nebo na moje místo slepec,

poutník, nevytěčený z nedůvěry?
Mám se stát olivovníkem na břehu
a dychtit po nemožném?

**Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)**

ТРЕБА ДА БИДЕМЕ ПОДОБРИ

Треба да бидеме подобри.

Треба да бидеме подобри.

Подобри од црвеното срце на лебот

од кој ни мириса сета соба

на Сонце, Земја и Глад.

Треба да бидеме подобри.

Треба да бидеме подобри.

Подобри од белите усни на водите

кои, љубејќи ги твоите колена,

шепотат за сите суводолици

и сите грла што сонуваат вино.

Треба да бидеме подобри.

Треба да бидеме подобри.

Подобри заради она дете

што го замислиле твоите утра

и божилото на твоето срце.

Заради оној добродушен човек

кој гледајќи те со „Добар ден“

смирено го зема својот обед.

Треба да бидеме подобри.

Треба да бидеме подобри.

Подобри од црвеното срце на лебот,

подобри од белите усни на водите,

заради нас,

заради нас,

заради човековиот „Добар ден“,

заради она невино дете

што го замислиле твоите утра

и божилото на твоето срце.

ΑΣ ΓΙΝΟΥΜΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ

Ας γίνουμε καλύτεροι.

Ας γίνουμε καλύτεροι.

Καλύτεροι από την κόκκινη καρδιά του ψωμιού

που κάνει ολάκερο το δωμάτιο να μυρίζει

Ήλιο, Γη και Πείνα.

Ας γίνουμε καλύτεροι.

Ας γίνουμε καλύτεροι.

Καλύτεροι από τα λευκά χείλη των νερών,
που καθώς φιλούν τα γόνατά σου,
προκαλούν ψίθυρους πόθου στις άνυδρες χαράδρες
και στα στόματα που διψάνε για κρασί.
Ας γίνουμε καλύτεροι.
Ας γίνουμε καλύτεροι.
Καλύτεροι για εκείνο το παιδί
που επινόησαν τα πρωινά σου
και το ουράνιο τόξο της καρδιάς σου.
Για εκείνον τον καλοκάγαθο άνθρωπο
που σου χαρίζει την "καλημέρα" του
και ήσυχα απολαμβάνει το μεσημεριανό του γεύμα.
Ας γίνουμε καλύτεροι.
Ας γίνουμε καλύτεροι.
Καλύτεροι από την κόκκινη καρδιά του ψωμιού,
καλύτεροι από τα λευκά χείλη των νερών,
για μας τους ίδιους,
για μας τους ίδιους,
για την ανθρώπινη "καλημέρα",
για εκείνο το αθώο παιδί
που επινόησαν τα πρωινά σου
και το ουράνιο τόξο της καρδιάς σου.

**Превод на грчки јазик:
Сотирис Минас (Σωτήρης Μηνάς)**

MUSIMY BYĆ LEPSI

Musimy być lepsi.
Musimy być lepsi.
Lepsi niż czerwone serce chleba
od którego cały pokój pachnie
Słońcem, Ziemią i Głodem.
Musimy być lepsi.
Musimy być lepsi.
Lepsi niż białe usta wód,
które, całując twoje kolana,
szepczą o wszystkich wąwozach
i wszystkich gardłach, które śnią o winie.
Musimy być lepsi.
Musimy być lepsi.

Lepši z powodu tego dziecka,
które wymyśliły twoje poranki
i tęcza twego serca.
Z powodu tego dobrodusznego człowieka,
który patrząc na ciebie z "Dzień dobry"
spokojnie bierze swój obiad.
Musimy być lepsi.
Musimy być lepsi.
Lepši niż czerwone serce chleba,
lepsi niż białe usta wód,
z powodu nas,
z powodu nas,
z powodu ludzkiego "Dzień dobry",
z powodu tego niewinnego dziecka,
które wymyśliły twoje poranki
i tęcza twego serca.

**Превод на полски јазик:
Зофија Дембовска (Zofia Dembowska)**

MORAMO BITI BOLJŠI

Moramo hiti boljši.
Moramo hiti boljši.
Boljši kot rdeče srce kruha,
od katerega nam diši vsa soba
po Soncu, Zemlji in Lakoti.
Moramo hiti boljši.
Moramo hiti boljši.
Boljši od belih ustnic voda,
ki ljubkuje tvoja kolena
in šepetajo o vseh suhih koritih
in vseh grlih, ki sanjajo o vinu.
Moramo hiti boljši.
Boljši, boljši, boljši.
Boljši zaradi otroka,
ki so si ga zamislila tvoja jutra
in mavrica tvojega srca.
Zaradi dobrodušnega človeka,
ki te gleda z »Dober dan«

in mirno obeduje.
Moramo hiti boljši.
Moramo hiti boljši.
Boljši kot rdeče srce kruha,
boljši od belih ustnic voda,
zaradi nas,
zaradi nas,
zaradi človekovega »Dober dan«,
zaradi nedolžnega otroka,
ki so si ga zamislila tvoja jutra
in mavrica tvojega srca.

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

DAHA İYİ OLMAK GEREK

Daha iyi olmak gerek.
Daha iyi olmak gerek.
Güneşin, toprağın ve açlığın
Odasının tümüne kokusu yayılan
Ekmeğin kızıl kalbinden daha iyi olmak.
Daha iyi olmak gerek.
Daha iyi olmak gerek.
Dizlerini okşarken,
Vadilerin suya ve ağızların şaraba
Susamışlığını fısıldayan
Suların ak dudaklarından daha iyi olmak.
Daha iyi olmak gerek.
Daha iyi olmak gerek.
Daha iyi olmak:
Senin düşünce ve kalp güzelliğinin
Hazırladığı sabaha uyanacak olan o çocuk için,
Sana "Merhaba" deyip
Usulca yemeğini yiyen
Temiz kalpli o adam için.
Daha iyi olmak gerek.
Daha iyi olmak gerek.
Daha iyi olmak ekmeğin kızıl kalbinden.
Daha iyi olmak suların ak dudaklarından,
Bizim için,

Bizim için,
İnsanca "Merhaba" için,
Senin düşünce ve kalp güzelliğinin
Hazırladığı sabaha uyanacak olan
O masum çocuk için.
Daha iyi olmak gerek.

**Превод на турски јазик:
Хабип Бардакци (Habip Bardakci)**

JE TŘEBA BÝT LEPŠÍ

Je třeba být lepší.

Je třeba být lepší.

Lepší než červené srdce chleba,

díky němuž světlice zavoní

Sluncem, Zemí i Hladem.

Je třeba být lepší.

Je třeba být lepší.

Lepší než bílá ústa vod,

která líbajíce tvá kolena

šeptají všem suchým údolím

a všem hrdlům snicím o víně.

Je třeba být lepší.

Je třeba být lepší.

Lepší kvůli tomu dítěti,

jež si zamyslela tvá rána

a tlukot tvého srdce.

Kvůli tomu laskavému člověku,

který s „dobrým dnem“ na rtech

rozházně bere svůj oběd.

Je třeba být lepší.

Je třeba být lepší.

Lepší než červené srdce chleba,

lepší než bílá ústa vod,

kvůli sobě,

kvůli nám,

kvůli tomu člověčímu „dobrému dnu“,

kvůli tomu nevinnému dítěti,
jež si tvá rána zamyslela
a tlukot tvého srdce.

**Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)**

ВЕТРОТ НОСИ УБАВО ВРЕМЕ

Ветрот носи убаво време.

Вилнее, јачи во нас.

Ветрот носи убаво време.

Убавото е убаво и поминува.

Останува тагата.

Понекогаш она нè обзема полека,

легнува на нашите очи,

и густо напластена погледот ни го смрачува.

Тогаш нешто страшно тегобно и болно,

нешто големо и наше, непојмливо за другите

нè измачува.

Но некогаш тагата нè докоснува како трепетлика,

како измаглина премрежена над жуберлива река

крај која стоиме загледани бесцелно и немо.

Тогаш сите предмети прилегаат на сказна

па велíme: невозможно, колку е сè убаво.

Ветрот вилнее и јачи.

Ветрот носи убаво време.

ΟΙ ΘΥΕΛΛΕΣ ΦΕΡΝΟΥΝ ΟΜΟΡΦΟ ΚΑΙΡΟ

Οι θύελλες φέρνουν όμορφο καιρό.

Λυσομανάνε μέσα μας κι αντιλαλούν.

Οι θύελλες φέρνουν όμορφο καιρό.

Το όμορφο έρχεται και φεύγει.

Η θλίψη όμως παραμένει.

Με βραδύτητα, συχνά, μας κυριεύει.

Απλώνεται πάνω στα μάτια μας

και με το πυκνό της πέπλο,

σκοτεινιάζει τα πάντα γύρω μας.

Τότε, κάτι τρομακτικό, οδυνηρό και σπαρακτικό,

κάτι μεγαλειώδες, μα και οικείο,

ακατανόητο για τους άλλους,

μας στοιχειώνει.

Τότε, η θλίψη μας κάνει να σαλεύουμε
σαν τις λεύκες στο έλεος του ανέμου,
σαν την ομίχλη που στέκεται
πάνω από τὰ γάργαρα νερά ενός ποταμού
που στην όχθη του στεκόμαστε
βουβοί και με το βλέμμα μας στο άπειρο.

Τότε, λοιπόν, όλα τριγύρω μας
βρίσκουν το νόημα τους μέσα σε μια φράση:
πόσο αδιανόητη είναι η ομορφιά των πάντων;

Οι θύελλες φέρνουν όμορφο καιρό.
Λυσομανάνε μέσα μας κι αντιλαλούν

**Превод на грчки јазик:
Сотирис Минас (Σωτήρης Μηνάς)**

WIATR PRZYNOSI ŁADNĄ POGODĘ

Wiatr przynosi ładną pogodę.
Szaleje, jęczy w nas.
Wiatr przynosi ładną pogodę.

Ładne jest ładne i przemija.
Pozostaje smutek.
Niekiedy ogarnia nas powoli,
kładzie się na naszych oczach
i gęsto nawarstwiony zaciemnia nam spojrzenie.
Wówczas coś strasznie ciężkiego i bolesnego,
coś wielkiego i naszego, niepojętego dla innych
nas dręczy.
Lecz niekiedy smutek dotyka nas jak osika,
jak mgielka rozciągnięta nad szemrzącą rzeką
nad którą stoimy zapatrzeni, bez celu i w milczeniu.
Wtedy wszystkie przedmioty są jak z bajki
i mówimy: niesamowite, jakie wszystko jest piękne.

Wiatr szaleje i jęczy.
Wiatr przynosi ładną pogodę.

**Превод на полски јазик:
Зофија Дембовска (Zofia Dembowska)**

VETER NOSI LEPE DNEVE

Veter nosi lepe dneve.
Besni, ječi v nas.
Veter nosi lepe dneve.

Lepo je lepo in mine.
Žalost ostane.
Včasih nas ta počasi prevzame,
uleže se v naše oči,
v plasteh zgoščena nam pogled zmrači.
Tedaj nekaj strašno tegobnega in bolnega,
nekaj velikega in našega, drugim nepojmljivega,
nas trpinči.
Včasih pa nas žalost oplazi kakor trepetlika,
kot meglica preprežena nad žuborečo reko,
pred katero stojimo zazrti brezciljno in nemo.
Tedaj se nam vse okoli nas zdi kot pravljica
in si rečemo: nemogoče, da je vse tako lepo!

Veter besni in ječi.
Veter nosi lepe dneve.

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

GÜZEL HAVANIN HABERCİSİDİR RÜZGAR

Güzel havanın habercisidir rüzgar.
Coşar, yankılanır içimizde.
Güzel havanın habercisidir rüzgar.

Güzel hoştur ve gelip geçer.
Hüzün kalır geriye.
Yavaşça sarar dört bir yanımızı,
Çöker gözlerimize,
Ve koyu bir perde bürür bakışımızı.
O zaman sancılı ve korkunç bir belirsizlik,
başkaların anlamlandıramadığı, kocaman ve bizden bir şey
musallat olur bize.

Ama bazen kavak yeli misali hüzün hissettirir kendini,

Umarsızca seyre daldığımız çağlayan nehri
Üzerindeki ince sis bulutu gibi.
İşte o an tüm nesnelere dahil olur cümleye
Ve deriz ki: İmkansız, ne de güzel her şey.

Rüzgar coşar ve yankılanır.
Güzel havanın habercisidir rüzgar.

**Превод на турски јазик:
Хабиб Бардакци (Habip Bardakci)**

SZÉP IDŐT HOZ A SZÉL

Szép időt hoz a szél,
Zúg, süvölt mibennünk.
Szép időt hoz a szél.

A szép – szép, s mulandó.
Megmarad a bánat.
Néha lassan fog el,
szemünkre telepszik,
s sűrűn rétegződve sötétíti elménk.
Olyankor egy-egy szörnyű, szorongató, fájó emlék
– másnak érthetetlen, egyedül a miénk –
kínoz, gyötör minket.

De néha a bánat, akárha rezgőnyárnak
levele remegne, vagy mint folyó felett köd –
míg mi kint a parton elbámulva, némán, céltalanul állunk.
Minden meseszerű, és elcsodálkozunk:
hihetetlen, mily gyönyörű mindez!

Zúg, süvölt a szél.
Szép időt hoz a szél.

**Превод на унгарски јазик:
Анамарија Цинеге-Панзова (Czinege-Panzova Annamária)**

РАЃАЊЕ НА ЗБОРОТ

Глужд на глужд.

Камен врз камен.

Камена шума

изсемнина.

Глужд на глужд.

Камен врз камен,

од камен и ние обата.

Чади ноќта.

Зборот се двои од темнина.

Модар јаглен му гори во утробата.

О ти што постоиш зашто не постоиш

небото го лулаш,

земјата ја вртиш.

О ти што постоиш зашто не постоиш

земјата јачи под камени плочници.

Иде замелушен од своите смрти

зборот што ги крши сите слепоочници.

Глужд на глужд.

Камен врз камен.

Својот гроб со прокуда го копам.

Отвори ме

проклето,

ти тврдино камена,

да изгорам во јагленот на зборот,

да се стопам.

ROJEVANJE BESEDE

Grča na grčo.

Kamen prek kamna.

Kamniti gozd,

premraženost.

Grča na grčo.

Kamen prek kamna,

iz kamna še midva.

Kadeča noč.

Beseda se iz teme izvija.

Moder premog ji drobovje razžarja.

O, ti, ki obstajaš, ker ne obstajaš,

ki nebo gugaš,

ki zemljo obračaš.
O, ti, ki obstajaš, ker ne obstajaš,
zemlja ječi pod kamnitnimi pločniki.
Od svojih smrti omamljena
prihaja beseda, ki razbija vsa senca.
Grča na grčo.
Kamen prek kamna.
Svoj grob si z grajo kopam.
Odpri me,
prekleta,
trdota kamnita,
da zgorim v premogu besede,
da se stopim.

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

ZROZENÍ SLOVA

Kloub na kloub.
Kámen na kámen.
Kamenný les
mrazem ochromen.
Kloub na kloub.
Kámen na kámen.
Z kamene já i ty.
Noc dýmá.
Slovo vytrženo z temnoty.
V útrokách doutná modrý uhel.
Ó, ty jsi, protože nejsi,
oblohou kolébáš,
zemí točíš.
Ó, ty jsi, protože nejsi,
země sténá pod tektonickými krami,
zmámena umírajícími slovy,
která vřískají do všech spánků.
Kloub na kloub.
Kámen na kámen.
Neúnavně kopu si hrob.
Rozevři se,
prokletí,
ty kamenná tvrzi,
ať uhořím v uhlech slov,
ať se rozptýlím.

**Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)**

ТРЕТА МОЛИТВА НА МОЕТО ТЕЛО

Што си: девојка, жена, мајка? Што си
ти што бдеш пред овој храм во кој со тишина се лечи
телото мое молитвено што клечи.

Светлина ли, мрак ли твоето идење му носи.

Што си: девојка, жена, мајка, што си?

Што си ти застаната со спокој темен
пред ова тело чиј глас со виј го гони
ветрот што лута под тајни небосклони,
чиј глас е жед и виј на вијот земен.
Што си ти застаната со спокој темен?

Што си ти: девојка, жена, мајка,
ти – скаменета пред влезот на овој храм
со моќно име: ПОБЕДУВАМ,
па ова тело возвишено го крена.
Што си ти: девојка, мајка, жена?

ΤΡΙΤΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΜΟΥ

Τί είσαι εсу; Είσαι κορίτσι, γυναίκα, μητέρα;
Εсу που ξαγρυπνάς μπροστά σ' αυτόν τον ναό
που με τη σιωπή του θεραπεύει το σώμα μου.
Φως άραγε ή σκοτάδι η παρουσία σου του φέρνει;
Τί είσαι εсу; Είσαι κορίτσι, γυναίκα, μητέρα; Τι είσαι;

Τί είσαι εсу που στέκεσαι σκοτεινή ма και γαληνεμένη
μπροστα σ' αυτο το σώμα που ο άνεμος το δέρνει
και περιπλανιέται στα μυστικά μονοπάτια του ουρανού,
που η φωνη του είναι δίψα και ηχώ της γήινης κραυγής;
Τί είσαι εсу που στέκεσαι σκοτεινή ма και γαληνεμένη;

Τί είσαι εсу; Είσαι κορίτσι; γυναίκα; μητέρα:
εсу - ακλόνητη στέκεσαι μπροστά σ' αυτόν το ναό
με το ισχυρό όνομα: ΝΙΚΗ,
που αναβιβάζει το σώμα μου στα ύψη.
Τί είσαι εсу; Είσαι κορίτσι; γυναίκα; μητέρα;

**Превод на грчки јазик:
Сотирис Минас (Σωτήρης Μηνάς)**

TŘETÍ MODLITBA MÉHO TĚLA

Co jsi zač? Dívka, či žena, či matka?
Ty, která strážíš chrám, kde ticho léčí,
chrám, před nímž v modlitbách mé tělo klečí.
Temno jsi? Světlo jsi? Rovnotíž vratká.
Co jsi zač? Dívka, či žena, či matka?

Kdo jsi ty? Strnulas v nehybném přítmí.
Mé tělo – skučící před samým sebou –
vichřice bloudící nebeskou klenbou.
Žíznivě burácí pozemské rytmy.
Kdo jsi ty? Strnulas v nehybném přítmí.

Která jsi? Dívka, či žena, či matka?
Niké jsi – kamenná strážkyně chrámu –
šeptáš mi: Zvítězím, otevři bránu.
Vstupuješ vzpřímeně, poslušna jména.
Která jsi? Dívka, či matka, či žena?

**Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)**

ЧЕТВРТА МОЛИТВА НА МОЕТО ТЕЛО

Овде си, над ова тело, како смирено крило
ти – толку разумно – толку студено штедра,
па сакам да се помолам за она што веќе било,
зашто иднината во сите срца е ведрa.

Сплети ги тие светлини, тоа горење бело,
тие светкавици во темнина што спијат,
обви го со нив денес ова гордо исправено тело,
сеедно – како камшик или ко бршлан вијат.

Сплети ги в огромна лузна, скамени ги во вера,
дај ми, дај таа светлина со кошмар да ја пијам,
зашто сè она што потемнува во моето Вчера
јас како светло Утре во длабини го кријам.

ЧЕТВЕРТАЯ МОЛИТВА МОЕГО ТЕЛА

Ты здесь, ты крыло кроткое над этим телом,
Ты – так разумно, так холодно щедрая,
Моя молитва – о том, что в прошлом,
Ибо грядущее во всех сердцах светлое.

Возьми этот свет, сияние белое,
Всполохи, что в темноте таятся, –
Пусть они обовьют это гордое тело,
Все равно, плющом или плети ударом ложатся.

Режь их шрамом глубоким, обрати верой в камень,
Дай мне ужас и свет, дай – я смесь эту выпью,
Потому что все то, что темнеет в моем дне Вчерашнем,
Я, как светлое Завтра, скрываю в глубинах.

**Превод на руски јазик:
Анастасија Мосинец (Анастасия Мосинец)**

TESTEM NEGYEDIK IMÁJA

Ím, itt vagy, óvó szárnyként békén hajolsz e test fölé,
te – ki oly ésszerű vagy, oly kimerően nagylelkű,
azért imádkozom hát most, ami elmúlt már rég,
hisz a jövő minden szívnek egyformán gyönyörű.

Fond e fénynyalábokat, e fehér, égő sugárzást
a villámokkal egybe, mik a sötétben rejlenek,
és – ostorként-e vagy borostyánként tekerednek,
mindegy: velük fond körbe büszkén feszülő testemet.

Hatalmas jellé szódd rajtam, megkövesedett hitté,
add, add, hadd igyam e fényt a rémlátomásokkal én,
mert mindazt, mit sötéten rejt múltam, a Tegnap,
úgy hordom én magamban, mélyen, mint Holnap a fényt.

**Превод на унгарски јазик:
Анамарија Цинеге-Панзова (Czinege-Panzova Annamária)**

ПЕТТА МОЛИТВА НА МОЕТО ТЕЛО

Зар ќе го изодиш ова тело, овие шеметни височини
ветре на тишината, пеперуго на сонот недоболна.
Каде потоа му во мене? Застани, неуморо, почини
на овој камен каракамен, на оваа голина.

Зар ќе испливаш од ова тело, од овој темен вител
танчарко на сите подземни, сите нескротени води.
Ти си само овде како прастар жител
и играш врз ова тело гневно што те роди.

Заробени сме сега во игра, во круг,
и носени од тмурна и нестварна плима
цел живот патуваме од еден до друг
и секој го крие она што го има.

ПЯТАЯ МОЛИТВА МОЕГО ТЕЛА

Неужели ты в силах пройти это тело, высоты бескрайние,
Ты, недоболь моя, легким ветром порхаешь во снах.
Куда ты потом во мне? Замри, бабочка безустанная,
Отдохни на бесплодной земле и на черных камнях.

Неужели ты вынырнешь из этого тела, из темного омота?
Заклиная подземные воды и бурные реки,
Ты танцуешь на яростном теле, что тебя создало,
Ты живешь в нем испокон веку.

Мы рабы того танца, рабы того круга.
Мрачное и неземное течение
Нас постоянно подносит друг к другу.
Но каждый скрывает то, что имеет.

**Превод на руски јазик:
Анастасија Мосинец (Анастасия Мосинец)**

ШЕСТА МОЛИТВА НА МОЕТО ТЕЛО

Везилка си на оваа игра, на овој домородски ритам.
Од дивина со крвта ми викаш, од далечина:
„Кон твоето тело неподвижно итам
јас непозната, глуп водопад од месечина.

На твоето чело високо пасат плашливи елени,
ти имаш раце силни и зараснати длабоко вземи,
во твоето грло растат треви зелени,
твоите зборови се ковчести и остри, но неми.“

Везилка си на оваа игра, на оваа домородска песна
а не знам дали си моја ноќ, дали си ден,
и оваа грутка црвеница врз која лежам е тесна
за овој пораз мој величествен.

ШЕСТАЯ МОЛИТВА МОЕГО ТЕЛА

Ты – родных ритмов, узоров сплетенье,
Ты зовешь меня – зов твой в крови раздаётся:
«Издалека я спешу к твоему неподвижному телу,
Я как лунный поток, что с небес тихо льётся».

На челе твоем бродят пугливые серны,
Руки из недр земных прорастают,
Горло твое – трав зеленых цветенье,
Но слова твои ранят и немотой поражают.

Ты сплетаешь узоры родные и песни,
Что сулишь ты мне: день или ночь?
Я ликую, хоть мне мое ложе земное и тесно,
Потому, что не смог я тебя превозмочь.

**Превод на руски јазик:
Анастасија Мосинец (Анастасия Мосинец)**

СЕДМА МОЛИТВА НА МОЕТО ТЕЛО

Твојата молбена закана, твојата лукавост нежна
и сите твои слатки измами ги знам.

Дали оваа игра денеска толку ми стежна
па пред тебе до болка и јас се разголувам.

Ти знаеш – на ова место нема никаква трага,
ни хисник овде ни свер некаков мине.

Биди милозлива, биди дарежлива и блага
со ова тело од чекање што гине.

Ова тело личи на жедна суводолица
поцрнета од сонце, испукана од жега.

Ова тело е истрајно и гладно како јаловица.
Биди му родилка, зачни го повторно сега.

TESTEM HETEDIK IMÁJA

Könyörgő fenyegetésed, gyengéd álnokságod,
minden csábos kis trükköd betéve ismerem.

S tán ma tellettem be untig, terhemre van már e játék,
hát itt állok magam felfedve, a fájdalomig meztelen.

Te tudod – e tájon nem hagyott még nyomot semmiféle
fenevad, ragadozók nem járnak errefelé.

Légy irgalmas tehát, légy nagylelkű, és gyengéd
e testtel, mely a várakozásba hal belé.

Mint kiszáradt folyómeder, olyan e test itt,
naptól feketére cserzett, hőségtől repedezett.

Szívós e test, és éhes, mint terméketlen, kopár föld,
Légy szülője néki, benned foganjon újra meg.

**Превод на унгарски јазик:
Анамарија Цинеге-Панзова (Czinege-Panzova Annamária)**

ОСМА МОЛИТВА НА МОЕТО ТЕЛО ИЛИ КОЈ ЌЕ ЈА СМИСЛИ ТАА ЉУБОВ

Под овој меч,
под овој меч на тишината,
под ова отворено небо,
овие трепетлики,
лежи ова в неврат издолжено тело,
со око стрела в око на вишините,
земјата ја корне со чело.
Под овој меч,
под овој меч на тишината
кој ќе ја смисли таа непозната љубов,
тој збор што не постои во речникот
на секидневните средби,
на секидневните поздрави,
во очајот на оставените,
во мирот на погубените,
во гласот на вљубените.

Издолжено в неврат лежи ова тело,
со око стрела в око на вишините,
земјата ја корне со чело.
Земјо, ти веќе не си земја,
ти си грутка надеж,
црна од мака, од соништа зелена,
ти си око фрлено во вселена.
Кој ќе ја смисли таа непозната љубов –
пред ова будење
пред ова заспивање –
тоа чудо во чудо,
тоа завивање!

Издолжено в неврат лежи ова тело
под овој меч,
под овој меч на тишината,
земјата ја корне со чело,
на рамо ја носи месечината.
Готово, месечино, довека готово!
Во твојата преполна шарена мрежа,
мрежа од страдања,

во твојата мрежа од лаги и измами
од притворства и слатки бладања,
од многу надежи изгубени,
нема веќе место за никого,
најмалку за тие што се вљубени.
Боли, месечино. Нека боли.
Болат твоите ребра погодени.
Под тебе светот и ние сме голи.
Штотуку родени.

Кoj ќе ја смисли таа непозната љубов,
пред ова будење
пред ова заспивање. –
Тоа чудо во чудо,
тоа завивање.

ВОСЬМАЯ МОЛИТВА МОЕГО ТЕЛА, ИЛИ КТО СМОЖЕТ ВЫДУМАТЬ ЭТУ ЛЮБОВЬ

Под мечом,
Под мечом тишины,
Под открытым небом
И под осинами,
В безвозвратность распластано тело,
Взгляд устремлен к вершинам,
Лоб взрывает землю.
Под мечом,
Тишина – это меч,
Кто сможет выдумать эту неведомую любовь,
Это слово не толкуется ни словарем
Каждодневных встреч,
Каждодневных приветствий,
Ни отчаяньем брошенных,
Ни покоем погубленных,
Ни голосом любящих.

В безвозвратность распластано тело,
Взгляд бродит в высоте,
Лоб взрывает землю.
Земля, и не земля ты совсем,

Ты – надежды комок,
Черный от боли, зеленый от снов,
Ты взгляд, брошенный во вселенную.
Кто сможет выдумать эту любовь,
До пробуждения,
До засыпания –
Это чудо из чудес,
Это стенание!

В безвозвратность распластано тело,
Под мечом,
Под мечом тишины,
Лбом взрывает землю.
На плече носит лик луны.
Всё кончено, луна, кончено навсегда!
В твоей переполненной пестрой сети,
В сети страданий,
В сети лжи и обмана
Из притворства и сладких терзаний,
Из утраченных надежд,
Никому больше места нет,
Меньше всего – влюбленным.
Больно, луна. Пусть будет больно.
Болят твои ребра задетые.
Под тобой мир и мы голые,
Только что появились на свет мы.

Кто сможет выдумать эту неведомую любовь,
До пробуждения,
До засыпания –
Это чудо из чудес,
Это стенание!

**Превод на руски јазик:
Анастасија Мосинец (Анастасия Мосинец)**

СТАРО КУПУВАМ*

1.

Старо купувам, старо купувам,
стари алишта, стари пискули,
старо железо, стари љубови,
старо купувам.

Купувам стари дребности,
непотребности,
чевли излижани, ризи износени,
среќи осреќени,
старо, старо, старо купувам.

Купувам стари секидневности,
мали и големи ревности,
стари елечи во долапите
стари котли на огништата
стари саѓи на совеста
стара 'рѓа на соништата.

Старо, старо, старо купувам.
Купувам стари секидневности,
мали и големи ревности,
стари љубови, стари среќи, стари гревови,
купувам стари радости, стари младости,
старо, старо, старо купувам.

[.....]

4.

Старо купувам, старо купувам,
стари алишта, стари пискули,
старо железо, стари љубови.

Купувам стари секидневности,
големи и мали здодевности,
стари грижи, стари патила,
стари гревови, стари чесности.

Старо, старо, старо купувам,

* Песната за првпат е објавена во списанието „Современост“, X, бр 5, 1960, под наслов „Купувач на старо“ и притоа содржи четири дела. Во подоцнежните објавувања, вклучувајќи го и тестаменталниот избор под наслов „Лузна“ (1981), Ацо Шопов ги отстранува деловите 2 и 3 од оваа песна. Оттука, и во преводот од Третата зимска школа на МСМЈЛК при УКИМ, со цел да се се почитува авторската одлука на Шопов за интервенција во својот поетски текст, предвид се земено само деловите 1 и 4.

стари среќи, стари љубови,
стари радости, стари младости,
купувам стари алишта.
Старо, старо, старо купувам,
Старо за нови сврталишта.

STARO KUPUJEM

1.

Staro kupujem, staro kupujem,
staru odjeću, stare kićanke,
staro željezo, stare ljubavi,
staro kupujem.
Kupujem stare sitnice,
nepotrebnice,
cipele izlizane, haljine iznošene,
sreće osrećene,
staro, staro, staro kupujem.
Kupujem stare svakodnevnosti,
male i velike jalnosti
stare jeleke u dolapima
stare kotlove na ognjištima
stare čađe savjesti
stare 'rđe podsvijesti.
Staro, staro, staro kupujem.
Kupujem stare svakodnevnosti,
male i velike jalnosti,
stare ljubavi, stare sreće, stare grijehe,
kupujem stare радости, stare младости,
staro, staro, staro kupujem.

[.....]

4.

Staro kupujem, staro kupujem,
staru odjeću, stare kićanke
staro željezo, stare ljubavi.
Kupujem stare svakodnevnosti,
velike i male dosadnosti,
stare brige, stare muke,

stare grijehе, stare iskrenosti.
Staro, staro, staro kupujem,
stare sreće, stare ljubavi,
stare radosti, stare mladosti,
kupujem stara odijela.
Staro, staro, staro kupujem,
Staro za nova sijela.

**Превод на хрватски јазик:
Ивица Баковић (Ivica Baković)**

КВЕЧЕРИНА

Спиј. Каменот спие. Спијат водите.
Зад ридјето на твоите веѓи
со плашиците на твојот поглед
залез на сонцето.

Спиј. Каменот спие. Спијат водите.
Врз исчадената греда на твојата мисла
ко клупци во селска куќарка
излитени играчки на денот.

Спиј. Каменот спие. Спијат водите.
Над јаболкницата на твоите соништа
над јаболкницата светлотрепетлива
свезди зорници.

STMÍVÁ SE

Spí. Kámen spí. I vody spí.
Pod vrcholky tvého obočí –
v zorníčkách – vyplašené rybky.
Slunce zachází.

Spí. Kámen spí. I vody spí.
Na zamouřeném trámu tvých myšlenek
– jak na lavicích v dřevěnici –
odrané hračky dne.

Spí. Kámen spí. I vody spí.
Nad jabloní tvých snů,
nad tou chvějící se jabloní,
vysvitly první hvězdy.

**Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)**

НЕБИДНИНА

1.

Патував долго, патував цела вечност
од мене до твојата небиднина.
Низ пожари патував, низ урнатини,
низ пепелишта.
По жега, по суша, по невиделина.
Се хранев со лебот на твојата убавина,
пиев од грлото на твојата песна.

Не гледај ги овие црни суводолици
што го параат моето лице –
ми ги подари лицето на земјата.
Не гледај ги овие нерамнини врз плеките –
ми ги донесе умората на ридјето.
Погледај во овие раце –
два огна,
две реки
темно чекање.
Погледај во овие дланки –
две полиња,
две суши
глуво лелекање.

Патував долго, патував цела вечност
од тебе до мојата небиднина.

2.

А сè се случи една ноќ,
ноќ стебла,
ноќ лисје,
ноќ студен ров.
Паднав, потонав во високи трев,
во трев и густа мов.

Се случи тоа една ноќ
вистинито и неvistинито
налик на старинска приказна
закопана длабоко во свеста.
Ти дојде и ме однесе како глува поплава,
како матица од подземни места.

И сега сам,
пред овој рид од болка и човештина
на патишта што не ги знам
завивам раскинат од глад и пцости.
Ти дојде како црна вода на болештина
со која се болува довек
од сите проклетства и злости.

3.

Водо непросирна, водо црна,
ти што откинуваш секој ден
по еден никнат цвет
од каменот на моето чело
и го фрлаш во мрачни бездни
под леката лушпа на своето тело,
водо непросирна, водо црна,
кој ти го даде тој облик
на таа мисла прекрасна и страшна
што го обвива моето срце
како стебло млада срна,
кој ти го даде тоа име
водо непросирна, водо црна.

Кој тоа невидлив во мене седи
и пали таен оган,
кој и го руши на крвта сидот,
кој ми го краде слухот,
кој одзема видот,
кој пласт врз пласје неуморен реди,
кој тоа невидлив во мене седи.

4.

Стебло што самееш на ридот,
мако во ровка земја,
кој ти ги даде моите очи
што зреат во сонот на твоите лисје.
Погледу зелен, зелено вишнеење,
кој нè осуди на исто бдеење.
Стебло што самееш на ридот,
мако во ровка земја,

од каде твоите длабини во мене,
од каде ти во мојата крв.
Кој ги избриша со рака лесна
сите далечини,
сите близини,
кој ни ја досуди таа небиднина
да бидам стебло, да бидеш песна.

5.
Жено непозната, жено мудра,
ти што минуваш секогаш спокојна
крај овој прозор на темнината
глува за лелекот,
слепа за очајот,
од каде тоа лажно спокојство,
од каде во тебе мојата крв.
Жено, те чував како тешка тајна
што ќе ја откријам само оној ден
кога ќе се јави зазбивнато крвта
во час на страшна тишина
за смела последна реч,
светла како вишина,
остра како меч.

Од каде во тебе
мојата крв, жено.
Патував долго, патував цела вечност
од нас до нашата небиднина.

NEBIVANJE

1.
Hodil sem dolgo, celo večnost sem hodil
od sebe do tvojega nebivanja.
Po požarih sem hodil, po ruševinah,
po pogoriščih.
Po pripeki, po suši, po temotnosti.
Hranil sem se s kruhom tvoje zalosti,
napajal sem se iz grla tvoje pesmi.

Ne glej črnih suhих brazd,
ki parajo moj obraz –
podaril mi jih je obraz zemlje.
Ne glej ukrivljenosti pleč –
prinesla jih je utrujenost hribovja.
Poglej te roke –
dva ognja,
dve reki,
temno čakanje.
Poglej te dlani –
dve polji,
dve suši,
gluho tarnanje.

Hodil sem dolgo, celo večnost sem hodil
od tebe do mojega nebivanja.

2.

A vse se je zgodilo neko noč,
noč drevja,
noč listja,
noč mrzlega rova.
Potonil sem v visoke trave,
v trave in gosto mahovje.
Zgodilo se je neko noč,
resnično in neresnično,
starodavni pravljici podobno,
zakopani v globoko podzavest.
Prišla si in me odnesla kot gluha poplava,
kot stržen iz podzemnih mest.

In zdaj sam
pred hribom gorja in človečnosti
na poteh, ki jih ne poznam,
zavijam, raztrgan od gladu in prostaškosti.
Prišla si kot črna voda hude boleznī,
za katero se večno zboleva
od vseh prekletstev in škodoželjnosti.

3.

Voda neprozorna, voda črna,

ki vsak dan utrگاš
po en razprti cvet
s kamna mojega čela
in ga vržeš v mračna brezna
pod tanko lupino svojega telesa,
voda neprozorna, voda črna,
kdo ti je dal to obliko
te misli prekrasne in strašne,
ki ovija moje srce
kot drevo mlada srna,
kdo ti je dal to ime,
voda neprozorna, voda črna?

Kdo je ta, ki neviden v meni sedi
in prižiga ogenj skrivnostni,
kdo podira krvi zid,
kdo mi krade sluh,
kdo odvzema vid,
kdo plast na plast neutrudno plasti,
kdo je ta, ki neviden v meni sedi?

4.

Drevo, ki samevaš na hribu,
gorje v prhki zemlji,
kdo ti je dal moje oči,
ki zore v snu tvojega listja?
Pogled zeléni, zeleno vzpenjanje,
kdo naju je obsodil na isto bedenje?
Drevo, ki samevaš na hribu,
gorje v prhki zemlji,
od kod v meni tvoje globine,
od kod ti v moji krvi?
Kdo je z lahko roko izbrisal
vse daljine,
vse bližine,
kdo nama je dosodil to nebivanje:
meni biti drevo, tebi biti pesem?

5.

Žena neznana, žena modra,
ki greš vselej mirna

mimo tega okna temine
gluha za tarnanje,
slepa za obup,
od kod ta lažni mir,
od kod v tebi moja kri?
Žena, varoval sem te kot težko skrivnost,
ki jo bom razkril le tistega dne,
ko se pojavi zasopla kri,
ko nastopi strašna tišina
za smelo poslednjo besedo,
svetlo kot višina,
ostro kot meč.
Od kod v tebi
moja kri, ženska?
Hodil sem dolgo, celo večnost sem hodil
od naju do najinega nebivanja.

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

ПЕСНАТА И ГОДИНИТЕ

Твоите години и моите години –
два брега,
два камена,
две небиднини.

Твоите години и моите години –
твоите години во мојата мака,
моите години во твоето срце.

Да си благословена најнепозната песно.
Нè изедначуваш во мудроста,
нè израмнуваш во годините.
Да си благословена небиднино
во времето што не знае стареење.

Твоите години и моите години –
наши години.

Ти одиш чекор по чекор,
мака по мака
низ моите години,
јас одам чекор по чекор,
мака по мака
низ твоите години.
Нема крај и нема изодување.

Ти си во моето непостоење,
јас во заговорот на твоите соништа.

Да си благословено време
што остануваш исто,
а ние те даруваме со нашите очи
вчера од земја,
денес од небо,
утре од земја и небо.
Да си благословена најнеслутена песно
што нè изедначуваш во мудроста,
што нè израмнуваш во годините.

Твоите години и моите години –
два брега,
два камена,
две небиднини.

PESEM IN LETA

Tvoja leta in moja leta –
dva bregova,
dva kamna,
dve nebivanji.

Tvoja leta in moja leta –
tvoja leta v mojem trpljenju,
moja leta v tvojem srcu.

Blagoslovljena bodi najbolj neznana pesem.
Izenačuješ v modrosti,
izravnavaš v letih.
Blagoslovljeno bodi nebivanje
v času, ki ne ve za staranje.

Tvoja leta in moja leta –
najina leta.

Ti hodiš korak za korakom,
s trpljenjem za trpljenjem
skozi moja leta,
jaz hodim korak za korakom,
s trpljenjem za trpljenjem
skozi tvoja leta.
Ni kraja in ni konca temu korakanju.
Ti si v mojem neobstajanju,
jaz v zaroti tvojih sanj.

Blagoslovljen bodi čas,
ki ostajaš en in isti,
midva pa ti darujeva najine oči,
včeraj z zemlje,
danes z neba,

jutri z zemlje in neba.

Blagoslovljena bodi najmanj slutena pesem,
ki izenačuješ v modrosti,
ki izravnavaš v letih.

Tvoja leta in moja leta -
dva bregova,
dva kamna,
dve nebivanji.

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

ЈУС-ПОЛИТИЧАР

1

Постои јус-поет,
постои јус-критичар,
постои јус-прозаист,
но постои и јус-политичар.

2

Секој јус-политичар
е одличен аналитичар:
тој анализира,
бира,
комбинира
и нема мира
сè додека со прогресивните процеси
себеси не се идентифицира.

3

Тој принципите доследни ги пази
во лушпа од пароли и фрази.

4

Сè се менува, сè има своја логика и тек,
само тој ќе остане функционер
до крајот на својот век.

5

Како страсен мецена
секогаш за уметноста гласа,
но не со свои средства
туку со државната каса.

6

Тој најдалеку гледа, иднината ја чита,
опколен со свита
на одбрана општествена елита.

7

За него системот на работничкото самоуправување
е систем на красноречиво надмудрување.

8

Секаде е присутен, делува во секоја сфера
влечејќи го опашот на својата кариера.

9

Работниот човек секогаш на срце му лежи,
но често
место аргументи
наивните ги лови во своите мрежи.

TOP-POLITIK

1

Obstaja top-pesnik,
obstaja top-kritik,
obstaja top-prozaist,
obstaja pa tudi top-politik.

2

Vsak top-politik
je odličen analitik:
analizira,
izbira,
kombinira
in je v vrtincu nemira
vse dokler s progresivnimi procesi
sam sebe ne identificira.

3

Na načela dosledna pazi
v lupini parol in v frazi.

4

Vse se spreminja, vse ima svojo logiko in pot,
le on bo ostal funkcionar,
da bo svojemu življenju bot.

5

Kot strasten mecen
vedno za umetnost svoj glas poda,
a ne s svojimi sredstvi,
temveč z državnimi sredstvi blaga.

6

Najdlje vidi, prihodnost čita,
obdajajo ga podaniki
izbrani, družbena elita.

7

Zanj sistem delavskega samoupravljanja
je sistem leporečne modrosti javljanja.

8

Povsod je prisoten, njegove vse so sfere,
pri tem pa vleče rep svoje kariere.

9

Delovni človek vedno mu na duši leži,
pogosto pa
namesto argumentov
naivne v svoje mreže lovi.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

JUS-POLITIČAR

1.

Postoji jus-poet,
postoji jus-kritičar,
postoji jus-prozaist,
a postoji i jus-političar.

2.

Svaki jus-političar
odličan je analitičar:
on analizira, bira,
kombinira,
i nema mira
sve dok se s progresivnim procesima
ne identificira.

3.

On principe dosljedno gazi
robujući paroli i frazi.

4.

Sve se mijenja, sve ima svoju logiku i tijek,
samo on će ostati funkcioner
i tako svršiti svoj vijek.

5.

Kao strastven mecena
uvijek za umjetnost glasa
ali ne svojim sredstvima
ta tu je državna kasa.

6.

On daleko gleda, budućnost čita
a okružuje ga svita
sve probrana društvena elita.

7.

Za njega sistem radničkog samoupravljanja
sistem je krasnorječivog nadmudrivanja.

8.

Posvuda je prisutan, djeluje u svakoj sferi
čuvajući rep svojoj karijeri.

9.

Radni čovjek uvijek na srcu mu leži,
no često
umjesto argumenata,
naivni se nađu u njegovoj mreži

**Превод на хрватски јазик:
Ивица Баковић (Ivica Baković)**

ГРОЗОМОР

Тука се раѓаат сами и гаснат сите нешта.
Огромен камен. Лузна. Нејасен немушт збор.
Пролетта му е мајка и маќеа зла и вешта.
Пепел на сонот, сон на пепелта. Грозомор.

Го пијат суши, дождови црни го цедат,
ден со ноќ го трупа, пласт со пласт,
а врз неговата кора во 'рбетник се редат
закостенети сенки од диво месо и страст.

Тука ветришта пиштат и темни сеништа вијат,
тука е првиот злочин и грев и казна и прекор.
Тука и човек и свер во едно дувло спијат
и детето го оди својот незаоден чекор.

Врз него расне лебот од горчлив длабок корен,
па затоа е сув, и сладок, и пече како пламен.
Песно, ако те допре некој испосник морен
прими го да ти биде во горењето рамен.

О ружо в грло, о змијогрозд в усни,
див апеж во крвта со себе што спори,
о земјо на отрови смртоносно вкусни,
каменот во пламен се тркала. Гори. Гори. Гори.

Тука се раѓаат сите нешта и тука гаснат сами.
Огромен камен. Лузна. Нејасен немушт збор.
Пролетта му е мајка и маќеа што мами,
пепел на сонот, сон на пепелта. Грозомор.

GROZOMOR

Tukaj se rojevajo same in ugašajo vse reči.
Ogromen kamen. Brazgotina. Besedni ponor.
Pomlad je njegova mati in mačeha, premeten hudič.
Pepel v sen, sen v pepel. Grozomor.
Srkaajo ga suše, črni dežji ga dovajajo,
dan z nočjo ga zasipa, plasti s plastmi,

čez njegovo skorjo v sredico se zasajajo
okostenele sence izrastlin in strasti.

Tu vetrovja piskajo in zavijajo temni prividi,
tu je prvi zločin in greh in kazen in opomin.
Tu tako človek kot zver spita v isti duplini
in otrok stoji na začetku neshojenih stopinj.
Čezenj raste kruh iz grenkega globokega korena,
zato je suh in sladak in kot ogenj peče.
Pesem, če naletiš na kakšnega iztrošenega asketa,
sprejmi ga goreče, da iste bosta sreče.

O, vrtnica v grlu, o, kačjegrozd na ustnih,
divji ugriz v kri, ki s seboj se sporeka,
o, zemlja z okusom strupov smrtonosnih,
kamen v plamen se kotali. Gori. Gori. Gori.

Tukaj se rojevajo in same ugašajo vse reči.
Ogromen kamen. Brazgotina. Besedni ponor.
Pomlad je mati n mačeha, ki mami jih,
pepel v sen, sen v pepel. Grozomor.

**Превод на словенечки јазик:
Маја Ковач (Маја Ковач)**

ЗЛАТЕН КРУГ НА ВРЕМЕТО

Старинска ѕвезда, ѕвезда на пророци и чуда, –
распрсни се во стихот, потони во најцрн мрак.
Повеќе трае во крвта оваа светлина луда
и овој невидлив пламен што нема ни име ни знак.

Сениште ѕвездено, ѕвезда на студена мора, –
исчезни со сите наречници со сите митови падни.
Под ова стебло од зборови зараснати во столетна кора
се пали страшен оган и горат корени гладни.

Кој си ти што идеш со лузни од правта на векот дален,
со едно дамна во неврат отшумено време,
и место лика на некој очајник жален
носиш суров закон за себе и своето племе?
Гласи се со виј од молк, проговори со поглед нем,
засводен во својот говор со јазли семоќно власни,
и како ненужен воин со очи од црнозем
обспри се во кругот златен и победоносен згасни.

Старинска ѕвезда, ѕвезда на пророци и чуда, –
распрсни се во стихот, потони во најдлабок збор,
додека трае во крвта оваа светлина луда
овој подземен оган, овој непрегор.

ZLATI KROG ČASA

Pradavna zvezda, zvezda prerokov in čudes –
razprši se v verz, potoni v temnini mraka.
Še vztraja v krvi ta svetlobna prelest
in ta nevidni plamen brez imena ali znaka.

Prikazen zvezdna, zvezda ledenih morij –
izgini z vsemi sojenicami, naj vsak mit pade.
Pod tem ljubjastim drevesom, preraščenim z besedami stoletij,
gori strašen ogenj in goriyo korenine lačne.
Kdo si ti, ki prihajaš z brazgotinami od prahu veka davnega,
ki ga čas davno v nepovrat odnese,
in namesto podobe ubožca pomilovanega
prinašaš strog zakon zase in svoje pleme?

Spregovori z vikom molka, preglasi poglede neme,
obokane v svoj govor, z vozli vsemogočnimi prasni,
in kot odvečen vojak z očmi, polnimi zemlje preperele,
ozri se na krog zlat in zmagoslaven ugasni.

Pradavna zvezda, zvezda prerokov in čudes –
razprši se v verz, potoni v najgloblji besedni ponor,
dokler vztraja v krvi ta svetlobna prelest,
ta podzemni ogenj, nepregor.

**Превод на словенечки јазик:
Маја Ковач (Маја Ковач)**

ТАЖАЧКА ОД ОНАА СТРАНА НА ЖИВОТОТ

Се искачив над врвот од болот.
Човек сум. А што е човек?
Пред мене празнина, зад мене празнина.
Празнина што сама се пали.

Од онаа страна на животот,
жив распнат со слепи јазли.
Се искачив над врвот од болот.
Тој ден. Црнден. По црни скали.

Се искачив над врвот од болот.
Од онаа страна на животот
од онаа страна на себе си,
на сè неизговорено,
сè што е недогорено,
од онаа страна на водата,
од онаа страна на врвот,
од онаа страна на коренот.

Стопи се грутко, истечи водо,
прелеј се чашо лелејска
за сите градови во овој град,
за сите црнини во оваа црнина.
Кажете кого да обвинувам.
Кого да жалам, кажете!
О дете што те нема –
мојата црнина твоја прегрнина,

Мојата црнина твоја прегрнина,
твојата темнина моја подземнина.
Земјо олелио, земјо пустелио,
од мртов плач израсната
земјо обрни се, земјо разгрни се.
Земи ја оваа зеница
земи ја оваа пшеница
на твоја дланка згасната.
Земи ме, земјо, или врати ме,
врати ме подолу од овој врв,
подолу од онаа страна на животот,

човечки сили дај ми пак.
О земјо, на земја врати ме.
Човек сум, човек да страдам,
да најдам камен жив да се вградам
на некој мост во некој лак.

ŽALOSTINKA Z ONKRAJ ŽIVLJENJA

Povzpel sem se nad vrh bolečine.
Človek sem. Kaj pa je človek?
Pred menoj praznina, za menoj praznina.
Praznina, ki sama se vnema.

Onkraj življenja,
živ razpet s slepimi vozli.
Povzpel sem se nad vrh bolečine.
Tisti dan. Črndan. Po črnih stopnicah.

Povzpel sem se nad vrh bolečine.
Onkraj življenja,
onkraj sebe,
vsega neizrečenega,
vsega nedogorelega,
onkraj vode,
onkraj vrtinca,
onkraj korenin.

Stopi se, kepa, naj izteče voda,
prelij se, čaša jokava,
za vsa mesta tega mesta,
za vse črnine v tej črnini.
Povejte, koga naj obsojam.
Koga naj pomilujem, povejte!
O, dete, ki te ni –
moja črnina tvoja prekrivnina.

Moja črnina tvoja prekrivnina,
tvoja temnina moja podzemnina.
Zemlja jejhata, zemlja pusta vsa,
iz mrtvega joka zrasla, eja,
zemlja, ozri se, zemlja odpri se.
Vzemi to zenico,

vzemi to pšenico,
na tvoji dlani ugaslo.

Vzemi me, zemlja, ali vrni me,
vrni me pod ta vrh,
pod to stran življenja,
človeško moč mi povrni.

O, zemlja, vrni me.

Človek sem, kot človek naj trpim,
naj najdem kamen in živ se vzdiam
v neki most v neki obok.

**Превод на словенечки јазик:
Маја Ковач (Maја Kovač)**

АКО ТИ НЕДОСТАСУВА СВЕТЛИНА

Ако ти недостасува светлина
земај ме.
Ноќ да сум ноќ ќе изгорам
ќе те разденам.

Ако и љубов ти недостасува
земај ме.
Црнките на ноќта ќе ги ископам
свезда да се огледаш, да огрееш.

Ако ти недостасува омраза
и тогаш земај ме.
Пекол ми вие под срце
пекол вековиште.

Ако ти недостасува светлина
земај ме.

Ако пак јас ти недостасувам
што сум ти!
Без да те гледам во недоглед
без да изгорам.

ЌЕ ТИ PRIMANJKUJE SVETLOBE

Ќе ti primanjkuje svetlobe
vzemi me.
Ќе bi bil noќ noќ bi vnel
in te razdanil.
Ќе ti tudi ljubezni primanjkuje
vzemi me.
Ќrne zenice noќi izkljujem
da se zazrcališ v zvezdi, da zažariš.

Ќе ti primanjkuje sovraštva
tudi tedaj me vzemi
Pekel zavija pod mojim srcem
pekel cel vek.
Ќе ti primanjkuje svetlobe

vzemi me.
Če pa ti primanjkuje jaz
kaj sem ti!
Ne da bi te gledal v nedogled
ne da bi pogorel.

**Превод на словенечки јазик:
Маја Ковач (Maја Kovač)**

AKO TI NEDOSTAJE SVJETLOST

Ako ti nedostaje svjetlost,
uzmi me.
Nek' sam noć, noć ću zapaliti
tebe razdaniti.
Ako i ljubav ti nedostaje,
uzmi me.
Zjenice noći iskopat ću
zvijezdu da se ogledaš, ugriješ.

Ako ti nedostaje mržnja
i tada uzmi me.
Pakao mi vije pod srcem
pakao vjekovalište.

Ako ti nedostaje svjetlost
uzmi me.

Ako pak ja ti nedostajem
što sam ti!
Da ne gledam te u nedogled
da ne izgorim.

**Превод на хрватски јазик:
Ивица Баковић (Ivica Baković)**

POSTRÁDÁŠ-LI SVĚTLO

Postrádáš-li světlo
Mnou se syť
Budu tvou nocí, nocí sžíhající
Až do rozednění

Lásku-li postrádáš
Mnou se syť
Vyvrhnu zřítelnice noci
Ty zahoříš k oslepnutí

Postrádáš-li nenávist
Mnou se syť
Mé srdce – inferno
Věčné peklo

Postrádáš-li světlo
Mnou se syť

A pokud mě postrádáš
Ach, k čemu bych ti byl
Aniž bych tě v nedozírnu zřel
Aniž bych byl sežehnut

**Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)**

НЕВРЕМЕ

Како ме носи реката, како ме фрла
од едно до друго езеро, од една до друга жед.
Најсудбоносно пеат рибите со неми грла,
Тие што вечно кружат ко воден сончоглед.

Слези долу по скалите на оваа кула,
распретај ја жарта под крилата на водната птица
бранот на најмалиот цвет сите векови таму ги лула
и талка огромни сеништа од некои дамнешни лица.

Рика утробата, ко густо небо секавица ја кине,
светот се корне, пукаат старите оски,
и сè се урива, сè пропаѓа и гине
пред срните на бранот како пред расцутени боски.

Плачи водо, завивај утробо, завивај кугло запалена.
Времето невреме вистинско е време.
Под тебе земјата лежи од умора премалена
и црн коњаник иде плодот да си го земе.

NEURJE

Kako me nosi reka, kako me premetava
iz ene v drugo žejo, iz enega v drugo jezerce.
Ribe z nemimi grli pojejo kot se usoda poigrava,
te večno krožijo kot vodne sončnice.

Spusti se po stopnicah te trdnjave,
pod krili vodne ptice žerjavico razprostri
kot val najmanjšega cveta zaziblji vse čase,
tam postopajo ogromne prikazni nekih nekdanjih ljudi.

Trebuh rika, strela ga preseka kot gosto nebo,
svet se para, pokajo stare gredi,
in vse razpadlo, propadlo in umrlo bo
kot pred razbohotenimi dojkami pred srnami val se redi.
Joči, voda, tuli, trebuh, tuli, kroгла goreča.
Ura neurja je prava ura.

Pod teboj leži zemlja od utrujenosti izgorela
in črni jezdec prihaja, da si prisvoji sad.

**Превод на словенечки јазик:
Маја Ковач (Maја Kovač)**

НОЌЕН ИЗВОР

Загледан

во ноќен извор
како во урочен лик,
што најде
што откри,
какви огнови стопи,
па не чу
како паѓа птицата
од сопствен крик
или од темјан на вода
смртно што ја опи.

Загледан

во тоа огледало
срцето што ти го скова
во какви длабини слезе,
од која вода се напи,
дали те зароби звукот
на магија нова,
во мртво море
од камен луд ли стапи,
па сега
во ноќен извор
како во своја слика
го бараш
оној летач сурово
што ќе ти суди.

И нити гледаш нешто

ни слушаш
како те вика
славејот
во крвта твоја
пеколот што го буди.

NOČNI IZVIR

Zagledan
v nočni izvir
kot v uročen lik,
kaj si našel,
kaj si odkril,
kakšne ognje stopil,
in nisi slišal,
kako pada ptica
zaradi lastnega krika
ali zaradi kadila nad vodo,
ki jo je na smrt opilo.

Zagledan
v to ogledalo,
ki ga je zate skovalo srce,
v kakšne globočine si zašel,
katere vode si se napil,
mar te je zajel zvok
čarovnije nove,
v mrtvem motju
si sestopil s kamna zaveze
in zdaj
v nočnem izviro
kot v svoji podobi
iščeš
tistega, ki leta,
ki bi ti surovo sodil.

In niti ne vidiš nič
niti ne slišiš,
kako te kliče
slavček
v tvoji krvi,
ki prebuja pekel.

**Превод на словенечки јазик:
Маја Ковач (Maja Kovač)**

NOČNÍ PRAMEN

Zahleděn
v noční pramen
jak v předurčenou postavu,
jež našla,
jež odhalila
ohně, které zadusí.
Nezaslechla však,
jak opeřenec hyne
svým vlastním křikem,
či vonným kadidlem,
které ho obloužnilo k smrti.

Zahleděn
do toho zrcadla,
jež tvé srdce ukulo.
Do jakých propastí jsi sestoupil,
jakých vod ses napil?
To zvuk tě zajal?
Magie?
Do mrtvého moře
šilenstvím zkameněn jsi padl.
A teď?
V hlubinách nočního pramene
jako ve svém odrazu
hledáš
toho vzduchoplavce,
který tě odsoudí.

Přítom nevidíš,
neslyšíš,
jak tě volá
slavík
tvé krve
probouzeje podsvětí.

Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)

АВГУСТ

Лежам под стеблото на ноќта, во август што умира и пее
со цвет од пепел на згасната гроза.
Од челото како од црница набабрува и ми зрее
од гроздови свездената лоза.

Лежам во ноќта на август за земја прикован со теме.
Дали ќе додржат, дали ќе ме запрат
овие неуморни војни од билје и семе,
од треви, корени и папрат.

Лежи и чекај тука. Неподвижен, карпосан лежи,
што ако ноќта те пие, што ако ветар те шиба.
Рибарите на твојот поглед плетат невидливи мрежи,
во бездната на твоето чекање сонува златна риба.

Лежам и знам, август е и сè се мени.
Златните зрна на гроздот ко едри зеници гаснат.
Темното полноќно сонце патува кон својот зенит.
А јас останувам заробен во треви и со папрат сраснат.

AVGUST

Ležim pod deblom noči, v avgustu,
ki umira in žvrgoli
s cvetom iz pepela, pogorela je groza.
Na čelu kot iz črnice nabreka in zori
v grozdih moja zvezdnata loza.

Ležim v avgustovski noči prikovan k tlom s temenom.
Ali bodo zdržali, ali me bodo ustavili na poti
ti neumorni vojščaki z bilkami in semeni
trav, korenin in praproti.

Lezi in čakaj tu. Negiben, okamenel ležeš,
pa kaj, če te noč srka, pa kaj, če te veter podi.
Ribiči tvojega pogleda pletejo nevidne mreže,
v breznu tvojega čakanja se sanja zlata ribi.

Ležim in vem, avgust je in vse se spremeni.
Zlate jagode grozda kot jedre zenice ugašajo.
Temno polnočno sonce potuje, da doseže svoj zenit.
Jaz pa ostajam ujet v travah in praproti me preraščajo.

**Превод на словенечки јазик:
Маја Ковач (Maја Kovač)**

ГЛЕДАЧ ВО ПЕПЕЛТА

Изгасни песно во огнот што го запали сама.
 Прска зборот и исчезнува во пепел од кремен.
 Гледачу во пепелта, ја препозна ли во неа исконската драма
 што доаѓа од дното на овој извор темен.

Песно, те откинав од клунот на птица во крвта што ми лета,
 од црвеното небо на запалените вени,
 од тие далноводи на два непомирливи света,
 тие изгрејсонца со неодгатнати мени.

Те откинав од гневот на иконите, тие неразбирливи гами,
 од громот врз копјето на воинот со камен што е сраснат,
 од сонот на тие повисоки што се од сонот што ги мами,
 и што се раѓаат пак откако еднаш згаснат.

Сега сме два света, два врага, две завојувани страни,
 сега сме војна без излез и кама против кама.
 Кој е победен? Кој победник? Кој со изгрев на осмислени рани?
 Изгасни песно во огнот што го запали сама.

VIDEC, KI GLEDA V PEPEL

Ugasni, pesem, v ognju, ki si ga vnela sama.
 Brizga beseda in izginja v pepelu iz kremen.
 Videc, ki gledaš v pepel, bi v njem lahko se prepoznala izvorna
 drama, ki prihaja z dna tega temnega prapočela?

Pesem, iztrgal sem te iz kljuna ptice, ki leta v moji krvi,
 iz rdečega neba z razžarjenimi venami,
 iz daljnovidov dveh nepomirljivih ravni,
 teh sončnih vzhodov z nedognanimi menami.

Iztrgal sem te iz gneva ikon, teh nerazumljivih sosledij,
 iz groma, ki je oplazil s kamnom zraslo vojščakovo kopje,
 iz sna tistih višjih iz mamljivih sanjarij,
 ko enkrat ugasnejo, se rojevajo zopet.
 Zdaj sva dva svetova, dva врага, две sprti strani,

zdaj sva bodalo proti bodalu in vojna brez prestanka.
Kdo je premagan? Kdo zmagovalec? Kdo z zarjo na osmišljeni rani?
Ugasni, pesem, v ognju, ki si ga vnela sama.

**Превод на словенечки јазик:
Маја Ковач (Маја Ковач)**

И УШТЕ ЕДНАШ ЦРНО СОНЦЕ

Тука сè на тебе смртоносно личи.
 И овој катран расфрлан врз ридјето.
 И оваа смола
 што се цеди низ грлото на три суви дола.
 И тагата на песот низ приградските населби што квичи
 и таа на тебе личи.

И оваа карпа вода што ја плиска,
 вода што се подава како жена
 во преграб да ја фати
 оној за жедта нескротена со живот што ќе плати.
 И оваа модрина скржава и недостижно блиска.
 И оваа карпа над неа што ја плиска.

И овие лозја и лозници. И вина,
 наточени од усвит, од припек, од врелина.
 И суша.
 И овој камен со збигорена душа.
 И трите, црно сонце, нашите три сина
 жедни сред лозја, лозници и вина.

И овој свонарник во густите лески
 што моли и проколнува.
 И рането ечи.
 И секој што доаѓа во мир да се лечи.
 И очите ископани од старите фрески.
 И овој свонарник во густите лески.

Тука сè на тебе смртоносно личи.
 И овој катран расфрлан врз ридјето.
 И оваа смола.
 И над нив Големата свездена кола.
 И песот дури низ приградските населби што квичи
 и тој во тагата на тебе личи...
 И оваа земја метежна а јасна.
 И оваа суша. И врелина.
 И мора.
 И трите мои рани – трите неизречени збора.
 О црно сонце, огну на есента касна,
 светлина капе врз нас од свезда што одамна згасна.

И ЈОШ ЈЕДНОМ ЦРНО СУНЦЕ

Овде све на тебе смртоносно сећа.

И овај катран расут по планини.

И ова смола

што се цеди по долини.

И туга пса по предграђу што цвика

и она има облик твога лика.

И ова стена вода што је пљиска,

вода што подаје се као жена

у загрљај да је ухвати

онај што за жеђ неутажену животом хоће да плати.

И ова модрина оскудна и недостижно блиска.

И ова стена, што над њом пљиска.

И ови виногради и винова лоза. И вина,

испуњена топлотом и жегом, и врелина.

И суша.

И овај камен чија је смежурана душа.

И три, црно сунце, та наша три сина

жедна усред винограда, винове лозе и вина.

И овај звоник у густим лескама,

што моли и куне.

И рањено јечи.

И свако што долази у миру да се лечи.

И очи ископане по старим фрескама.

И овај звоник у густим лескама.

Овде све на тебе смртоносно сећа.

и овај катран расут по планини

и ова смола.

И над њима Велика звездана кола.

И пас што по предграђу цвика

и он у тузи има облик твога лика.

И ова земља метежна а јасна.

И ова суша. И врелина.

И мора.

И те три моје ране – та три неизречена збора.

О црно сунце, огњу јесени касне,

светлина капље кроз нас са звезде што одавно гасне.

Превод на српски јазик:

Биљана Петковиќ (Биљана Петковић)

БАОБАБ

Сето село го опколува не може да го опколи.
 Дрво на животот. Храм на мртвите. Баобаб.
 Сето село го опколува не може да го опколи.
 Огромно стебло. Куси гранки. Смирена молитва за дожд.
 А дождовите ги нема.

Само една жена во модро, една црна жена во модро
 застаната спроти стеблото
 ги знае сите магии на дождот,
 а никому не ги кажува.

Сонцето паѓа во утробата на земјата.
 Земјата е сонце, сонцето е земја, сè ќе изгори од жед.
 Само баобабот огромен им пркоси на горештините
 смирен во молитва за дожд.
 А дождовите ги нема.
 Чиниш сега ќе се струполи, сушата во последниот дамар му чука.
 Но наеднаш тој се исправа,
 од корен се стресува,
 магијата на жената во модро против природата го разбеснува.
 Од своите сокови почнува да смука
 и додека погледот му се разбиструва
 разлистува, разлистува...
 Зелен плач и молитва за дожд.
 А дождовите ти нема.

Сето село го опколува не може да го опколи.
 Дрво на животот. Храм на мртвите. Татковина.

ВАОВАВ

Cała wieś go otacza, nie może otoczyć.
 Drzewo życia. Świątynia martwych. Baobab.
 Cała wieś go otacza, nie może otoczyć.
 Ogromny pień. Krótkie gałęzie.
 Pokorna modlitwa o deszcz.

A deszczu nie ma.
Tylko jedna kobieta w błękicie, jedna czarna kobieta w błękicie
stojąca przy pniu
zna wszystkie magie deszczu,
lecz nikomu ich nie wyjawia.

Słońce pada na łono ziemi.
Ziemia jest słońcem, słońce jest ziemią, wszystko spłonie z pragnienia.
Tylko baobab ogromny sprzeciwia się upałom
pokorny w modlitwie o deszcz.
A deszczu nie ma.

Myślisz – zaraz się zwali, susza stuka mu w ostatniej tętnicy.
Lecz nagle on się prostuje,
drży od korzeni,
magia kobiety w błękicie przeciw przyrodzie go wścieka.
Zaczyna wysysać swe soki
i gdy wzrok mu się rozjaśnia
zieleni się, zieleni...
Zielony płacz i modlitwa o deszcz.
A deszczu nie ma.

Cała wieś go otacza, nie może otoczyć.
Drzewo życia. Świątynia martwych. Ojczyzna.

**Превод на полски јазик:
Зофија Дембовска (Zofia Dembowska)**

ВО СОНОТ НА ЦРНАТА ЖЕНА

Телото твое црна маслина,
најтемна бронза, најдлабок звук,
звук од там-тамите на твоите претци,
од нивните старински кори*.
По небото на твоето тело заорува невидлив плуг
и од црните бразди
секавично изгреваат сите потопени зори.

Телото твое неуморен ритам,
крвоток на океанот,
светлина темна што ме води по патека опасна и тесна,
од детство што ме прогони,
од порано, уште од утробата мајчина,
од првите зачетоци, најнесвесните.
Сега разбираам зошто не успеав да ти испеам ни една песна
зашто самата си песна над песните.

Исплашен и страшен
стојам под небото на твоето тело
од твоите црни магии вцашен.
Ти ме разболуваш и ти ме лекуваш,
и ми велиш: јас сум твоја ноќ и твоја вечна луна,
биди спокоен, тука ќе векуваш,
мојот сон е пострашен и од најстрашната буна.

Луно, црна луно,
од твоите магии вцашен
немам збор да ти противречи,
немам сила да ти се спротивстави.
Луно, црна буно,
незарасната, неизлечена рано,
неусетно паѓам и тонам во твојот сон
како афричко сонце во океанот.

V SNU ČRNE ŽENE

Telo je tvoje črna oljka,
najtemnejši bron, najgloblji zvok,
zvok tamtamov tvojih prednikov, njih starodavne kore.
Ko po nebu tvojega telesa nevidni plug zaorje,
iz črnih brazd
zablisnejo vse potopljene zore.

Telo je tvoje neumorni ritem,
krvotok oceana,
svetloba temna, ki me vodi po nevarni tesni,
od otroštva me preganja,
še od prej, od maternice,
od začetkov najbolj nezavednih.
Zdaj vem, zakaj nisem zmogel niti ene same pesmi ti zapeti,
saj ti sama si pesem pesmi.

Preplašen in strašen
stojim pod nebom tvojega telesa
s tvojo črno magijo uročen.
Ti bolnega me delaš in ti me zdraviš
in praviš mi: jaz sem tvoja noč in tvoja večna luna,
le miren bodi, večno tu ostaneš,
moj sen je hujši od najhujše trme.

O luna, črna trma,
s tvojo magijo uročen
nimam besede, da ti ugovarjam,
nimam sile, da se ti uprem.
O luna, črna trma,
nezarasa, nezaceljena rana,
nezaznavno padam in tonem v tvoj sen,
kot afriško sonce v ocean.

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

VE SNU ČERNÉ ŽENY

Tělo tvé – černá oliva,
nejtmavší bronz, nejhlubší tón,
tamtamů a prastarých kor tvých předků zvuk.
V nebe těla tvého zaryt nespátržený pluh
a z černých jeho brázd
zář zapadlých jitřních hvězd.

Tělo tvé – neúnavný rytmus,
krvetok oceánu,
tmavé světlo, jenž vede mě stezkou nebezpečně úzkou.
Už od dětství mne žene.
Ne, dříve již – matčino luno,
ten nevědomý prvopočátek.
Teď vím, proč ni jedna má píseň nebyla dost dobrá.
Ty sama jsi písní všech písní.

Chvěje se a v hrůze
stojím pod nebem tvého těla,
tvou černou magií omráčen.
Ničíš mě a léčíš.
Říkáš: já jsem tvou nocí, tvou věčnou lunou,
utiš se, tady setrváš,
můj sen je strašlivější té nejstrašlivější vzpoury.

Luno, ty černá luno,
kouzly tvými zasažen
vzepřít se nemohu, beze slov,
bezmocen odporu.
Luno, ty černá vzpouro,
nezhojená, neléčená ráno,
nepozorovatelně padám a tonu v tvém snu
jako africké slunce v oceánu.

**Превод на чешки јазик:
Кристина Дуфкова (Kristýna Dufková)**

НАСТАН НА ЕЗЕРСКИОТ БРЕГ

Веста прелета секавично

и сиот народ слезе на езерскиот брег
каде тој лежеше преморен и забреван од долгиот пат,
тој крилест коњ со свездена светлина во очите,
со сибирско иње во ноздрите,
со сахарска песочна прав во гривата.

Сиот свет го обиколи, ги прелета сите мориња и океани
и одвај смогна сили да се спушти тука на родното езеро
за да се напие бистра вода, ладна и лековита.

Слета и легна на брегот, забреван од долгото патување,
легна крај езерото, а немаше сили да го направи
последниот напор: да се нурне во водата бистра и лековита
што ќе му ги собере силите
и ќе му го поврати животот.

Собраниот народ се туркаше и мрмореше крај него:
жените му се молеа на бога милозливо, децата цараа со очите
за едни од мажите тоа беше невидена лудост,
за други попусто патување и бесцелен летот,
додека за него тоа беше највисока смисла на животот
да ја открие родината откривајќи го светот.

Три дни лежеше тој крај водата езерска
без сили да се соземе,

три дни ни стануваше ни умираше.

Три дни народот чекаше трпеливо,
а четвртиот ден почна полека да се прибира дома
оставајќи го сам коњот на езерото.

И токму последниот човек тргна да си оди
кога плисна пороен дожд и езерото почна да нараснува
а бранови да го заплискуваат коњот крај езерото.

Од бистрата вода и лековита соземен
коњот рзна неколку пати колку што грлото можеше да го додржи,
а народот исплашен почна да се враќа назад
и без да сака го виде коњот како се нурка во езерото
како се игра со брановите и пие вода бистра и лековита.

Сево ова траеше само неколку мига,
а потоа коњот излезе на брегот
и повторно се вивна нагоре како првпат да го започнува летот,
носејќи ја со себе својата највисока смисла
откривајќи ја родината да го открие светот.

DOGODEK NA OBALI JEZERA

Vest se je bliskovito razširila
in vsi so prišli na obalo jezera,
kjer je ležal izčrpan in zasopel
krilati konj z zvezdno svetlobo v očeh,
s sibirskim ivjem v nozdrvih,
s saharskim peskom v grivi.

Ves svet je obkrožil, preletel vse oceane in morja
in se z zadnjimi močmi spustil sem, ob rojstno jezero,
da bi pil bistro vodo, hladno in zdravilno.

Pristal je in legel na obalo, zasopel od dolge poti,
legel je k jezeru, a ni imel moči
za poslednji napor: zaplavati v vodo bistro in zdravilno,
ki bi mu povrnila moči,
ki bi ga obudila v življenje.

Zbrani so se prerivali ob njem in mrmrali:
ženske so proseče molile k bogu, otroci so izbuljili oči,
za nekatere moške je bila to neverjetna norost,
za druge nesmiselno potovanje in brezciljni let,
zanj pa je bil to najvišji smisel življenja,
da je odkril domovino, ko je odkrival svet.

Tri dni je ležal ob vodi jezerski
brez moči, da bi se pobral,
tri dni ni ne umrl ne vstal.

Tri dni so ljudje potrpežljivo čakali,
četrti dan pa so se začeli vračati domov
in pustili konja samega na obali.

Ko ga je bistra in zdravilna voda spravila pokonci,
je nekajkrat zarezgetal na vse grlo,
ljudje pa so preplašeni prišli nazaj
in nehote so videli, kako je konj zaplaval v jezero,
kako se igra z valovi in pije vodo bistro in zdravilno.

Vse to je trajalo le nekaj hipov,
potem je konj izplaval na obalo
in spet poletel kvišku, kot da prvič začenja svoj let,
in odnesel s sabo svoj najvišji smisel,
ko je odkril domovino, da je odkril svet.

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

ЗАГЛЕДАН ВО ОКЕАНОТ

Еден човек загледан во океанот,
еден човек загледан во брановите на океанот,
стои долго неподвижен на брегот
небаре ја прелистува судбата на својот народ.
Човекот не забележува дека времето одминува,
дека веќе одамна не е пладне,
дека сонцето скока по водените нерамнини
како огромен ранет црвен галеб,
и дека уште малку само па ќе се спушти насекаде
бескрајна афричка ноќ.

Човекот неподвижно стои како скаменета жал.
Океанот е огромен, а човекот мал.

Еден мал човек загледан во брановите на океанот
стои на брегот и во мислите ги довикува
сите галии на своите непознати претци
испловени пред многу векови
на пат кон неизвесното и непознато Утре.
Човекот стои и не забележува
дека веќе сè прекриле бескрајната афричка ноќ
и дека е сè завиено со едно црно и огромно Ништо —
и земја и небо и вода.
Човекот стои и упорно и понатаму гледа.
Наеднаш огромното црно Ништо како да се раздвижува,
како да оживува.
Од неговите длабини изронгуваат
сите дамна испловени галии,
сите младичи и девојки одведени или потопени пред многу векови,
и полека, но сигурно веслаат и се приближуваат кон брегот
чија граница не се ни назира во мракот.
Но човекот на брегот ги насетува,
долго им мавта со раце,
ги довикува,
надвикувајќи се со страшниот глас на океанот.
И еве — тие наидуваат,
веќе се искрцуваат на брегот
носејќи ја на раце својата тешка и недоречена судба,
својата ненапишана историја.

Човекот на брегот скока од радост,
Со сите се гушка, со сите се љуби
и незабележано исчезнува, се губи меѓу нив.
Човекот се слева со огромната маса,
огромната маса со човекот.

Одамна веќе и ноќта помина,
сонцето повторно избива над брегот на океанот
срцвенето од радост и жал.

А човекот упорно стои и гледа во брановите на океанот.
Човекот е огромен, океанот мал.

ZAGLEDAN V OCEAN

Neki človek, zagledan v ocean,
neki človek, zagledan v valove oceana,
stoji nepremičen na obali,
kot da lista po usodi svojega ljudstva.
Človek ne opazi, da čas mineva,
da že zdavnaj ni več poldne,
da sonce skaklja po vodnih izboklinah
kot ogromen ranjen rdeč galeb
in da se bo kmalu vsepovsod spustila
neskončna afriška noč.

Človek stoji nepremično kot od žalosti okamnjen.
Ocean je ogromen, človek pa majcen.

Neki majceni človek, zagledan v valove oceana,
stoji na obali in v mislih kliče
vse galeje svojih neznanih prednikov,
izplute pred mnogimi stoletji
proti negotovemu in neznanemu Jutri.
Človek stoji in ne opazi,
da je že vse prekrila neskončna afriška noč
in da je vse zavito v nekakšen črn in ogromen Nič –
in zemlja in nebo in voda.
Človek pa še kar stoji in gleda.
Nenadoma se zdi, kot da ogromni črni Nič zamiga,

kot da oživilja.
Iz njegovih globin izplavajo
vse davno izplule galeje,
vsi mladeniči in dekleta, odpeljani ali utopljeni pred mnogimi stoletji,
in počasi, a zanesljivo veslajo in se bližajo obali,
katere rob se v mraku težko razloči.
Toda človek na obali jih čuti,
dolgo jim maha z rokami,
kliče jih in
skuša preglasiti strašni glas oceana.
In glej — prihajajo
in že se izkrcavajo na obalo,
v rokah nosijo svojo težko in nedorečeno usodo,
svojo nenapisano zgodovino.
Človek na obali skače od veselja,
z vsemi se objema, z vsemi se poljublja
in neopazno izginja, se izgublja med njimi.
Človek se zliva z ogromno množico,
ogromna množica s človekom.

Tudi noč je že davno minila,
sonce vzhaja nad obalo oceana,
od veselja in od žalosti zardelo v novi dan.

Človek pa še kar stoji in gleda v valove oceana.
Človek je ogromen, majcen je ocean.

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

ТЕ СПОМНАМ ЛИ

Те спомнам ли – пред твојата лика
 затреперува срцето на океанот
 и оживуваат вулканите одамна згаснати.
 Лавата се претвора во крв, крвта ко лава блика!
 Татковино, песно недопејана, песно неспокојна,
 иста низ вековите, низ булуците
 како за дедовците така и за внуците –
 крвта и нас ќе нè спаси!

Те спомнам ли – пред твојата става
 исчезнуваат далечините
 и сета историја се претвора во огромна лава
 што како водопад се струполува од висините,
 а светот не е поголем од збор
 што од секаде моќно се огласува:
 Татковино, песно недопејана, песно неспокојна
 крвта и нас ќе нè спаси!

Еве нè, Татковино, обајцата во планините
 во нем и присен разговор.
 Воздухот е чист и како меч сече.
 Ти си покрај мене најверна жена,
 смисла очовечена,
 вистина позната, а никому недоречена и до крај разгласена.
 Татковино, песно недопејана, песно неспокојна
 крвта и нас ќе нè спаси!

Но не крвта на разделбата и омразата,
 крвта со одмазди и гнев заградена
 туку онаа крв заради која жената се жртвува за мажот,
 мажот за жената и синот,
 а синот заедно со нив за татковината
 од која сите пламтима како од најчисто вино.
 Татковино, песно недопејана, песно неспокојна,
 спокојот во нас ќе го ископаме: ќе го ископаме од искони!

ČE TE OMENIM

Če te omenim – pred tvojo podobo
zatrepete srce oceana
in oživijo vulkani, davno ugasli.
Lava se pretvori v kri, kri kot lava brizga!
Domovina, pesem neizpeta, pesem nespokojna,
ista skozi trope, skozi veke,
tako za dedke kakor za vnuke –
kri bo tudi nas rešila!

Če te omenim – pred tvojo postavo
izginejo daljave
in vsa zgodovina se pretvori v morje lave,
ki se kot slap usuje z višine,
svet pa ni večji od besede,
ki od vsepovsod močno odmeva:
Domovina, pesem neizpeta, pesem nespokojna,
kri bo tudi nas rešila!

Tu sva, Domovina, obadva v planinah
v nemem in pristnem pogovoru.
Zrak je čist in reže kot meč.
Ti si ob meni najzvestejša žena,
smisel učlovečeni,
resnica poznana, a nikomur v celoti povedana in razglašena.
Domovina, pesem neizpeta, pesem nespokojna,
kri bo tudi nas rešila!

Pa ne kri ločitve in sovraštva,
kri z maščevanjem in gnevom ograjena,
temveč tista kri, zaradi katere se žena žrtvuje za moža,
mož za ženo in sina,
sin pa skupaj z njima za domovino,
ki nas vse ožarja kot najčistejše vino.

Domovina, pesem neizpeta, pesem nespokojna,
spokoj v nas bomo izkopal: izkopal iz prazračetka!

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

МОЛИТВА ЗА СИЊАРКАТА – МОЈА НАРЕЧНИЦА

Дури сега сфатив дека сум сосем во твоја власт,
дека сум играчка во твои раце
и дека сите клучеви на мојот живот ги држиш.

Биди милозлива и отклучај ги портите
на моите бессони ноќни патувања,
на здравите и едри ноќни патувања
кога од темнина и темни соништа не се гледа ништо,
само во далечина огромната сеопшта светлина
довидува како малечка светла точка.

Требаше да помине половина век
па да сфатам дека си ми здравје, дека си лек
за сите мои болести неизлечиви,
за песните, за зборовите недоречени и недоречиви.
Помогни ми да ги добдеам моите бденија,
да ги изживеам сите мои искушенија
и да се стркалам како важарен обрач од месечина
кон малечката светла точка што ме мами во далечина.

Ако ме оставиш така ни жив ни мртов –
жив ќе се мртвосам, а ни мртов не ќе се здружам со мртвите,
иако не сум луд светот луд ќе ме смета
и ќе лаат по мене сите пци и сите пцета.
Отклучај ги портите на ноќните патувања на поетот
да ми се валка главата низ зелените треви на светот
зашто само така и татковината ко ѕвезда ќе ја краси.
Отклучај ги тие порти, излечи ме, или – проклета да си!

PROŠNJA ZA SIGNARO – MOJO SOJENICO

Šele zdaj sem dojel, da me imaš v popolni oblasti,
da sem igrača v tvojih rokah in da vsi ključi mojega življenja so pri tebi.

Bodi milostna in odkleni vrata
za moja nespečna nočna potovanja,
zdrava in razkošna nočna potovanja,
ko se v temi in temnih sanjah nič ne vidi,
le v daljavi ogromna vsesplošna svetloba

kliče kakor majhna svetla točka.

Pol stoletja je moralo miniti,
da sem dojel, da si moje zdravje, zdravilo
za vse moje neozdravljive bolezni,
za pesmi, za besedo neizrečeno in neizrekljivo.
Pomagaj mi prebedeti moja bedenja,
skusiti vse moje skušnjave
in se zakotaliti kot razbeljeni obroč iz mesečine
proti mali točki, ki me vabi iz daljave.

Če me pustiš takega, ne živega ne mrtvega –
bom mrtev pri živem telesu, a še mrtev se ne bom z mrtvimi združil,
čeprav nisem nor, me bo svet za norega razglasil
in za mano bodo lajali vsi psi in vsi pesjani.
Odkleni vrata za nočna potovanja poeta,
da si umažem glavo na zelenih travah sveta,
saj le tako na domovino bo kot zvezda pripeta.
Odkleni ta vrata, ozdravi me ali pa – bodi prekleta!

**Превод на словенечки јазик:
Намита Субиото (Namita Subiotto)**

ОЗДРАВУВАЊЕ НА БОЛНИОТ

Над градот се вијат облаци темни,
облаци темни над градот сноват,
леле господи од господ да прокопсаш
со какви злини на мене киниса,
со какви нови нечовештини сврати
и какви патила ми прати
што кружат над мене ко стрвни мршојади
и по морето на мојата душа ко црни галии пловат.

Ме најавна тешка болест, од тешка болест телото ми е закоравено
и на врв планина само да чаме е оставено.
Телото ми гори од оган, врели думани се креваат од него,
ги замаглуваат сите планини и котлини,
од таа замагленост очите не ми гледаат ништо,
само долу во низините бесни далги вијат и се мачат
да го заплиснат закоравеното тело
и да го одвлечат низ далечната шир.
Но сè е попусто – вијот на далгите кај телото се стопува во скаменет мир.

Врелите думани ветриштата ги расцепуваат,
попуштаат дувлата на горештината
и гласот на поетот одекнува од врвот на планината:
„Јас сум ви тешко болен, и ќе ме снема,
ме дави и гуши подземна стија.
Млад сум а душата ми е остарена
од љубовта моја неостварена, љубовта Македонија“.

Од овој глас поетот се стресе
и сам на себе гласно си довикна:
Зар лежиш уште, станувај поету,
здравјето ти е растурено по патиштата на светот,
Македонија е во светот, а светот во Македонија.
Твоите очи греат ко сонце
низ твојата песна уште недопеана.
Од своите зборови поетот се сепна
срипа и на далечен пат тргна,
по долгите патишта на светот се одсликуваше ликот на Македонија,
а ликот на светот во Македонија.

Низ Македонија шуркаа струи на здравје и свежина,
а болештините се топеа како снегова грутка – тежина.

OZDRAVLJENJE BOLNEGA

Nad mestom se vijejo temni oblaki,
oblaki temni nad mestom tavajo,
o, gospod, bog, pomagaj,
kakšno nesrečo si zgrnil nadme,
s kakšnimi novimi nečlovečnostmi si prišel
in s kakšnimi trpljenji si mi postlal,
ki krožijo nad menoj kot sestradani mrhovinarji
in po moje duše morju kot galeje črne plovejo.

Težka me bolezen je napadla, od boleznih težke moje je telo v krču
in na vrhu gore zapuščeno zdaj sameva.
Moje telo od ognja gori, vreli oblaki dima se povzdigajo iz njega,
zamegljujejo vse gore in kotline,
od te zamegljenosti oči ne vidijo ničesar,
le spodaj v nižinah besni valovi šumijo in se mučijo
prekriti zakrčeno telo
ter ga odvede v daljne širjave.
A vse je bolj puščobno – zavijanje nemirov v telesu se tali v okamenel mir.

Vetrovi razdvajajo vrele oblake dima,
popuščajo brlogi na vročini
in glas pesnika odmeva z vrha gora:
„Jaz sem hudo bolan in bom izginil,
davi me in duši podzemna vila.
Mlad sem, a moja duša je ostarela
zaradi ljubezni moje neuresničene, ljubezni do Makedonije.“
Ob glasu tem se pesnik zdrzne
in sam sebi glasno si zakliče:
Kaj še ležiš? Vstani, pesnik,
zdravje tvoje je razsuto po poteh sveta,
Makedonija je v svetu, svet pa je v Makedoniji.
Tvoje oči grejejo kot sonce
skozi pesem tvojo še neizpeto.

Ob svojih besedah se pesnik je zdrznil,
Poskočil in na daljno se pot je odpravil,

po dolgih poteh sveta se odslikaval je lik Makedonije,
lik sveta pa v Makedoniji.
Skozi Makedonijo se je stekala struja zdravja osvežena,
težke bolezni pa so se talile kot snežna kepa – otežena.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

ОЗДРАВЉЕЊЕ БОЛЕСНИКА

Над градом се вију облаци тамни,
облаци тамни над градом пустилове,
леле господе проклет да си
каким злом на ме кидиса
каким новим нечовештвима сврати
и каква ми страдања испрати
да круже нада мног као стрвинари
и да морем моје душе као црне галије плове.

Опхрва ме тешка болест, од тешке болести тело ми је окорављено
и на врху планине да само чами је остављено.
Горући огњени облаци плазе из мог тела,
замагљују се планине и котлине
очи ми од магле ништа не виде
само у долини бесни таласи јаучу и боре се
да заплусну окорављено тело
и однесу га у далеки пространи шир.
Али залуд све је – јаук таласа стапа се крај тела у скамењени мир.

Огњене облаке ветрови цепају,
попуштају паклене пећине
и песников глас одјекује са врха планине:
„Тешко сам вам болестан, и нестаћу,
даве ме и гуше подземне бештије.
Млад сам а душа ми је остарила
због моје неостварене љубави, љубави Македоније“.
Од тога гласа песник се стресе
и самом себи гласно довикну:
Зар још увек лежиш, устај песниче,
здравље ти је разнесено путевима света,
Македонија је у свету, а свет је у Македонији.

Очи ти греју као сунце
кроз твоју песму још недопевану.

Од својих речи песник се трену
скочи и на далеки пут крену,
по дугим путевима света осликавао се лик Македоније,
а лик Македоније у свету.

Македонијом струје токови здравља и свежине,
а болештине се топе као од грудве снега – тежине.

**Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновиќ (Данијела Костадиновић)**

КЛОШАРСКА ПЕСНА НА ПОЕТОТ

На мојата сакана С.

Струполен паднав и лежам под сидините на градот
и не можам ни чекор напред ниту пак назад да сторам.
Сидините дишат со здивот на мојот разурнат дом,
а мојата небиднина извалкана од врвиците на рајот и на адот
одненадеж ме удира и заслепува како некој штотуку пробуден гром.
Како да станам и да се борам? Треба да станам и да се борам ...

Станав ли, не ли? – Не знам. Но знам како се разденив во
градот на проколнатите поети.

Беше тоа час и време на ден долго смируван и скротуван свер,
клошарски што лунса низ пространите чекални и сали
и ги бара и собира последните отпушоци како реликвии стари
за кои може единствено и искрено да се жали
овде или во кој и да е Салпетриер на светот.

Љубов моја, мое од најчиста роса исковано име,
ти секој ден доаѓаш да ја смируваш твојата неодминлива болка
додека сета утроба и целото тесто во пожар на океанот ти гори,
земи ме, мила, изведи ме,
изведи ме под својата широка и смирувачка стреа,
изведи ја оваа птица низ леглата на пожарите,
низ леглата на пожарите од кои зеленило пука
и едно чудесно дрво разлистува и расне и живот од небиднината смука.
Изведи ме низ леглата на пожарите
да ми испопукаат дамарите,
а јас во твојот преграб да се распрснувам како црн балон смеа,
и животот во овој град полека да ми се гаси
за живот на она дрво небиднината што ќе го спаси.

Париз, февруари 1978 год. болница Салпетриер

PESNIKOVA KLOŠARSKA PESEM

Moji dragi S.

Zgrudil sem se in ležim pod obzidjem mesta
in ne zmorem storiti ne koraka naprej in ne koraka nazaj.

Obzidje diha z dihom mojega porušenega doma,
moje nebivanje, umazano s stezicami raja in podzemlja
me nenadejano udari in zaslepi kot nekakšna pravkar prebujena strela.
Kako naj vstanem in se borim? Moram vstati in se boriti ...

Vstal sem, kajne? – Ne vem. A vem, kako sem se zbudil v mestu prekletih
pesnikov.

To je bilo ob uri in v času dneva dolgo pomirjajoče in ukročene zverine,
ki klošarsko blodi skozi prostrane čakalnice in dvorane
ter išče in zbira zadnje cigaretne ogorke kot relikvije stare,
za katere se lahko tudi edino iskreno pritožuje
tu ali v katerem koli Salpetriereu na svetu.

Ljubezen moja, moje iz najbolj čiste rose skovano ime,
ti vsak dan prihajaš pomirjat svojo neizbežno bolečino,
medtem ko ti vsa drobovina in celotno testo v požaru oceana gori,
vzemi me, draga, popelji me,

popelji me pod svojo široko in pomirjajočo streho,

popelji to ptico skozi leglo požarov,

skozi leglo požarov, iz katerih zelenje kuka

in eno čarobno drevo brsti in raste ter življenje iz nebivanja srka.

Popelji me skozi leglo požarov,

naj se ožilje mi razpoči,

jaz pa se v tvojem bom močnem objemu razpočil kot črn balon smeha,

in življenje v tem mestu se mi počasi bo ugasnilo

zaradi življenja tistega drevesa, ki ga nebivanje bo rešilo.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

КЛОШАРСКА ПЕСНИКОВА ПЕСМА

Мојој вољеној С.

Скрушен падох и лежим под зидинама града
и ни корак напред ни корак назад не могу да учиним.

Зидине дишу дахом мог разореног дома,

а моја небиднина* оскрнављена стазама raja и пакла

одједном ме удара и заслепљује попут тек пробуђеног грома.

Како да устанем и да се борим? Треба да устанем и да се борим...

* С обзиром на то да је реч „небиднина“ оригинална лирско-философска кованица
Аца Шопова, сматрали смо да би било какав превод на српски језик био не само
сувишан, него и насилан. Прим. прев.

Устадох или не? – Не знам. Али знам како осванух у граду уклетих песника.
Беше то час и време дуго смириване и кроћене звери,
што као клошар скита пространим чекаоницама и салама
и тражи и скупља последње опушке као старе реликвије
за које једино и искрено може да се жали
овде или у било којем Салпетриеру света.

Љубави моја, моје име исковано од најчистије росе,
долазиш сваки дан да смириш своју непролазну бол
док сва ти утроба и сво тесто у пожару океана гори,
узми ме мила, понеси ме,
понеси ме под своју широку и умирујућу стреху,
понеси ову птицу у ватрена гнезда,
у ватрена гнезда где зеленило дише
и једно чудесно дрво олистава и расте и живот из небиднине сише.
Понеси ме у ватрена гнезда
да ми испуцају дамари
да се у твом наручју распрснем као црни балон смеха,
и нека ми се живот у овом граду лагано гаси
за живот оног дрвета који ће небиднина да спаси.

Париз, фебруар, 1978. године, болница Салпетриер

**Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновиќ (Данијела Костадиновић)**

ОД НАЈСТАРА И НАЈЧИСТА СОНЧЕВИНА

Од тешка болест телото ми е закоравено
и на врв планина само да чамее оставено.
Ту тешки магли и непросирни го натрупуваат
и видот со сиот свет му го засолнуваат.
Ту дождови го бијат ко ситни острици новородени
и пљуштат по телото ко удари неоплодени.

Но наеднаш маглите се губат и разредуваат
и дождовните ситни капки исчезнуваат.
Сонцето се раѓа во земјата на својот Изгрев
и пристига до земјите на својот Залез.
Лицето му е чисто и измиено
од најситна прашина во вселената сокриено.*

А телото мое закоравено
се раздвижува заздравено
и пие од сонцето вина
од најстара и најчиста сончевина.

IZ NAJSTAREJŠE IN NAJBOLJ ČISTE SONČAVE

Zaradi težke bolezni moje je telo v krču
in postavljeno na vrh gore, da sameva.
Včasih nanj težke in neprosojne megle ležejo
in mu pogled na celotni svet zastrejo.
Spet drugič ga deževje bije kot drobne puščice novorojene,
ki razpršijo se po telesu kot udarci neoplojeni.

A nenadoma se megle porazgubijo in razredčijo
in drobne dežne kapljice izginejo.
Sonce se rojeva v deželi svojega Vzhoda
in prispe do dežel svojega Zahoda.
Njegov obraz je čist in umit
od najmanjšega prahu, v vesolju skritega.

* Во изборот „Лузна“ (1981), авторот го поправил овој стих кој во конечната верзија гласи: „од најситната прашина во свемирот сокриено“.

Moje telo otrdelo
pa se giblje ozdravelo
in piје sončna vina
iz najstarejše in najbolj čiste sončave.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

ИЗ НАЈСТАРИЈЕ И НАЈЧИСТИЈЕ СУНЧЕВЕ СВЕТЛОСТИ

Од тешке болести тело ми је окорављено
и на врху планине да само чами остављено.
Час су га тешке и непрозирне магле затрпавале
и поглед му ка целом свету засењивале.
Час су га кише тукле попут ситних оштрица новорођених
и пљуштале по телу попут удараца неоплођених.

Но одједном магле се губе и разређују
и ситне кишне капи ишчезавају.
Сунце се рађа у земљи на свом Изласку
и стиже до земље на свом Заласку.
Лице му је чисто и умивено
од најситније прашине у васиони сакривено.*

А тело моје окорављено
Покреће се излечено
И пије сунчево вино
из најстарије и најчистије сунчеве светлости.

**Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновиќ (Данијела Костадиновић)**

* У избору „Лузна“ (1981) аутор је кориговао овај стих. У коначној верзији он гласи: „од најситније прашине у свемиру сакривено“.

СОНЦЕТО И ТЕЛОТО

Од својот Изгрев до својот Залез
страотен пат сонцето изодува – низ магли, низ сончеви
ветришта, низ пепелишта.

И кога ја надвишува планината забележува како чамее осамено
телото мое заборавено.

Сонцето се ведне и запира и на телото му вели:
„Трагај со мене, време немаме, треба на пат да одиме“.
Телото го открива гласот на жена си и со крик ѝ вели:
„Во живот низ смрт, мила моја, води ме!“

Сонцето се извишува нагоре, со лице надолу виснато,
а телото останува на планина од тешка болест притиснато.

Но утредента сето тоа пак се повторува, и задутре пак.
И секој ден сонцето почнува од Земјата на својот Изгрев
до Земјите на својот Залез,
каде одеднаш пропаѓа во океанот на океаните
да си ги разлади раните.

Но еден прекрасен ден кога го повика телото
и се извиши, не забележа како со него лета во вишината
и телото, што пие вина од Сончевината.

SONCE IN TELO

Od Vzhoda svojega do svojega Zahoda
strašansko pot sonce prehodi – skozi megle, skozi sončno ветровје,
skozi pogorišča.

In ko je nad goro, opazi, kako osamljeno ždi
moje pozabljeno telo.

Sonce se nagne in se ustavi ter telo moje ogovori:
„Pojdi z menoj, nimava časa, morava na pot.“
Telo odkrije glas svoje žene in ji s krikom zapove:
„V življenje skozi smrt, draga moja, vodi me!“

Sonce se povzdigne, z obrazom povešenim navzdol,
telo pa ostaja na gori, zaradi težke bolezni prikovano.

Naslednje jutro pa se vse to ponovi, in jutro za tem spet.
In vsak dan sonce začne pri Deželi na svojem Vzhodu

in gre do Dežel svojega Zahoda,
kjer se nenadoma pogrezne v ocean oceanov,
da bi si ohladilo rane.

A nekega prekrasnega dne, ko je poklicalo telo
in se je povzdignilo, ni opazilo, kako leti z njim v višave
tudi telo, ki pije vina iz Sončne svetlobe.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

СУНЦЕ И ТЕЛО

Од свог Изласка до свог Заласка
туробан сунце прелази пут – кроз магле, ветрове и пепео у тами.
А кад надвиси планину, примети како осамљено чами
тело моје забрављено.

Сунце се сагну, застаде и проговори са неба:
„Хајде са мном, касно је, на пут да кренемо треба“
Тело препозна глас своје жене и уз врисак јој рече:
„Мила моја, води ме, у светлост кроз вече!“

Сунце се узвиси нагоре, лицем доле обешено,
док тело само остаде на планини, тешком болешћу ношено.

Но сутрадан све се то понови, а прекосутра опет.
И сваким даном Сунце полази са Земље ка свом Изласку
на Земљу ка свом Заласку,
где одједном тоне у океан, прелећући океане
да охлади ране.
Али једног дивног дана, када је, позвавши тело,
узлетело, није приметило како са њим лети у висину
и тело, које ужива у – од сунчанице – вину.

**Превод на српски јазик:
Биљана Петковиќ (Биљана Петковић)**

ТЕЛОТО Е НЕПОДВИЖНО А КРВТА НЕ МИРУВА

Телото е неподвижно, а крвта не мирува,
крвта удира по вените скаменети
и се распрснува во илјади капки.
Капките се дробат во ситна црвена прав
што беснее низ телото ко метежна виулица,
па стојам прикован од притаена надеж или од некоја исконска страв.
Како ќе заврши, господи, оваа невидена битка,
целото тело што го прекршува и што го витка,
оваа битка меѓу крв и камен, меѓу камен и крв?
Но црвената метежна вијулица на крвта избувнува во пламен,
ко пожар се пробива низ вените скаменети
и се искачува на светскиот Исар – на неговиот највисок врв.

Од врвот на светскиот Исар го гледа сиот свет:
Телото на светот е измачено од црносиви снискта – пепелиштата
но неговата крв удира по вените од сите страни,
ги длаби старите и отвора нови рани.
Крвта на светот страшен ветар станува
и на старото тело со одмазда му се заканува.
Како ќе заврши, господи, оваа невидена битка
целото тело на светот што го пресвиткува и што го витка
го руши телото на светот неподвижно и измачено од црносиви
снискта - пепелиштата
и гори ко оган над сите вишини и новородени светилишта.

Телото е неподвижно, а крвта не мирува,
Крвта својот страотен пир го пирува.

TELO JE NEGIBNO, KRI PA NE MIRUJE

Telo je negibno, kri pa ne miruje,
kri udriha po venah okamenelih
in se razprši v kapljicah tisočerih.
Kapljice se razdrobijo v drobno rdeči prah,
ki besni po telesu kot snežni metež,
in stojim prikovan zaradi pritajenega upa ali pa je tu nek prvinski strah.
O, bog, le kako se bo končal ta nezaslišan boj,
ki lomi celotno telo in ga zvija znoj,

ta bitka med krvjo in kamnom, med kamnom in krvjo?
A rdeči snežni metež krvi izbruhne kot plamen,
kot požar se prebija skozi otrdele vene
in se povzpenna na svetovni Isar – na njegov najvišji vrh z vrvjo.

Z vrha svetovnega Isarja vidi celoten svet:
Telo sveta je utrujeno zaradi črnosivih sanj – pogorišč,
a njegova kri buta v venah z vseh strani,
poglablja stare in odpira novo rano ob rani.
Kri sveta postaja strahoten veter
in staremu telesu grozi z maščevanjem.
O, bog, kako se bo končal ta nezaslišan boj,
ki celotno telo sveta prepogiba in ga zvija znoj,
ki ruši sveta telo, negibno in izmučeno od črnosivih sanj – pogorišč,
in gori kot ogenj nad vsemi višavami in pojavom novorojenih svetišč.

Telo je negibno, kri pa ne miruje,
kri na svoji strahotni gostiji gostuje.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

ТЕЛО ЈЕ НЕПОМИЧНО А КРВ НЕ МИРУЈЕ

Тело је непомично, а крв не мирује,
крв удара по венама скамењеним
и распрскава се на хиљаду капи.
Капи се дробе у ситни црвени прах
што бесни телом као немирна мећава,
па ме прикива притајена нада или неки исконоски страх.
Како ће се завршити, господе, ова невиђена битка,
цело тело што лومي и свија,
ова битка између крви и камена, између камена и крви?
Но црвена немирна мећава крви избија у пламен,
као пожар се пробија кроз вене скамењене
и успиње се на светски Исар* – на његов највиши врх.

Са врха светског Исара види се цео свет:
Тело света је измучено црносивим сновима – пепелом и прахом

* Исар, средњевековна тврђава у Штипу. Прим. прев.

но његова крв удара по венама са сваке стране,
дуби старе и отвара нове ране.
Светска крв страшан ветар постаје
и старом телу одмаздом прети.
Како ће се завршити, господе, ова невиђена битка
цело тело света што пресавија и свија
што руши тело света непомично и измучено од црносивих сно-
ва – пепела и праха
и гори као огањ над свим висинама и новорођеним светилиштима.

Тело је непомично, а крв не мирује
крв свој страшни пир пирује.

**Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновиќ (Данијела Костадиновић)**

TIJELO JE NEPOKRETNOST, A KRV NE MIRUJE

Tijelo je nepokretno, a krv ne miruje,
krv udara venama kamenim
i raspršuje se u tisuće kapi.
Kapi se drobe u sitan crveni prah
što bjesni kroz tijelo k'o luda vijavica,
pa stojim prikovan pritajenom nadom ili nekim iskonskim strahom.
Kako će završiti, bože, ova neviđena bitka,
što tijelo cijelo krši i savija,
ova bitka krvi i kamena, kamena i krvi?
No crvena luda vijavica krvi, ta buktinja plamena
k'o požar se probija kroz vene kamene
i penje se na Isar, tvrđu svjetsku – na njegov najviši vrh.

S vrha svjetskog Isara gleda čitav svijet:
Tijelo svijeta izmučeno je crnim snovima-zgarištima
no krv njegova udara venama na sve strane,
produbljuje stare i отвара нове ране.
Krv svijeta postaje vjetar kleti
i starom tijelu odmazdom se prijeti.
Kako će završiti, bože, ova neviđena bitka
što cijelo tijelo svijeta presavija, što ga svijaja

ruši tijelo svijeta nepokretno i izmučeno crnim snovima-zgarištima
i gori k'o ogranj nad svim visinama i novorođenim svetištima.

Tijelo je nepokretno, a krv ne miruje,
Krv svoj strašni pir piruje.

**Превод на хрватски јазик:
Ивица Баковић (Ivica Baković)**

УДК 821.163.3-1:811.163.6'255.4

УДК 821.163.3-1:811.163.41'255.4

УДК 821.163.3-1:811.163.42'255.4

ДОМОТ НА СОНОТ

Ме осудивте да седам дома, добри мои пријатели,
затворен во својата темна несреќа
да не излегувам во рани зори кога мугрите пукаат како црвени
трендафили

и сето небо го облева огромна пламната жар.
Нека, ме осудивте да седам дома и јас ќе седам додека можам
и ќе ги довикувам тие црвени трендафили, таа жар
да ги ожари сите утроби ладни, сите за црвени соништа гладни.

Ме осудивте да седам дома и јас смирено ќе седам.
Но каде е домот на сонот? Кој ли ќе му забрани на сонот
да не се извишува повисоко од зорите,
поитро од развигорите,
и кога ќе се измори кој ли ќе му забрани да не се успие
со најцрвените, со најмилите
од трендафилите?

DOMOVANJE SANJ

Obsodili ste me na ostajanje doma, moji dobri prijatelji,
zaprt v svoji temni nesreči,
da ne hodim ven ob zgodnjih zarjah, ko se svitanja kot rdeče vrtnice odpirajo
in celotno nebo obliva ogromna ožarjenost v plamenih.
Prav, obsodili ste me na ostajanje doma in jaz bom ostal dokler lahko
in bom priklical tiste rdeče vrtnice, tisto ožarjenost,
da ožari vsa drobovja hladna, ki vsi so lačna rdečih sanj.

Obsodili ste me na ostajanje doma in jaz bom mirno ostal.
A kje je domovanje sanj? Le kdo bo preprečil sanjam,
da se ne povzdignejo višje od zarij,
bolj zvito od pomladnih južnih vetrov,
in ko se utrudijo, le kdo jim bo preprečil zaspati
z najbolj rdečimi, z najbolj žlahtnimi vrtnicami?

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

ДОМ СНА

Осудите ме да седим код куће, добри моји пријатељи,
затворен у својој тамној несрећи,
да не излазим рано када зора цвета попут црвених трендафила
и цело небо облива жар.

Нека. Осудите ме да седим код куће и седећу докле могу.
И зваћу црвене трендафиле, ону жар,
да ожари све утробе хладне,
за све снове гладне.

Осудите ме да седим код куће и ја ћу мирно седети.
Али, где је дом сна? Ко ли ће забранити сну
да се не диже више од зоре, брже од олуја,
а кад се умори, ко ће га спречити да заспи
са најцрвенијим, са најслађим
трендафилима?

**Превод на српски јазик:
Александра Стошиќ (Александра Стошић)**

DOM SNA

Osudili ste me da sjedim doma, dobri moji prijatelji,
zatvoren u svoju mrklu nesreću
da ne izlazim u rane zore kada praskozorje puca poput crvenih ruža
i čitavo nebo oblijeva ogromna plamteća žar.
Neka, osudili ste me da sjedim doma i ja ću sjedit' dok mogu
i dozivat ću crvene ruže, tu žar
da ožari sve utrobe hladne, sve crvenih snova gladne.

Osudili ste me da sjedim doma i ja smireno ću sjedit'.
No gdje je dom sna? Tko li će zabraniti snu
da se ne uzvisi visoko iznad zora,
okretnije od razvigorā,
i kada će se umoriti, tko li će mu zabraniti da se ne uspe
s najcrvenijima, s najmilijima
trendafilima?

**Превод на хрватски јазик:
Ивица Баковиќ (Ivica Baković)**

САМ СО СВОЈОТ ПЛАМЕН ВО ГРАДИТЕ

Сам сум заробен во зелената одаја на дворот.
Нема никого: ни пријатели, ни блиски, ни непознати.
Сè е смирено. Само тишината ги дебне и ги лови
немирните шумови на лисјето и веднаш ги скаменува.

Ноќта се отвора благородно како цвет што разденува.
Пука некоја невидлива пупка на црвен трендафил
и од пукнатите лисје сирка пожар со црвено лице.
Пупката расте, се шири и сиот двор го ожарува,
но за миг црвениот трендафил исчезнува и пожарот згаснува.
А црвениот пламен го бара местото на моето срце
и таму полека во огромно пламено дрво израснува.

Сам сум заробен во зелената одаја на дворот.
Нема никого: ни пријатели, ни блиски, ни непознати.

Седам сам со својот пламен во градите.
Пламенот ме грева посилно и од зборот на поетите
исчезнати во свемирот и синевината
барајќи го светот на убавината,
непозната и ненадмината.

Црвениот трендафил како крв се шири, истекува
а овој пламен во градите навек тука ќе векува.

SAM S SVOJIM PLAMENOM V PRSIIH

Sam zaslužnjen sem v zeleni sobici na dvorišču.
Nikogar ni: ne prijateljev, ne bližnjih, ne neznancev.
Vse je mirno. Le tišina čaka v zasedi in lovi
nemirne šume listja in jih takoj zaledeni.

Noč se blagodejno odpira kot cvet, ki priklíče dan.
Poka zaradi nekega nevidnega popka rdeče vrtnice
in iz razpokanih lističev kuka požar rdečega obraza.
Popek raste, se širi in ožari celotno dvorišče,
a rdeča vrtnica v trenutku izgine in požar ugasne.
Rdeči plamen pa išče kraj, kjer je moje srce,
in tam počasi zraste v ogromno plameneče drevo.

Sam zaslužnjen sem v zeleni sobici na dvorišču.
Nikogar ni: ne prijateljev, ne bližnjih, ne neznancev.

Sam sedim s svojim plamenom v prsih.
Plamen me greje močnejše od besede pesnikov,
izginulih v veselju in modrini,
išoč svet lepote,
neznane in nepresežene.

Rdeča vrtnica kakor kri se širi, izteka,
ta plamen v prsih pa je tu na veke vekomaj.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

САМ СА СВОЈИМ ПЛАМЕНОМ У ГРУДИМА

Сам сам заробљен у зеленој одаји дворишта.
Нема никога: ни пријатеља, ни родбине, ни странца.
Све је мирно. Само тишина вреба и лови
немирне шумове лишћа и одмах их окамењује.

Ноћ се отвара благородно као када цвет свиће.
Пуца неки невидљиви пупољак црвене руже
и из напуклог лишћа вири пожар црвеног лица.
Пупољак расте, шири се и цело двориште претвара у жар,
но за трен црвена ружа нестаје и пожар се гаси.
А црвени пламен тражи место у мом срцу
и тамо лагано у огромно пламено дрво израста.

Сам сам заробљен у зеленој одаји дворишта.
Нема никога: ни пријатеља, ни родбине, ни странца.

Седим сам са својим пламеном у грудима.
Пламен ме греје снажније и од песникових речи
ишчезлих у свемиру и плаветнилу
у потрази за светом лепоте
непознате и непревазиђене.

Црвена ружа ће се као крв ширити и отицати
А овај пламен ће заувек ту у грудима вековати.

Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновиќ (Данијела Костадиновић)

ДРВО НА РИДОТ*

Од дамни дамнини расте ова дрво на сува рида без вода
со гранки раскрилени ко птица далдисана во летот.
Високото сонце го заслепува од својот усвитен светлосен одар,
но во него шуркаат сите живи сокови на светот.

И лете му шумолат гранките
и зиме кога заснежува,
а светот го забележува и не го забележува.

Ветришта диви го сардисуваат и сеништа темни,
тврдата почва и испукана бистриот поглед му го засенува,
суши змијарници му ги смукаат корењата земни,
но тоа од пркос зазеленува и расте, расте и зазеленува.

Љубов моја, те сретнав на овој рид како патник во мугри што подранува
ти дадов сè што можам, а сè било јаловина.
Под дрвото се љубевме и израснавме, сушата ни беше ладовина,
сега ние си одиме, а дрвото опстојува и останува.

Дај, господи, исполни ми ја последната желба
при оваа голема делба –
да се најдеме и слееме со срцевината
на ова дрво што расте на сува рида во вишината.

DREVO NA HRIBU

Že od davne preteklosti raste to drevo na golem hribu brez vode
z vejami kot ptica razpetih kril, ki vneseno leta.
Visoko sonce ga slepi s svojim ožarjenim svetlobnim oltarjem,
v njem pa se pretakajo vsi živi sokovi sveta.

In poleti šumijo njegove veje
in pozimi, ko sneg ga premrazi,
svet pa to opazi in ne opazi.

* Како резултат на техничка грешка, песната „Дрво на ридот“ е испуштена при објавувањето на истоимената, последна оригинална поетска книга на Ацо Шопов во 1980 година и додадена е во изборот објавен под наслов „Лузна“, една година потоа. Во зборникот е поместена според распоредот во содржината на поетската книга „Дрво на ридот“ објавена на е-платформата „Лирскиот дом на Ацо Шопов“ (<https://www.acosopov.com/>).

Vetrovi divji ga obkoljujemo in zle slutnje temne,
gruda trda in razpokana mu zasenčila je bistri pogled,
kačje suše srkajo njegove korenine podzemne,
le-to pa kljubuje ter zeleni in raste, raste in zeleni v nedogled.

Ljubezen moja, srečal sem te na tem hribu kot potnik zgodnjih svitanj,
dal sem ti vse, kar sem lahko, a vse je bilo jalovo.
Pod drevesom sva se ljubila in odrasla, suša je bila najina hladna senca,
zdaj midva odhajava, drevo pa obstaja in ostaja.

Daj, Bog, pri zadnje želje izpolnitvi
ob tej veliki ločitvi –
naj se dobiva in zlijeva s srčiko tega drevesa,
ki v višavah raste na golem hribu v nebesa.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

ДРВО НА ЈЕДНОМ БРДУ

Од давних давнина једно дрво расте на сувом брду жедном
гранама раширеним као птица опијеног лета.
Високо га сунце заслепљује усијаним светлосним одром,
док у њему и тад жуборе сви живи сокови света.

И лети му гране шуме
и зими када заснежи,
но свет то каткад и не забележи.

И кад ветрови га дивљи и сенке тамне свог опколе,
и кад испуцала тврда земља бистри поглед му засени,
а суви змијарници сисају његова корења дубоко доле,
и тад ово дрво пркосно зелени и расте, расте и зелени.

Вољена моја, овде те сретох, ко путник што у зору рани,
Дадох ти све што могах, на брду овом, но ти све то сахрани.
Под дрветом ту, где се љубисмо и спојисмо, суша нам беше хлад,
већ дошло је време да одемо и идемо, но дрво остаје и опстаје сад.

Последњу ми жељу, господе, испуни ти
код овог огромног растанка две нити –
да се нађемо и слијемо у пунини
овог дрвета што расте на сувом брду у висини.

**Превод на српски јазик:
Биљана Петковиќ (Биљана Петковић)**

DRVO NA BRDU

Od davnih davnina raste ovo drvo na suhom brdu bez vode
grana raskriljenih k'o ptica zanesena u letu.
Visoko sunce ga zasljepljuje svojim užarenim svjetlosnim odrom,
no u nj uranjaju svi živi sokovi na svijetu.

I ljeti mu šume grane
i zimi kad zabijeli od snijega,
a svijet ga primjećuje i ne primjećuje ga.

Vjetrovi divlji opkoljuju ga i utvare tamne,
zemlja tvrda i ispucala bistar mu pogled zasjeni,
suše k'o zmije sišu mu korijene zemne,
no ono se iz prkosa zeleni i raste, raste i zeleni.

Ljubavi moja, sretah te na ovom brdu kao putnik što u zoru ustaje
dadoh ti sve što mogu, a sve bješe jalovina.
Pod drvetom se ljubismo i porastosmo, suša nam bješe hladovina,
sada odosmo, a drvo opstaje i ostaje.
Daj bože, ispuni mi želju posljednju
u ovom velikom dijeljenju –
da se nađemo i slijemo u srčevinu
ovog drveta što raste na suhom brdu u visinu.

**Превод на хрватски јазик:
Ивица Баковиќ (Ivica Baković)**

СЕКАВИЦИ НАД ШАРА

Со облаци црни се дават врвовите на Шара,
сеништа темни ги напуштаат дувлата – својот планински дом,
сè е мрачно, само секавиците на светлата мисла пат низ темниот
простор бараат
и се распрснуваат долу во котлините во страшен мисловен гром.

А ноќ се спушта... и страшно е од облаци, сеништа и ноќ.
Притаено сè е – и лисје и извори на планината стара,
само во секавиците планината ја домислува својата исконска моќ
и смирено се насмевнува одамна скротената Шара.

Секавиците се распрснуваат долу во котлините во страшен мисловен
гром
громот распутува ко свездена мисла над вишините
па свети над сите сеништа и облаци како над бродолом
и благо и питомо ја разлева светлината надолу по долините.

Брезовица, јули 1977

STRELE NAD ŠARO

Z oblaki črnimi se vrhovi Šare davijo,
temne zle misli zapaščajo brloge – svoj gorski dom,
vse je mračno, le strele svetle misli skozi temni prostor pot iščejo
in se razpršijo spodaj v kotlinah v strašen miselni grom.

Noč pa se spušča ... in strašno je zaradi oblakov, tu zle misli so in noč.
Vse je pritajeno – listje in izviri, gora stara,
le v strelah gora osmišlja svojo prvinsko moč
in se pomirjeno nasmiha že zdavnaj ukročena Šara.

Strele se razpršijo spodaj po kotlinah v strašen miselni grom,
grom se razcveti kot zvezdna misel nad višave
in свети nad vsemi sanjami in oblaki – brodolom
ter nežno in spokojno razlije svetlobo navzdol do nižave.

Brezovica, julij 1977

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

МУЊЕ НАД ШАРОМ

С облацима црним даве се врхови Шаре*
тамне утваре напуштају јазбине – свој планински дом,
све је мрачно, само муње светлој мисли пут у тамном простору траже
распрскавајући се доле у котлинама у страшан мисаони гром.

А ноћ се спушта... и страх те хвата од облака, утвара и ноћи.
Притајено све је – и лишће и извори планине старе,
само у муњама планина поима своје искомске моћи
спокојним осмехом давно припитомљене Шаре.

Муње се распрскавају доле у котлинама у страшан мисаони гром
гром се расцветава као звездана мисао над висинама
па светли над свим утварама и облацима као над бродоломом
и благо и питомо разлива светлост наниже по долинама.

Брезовица, јули 1977.

Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновиќ (Данијела Костадиновић)

* Шара колоквијално (мак.), Шар-планина, планина која се налази на граници Србије, Северне Македоније и Албаније. Позната је и по другим називима: Скардус, Царска планина и Монте Аргентаро који датирају из периода средњег века. Прим. прев.

ДВЕ РАЦЕ

Леле, Господи, што се случи со небото, што му стана,
беше кротко и мирно, беше прозрано од синевина
како насмејано лице на девојка лична и невина.
Но наеднаш дувнаа темни ветришта
и грозоморни молњи небото го исекоа на крвави парчиња,
небото се отвори и заплака со несмирен плач од секоја
раскрвавена рака.

Леле Господи, што се случува со небото, што му стана!
Рика небото и плаче пигресено,
плаче од теми ветришта и молњи-огништа искинато и разнесено,
и одвај можат да се забележат, одвај да се настат
две раце,
рака црна,
рака бела,
две раце од сите светови испратени и ветени
и во тајна љубов крстосано посветени.

Рика неботро и не може да ги раздели
рацете крстосани,
раката црна,
раката бела.
Тие и не личат на две раце,
туку на една светлобела рака
носена од црните ветришта на небото
што го крстосува светот и го гушнува со мака.

Бурата полека стивнува, небото се разведрува,
а двете раце стојат будно и смирено
како крило на птица над целиот свет раширено.
И почнувам да насетувам:
Едната рака ме потсеќа на сињарка од Жоал*,
а втората на убавица под Исарот од Штип.
И со тие крила-раце и јас низ сиот свет се вивнувам и полетувам.

* Жоал, село во Сенегал, родно место на поетот и државник Леополд Седар Сенгор.

DVE ROKI

O, Gospod, kaj se je zgodilo z nebom, kaj mu je,
bilo krotko in mirno, bilo je prozorno zaradi modrine
kot nasmejan obraz dekleta, lep in nedolžen, ki mine.
Nenadoma pa so zapihali temni vetrovi
in zlovešče nevihte so nebo razrezale na koščke krvave,
nebo se odprlo je in planilo v nepomirljivi jok obeh krvavečih rok.
O, Gospod, kaj se dogaja z nebom, kaj mu je?!
Nebo ječi in joče vzneseno,
zaradi temnih vetrov in neviht – ognjišč joče raztrgano in raztreseno
in komaj sta opazni, komaj ju je zaslutiti,
dve roki,
roko črno,
roko belo,
dve roki iz vseh svetov poslani in obljubljeni
ter v skrivni ljubezni navzkrižno posvečeni.

Nebo ječi in ne more ločiti
rok prepletenih,
roko črno,
roko belo.
Niti nista podobni dvema rokama,
temveč eni svetlobeli roki,
ki jo nosijo črni vetrovi neba,
ki prepleta svet in ga mukoma objema.

Nevihta se počasi umirja, nebo se razvedri,
obe roki pa obstaneta budno in umirjeno
kot krilo ptice, nad celotnim svetom razširjeno.
In začutim:
Ena roka me spominja na mulatko iz Joala,
druga pa na lepotico pod Isarjem iz Štipa.
In s temi krili – rokami se tudi jaz skozi celoten svet podam in
poletim.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

ДВЕ РУКЕ

Леле Госпoде, шта се догоди са небом, шта му би,
беше кротко и мирно, беше прозрaчно плавeтно
као лице девојке лепе и невинe насмејано.
Али одјeдном дунуше тамни ветрови
и грозоморне муње небо исекоше на крвaве делoве,
небо се отвори и заплака немирним плачем из сваке раскрваљене руке.
Леле Госпoде, шта се догађа са небом, шта му би!
Урличе небо и плаче потресено,
Плаче од тамних ветрова и муњевитих огњева искидано и разнесено,
и једва могу да се примете, једва да се осете
две руке, рука црна,
рука бела,
две руке са свих страна света испраћене и обећане
и у тајној љубави крстом посвећене.

Урличе небо и не може да одвоји
руке укрштене,
руку црну,
руку белу.
Оне не личе на две руке,
већ на једну светлобелу руку
ношену из црних ветрова неба
што укршта свет и грли га уз муку.

Бура се лагано стишава, небо се разведрава,
а две руке стоје будно и смирено
као крило птице над целим светом раширено.
И почињем да осећам:
Једна ме рука подсећа на сињарку из Жоала*,
а друга на лепотицу под Исаром из Штипа**.
И на тим крилорукама и ја се над целим светом извијам и полећем.

**Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновиќ (Данијела Костадиновић)**

* Жоал, село у Сенегалу. Родно место државника Леополда Седара Сегнора.
Прим. прев.

** Штип, град у источном делу Северне Македоније, родно место Аца Шопова.
Прим. прев.

КАКО НАЈУБАВИ КАТРЕНИ ОД НАРОДНАТА ПОЕЗИЈА

Оеднаш плиснаа летни поројни дождови, секнатата езерска вода нарасна
го потфати и го поткрепи крилестиот коњ.

Коњот влезе во езерото, се напи вода ладна и лековита
ги подисправи крилата

и сети како низ тело му шурка нова и непозната сила.

Коњот веднаш се исправи и се вивна кон непознатото како
првпат да го започнува летот

носејќи ја сосебе својата највисока смисла
откривајќи ја татковината да го открие светот
и леташе, леташе неуморно по сонце, суша и црна мрака
леташе неуморно коњот кон поларните ноќи.

Ненадејно патот му го пресекоа црни дождови
што како крупни сачми го удираа по очи и му пречеа да оди јасно кон својата цел.

А тој леташе и леташе и летањето му беше мисла водилка,
а му се чинеше дека ќе се сруши на таа туѓа и непозната земја.
Тогаш оддалеку почнаа да мижуркат поларните бели ноќи.

Беше касно навечер, поларните бели ноќи
незапирливо мижуркаа и со едното подотворено око му го покажуваа патот.

Од подотвореното око излетуваа по четири црнобели девојки
чији боски светеа како ѕвезди на небото.

Црнобелите девојки се редеа на небесната шир
како по четири најубави катрени од народната поезија.

Вчудоневиден од нивната убавина коњот летна кон девојките,
се мушна меѓу нивните звездени боски

за да отпочине и за да ги заборава поројните црни дождови.

„Светот е извезен од најубавите катрени на народната поезија“
рече и спокојно заспа.

Санок сонуваше како гушнаг со катрените разговор води за животот на живите
и со невидливи нишки ги поврзува со умрените.

KOT NAJLEPŠE ŠTIRIVRSTIČNICE LJUDSKE PESMI

Nenadoma so se izlili poletni nalivi dežja, presušena jezerska voda je narasla,
spodbudila in pognala je krilatega konja.

Konj je vstopil v jezero, se napil hladne in zdravilne vode,
si popravil krila

in občutil, kako se mu po telesu pretaka nova in neznana moč.

Konj se je takoj vzravнал in se pognal v neznanu kot bi prvič poletel,
noseč s seboj svoj najvišji smisel,

odkrivajoč domovino, da bi odkril svet,

in je letel, letel neutrudno za soncem, sušo in črnim mrakom,

letel je neutrudno konj proti polarnim nočem.

Nenadoma mu pot je presekalo črno deževje,

ki ga kot številni naboji tolklo je po očeh in mu preprečevalo odločno stopati proti svojemu cilju.
On pa je letel in letel in letenje je bila njegova vodilna misel,
a zdelo se mu je, da se bo zrušil na tej tuji in neznani zemlji.
Tedad pa so iz daljave pričele mežikati polarne bele noči.
Bilo je pozno zvečer, polarne bele noči
so neprestano mežikale in z enim na pol odprtim očesom so mu kazale pot.
Iz na pol odprtega očesa so poletavala po štiri črnobela dekleta,
katerih dojke so svetile kot zvezde na nebu.
Črnobela dekleta so se vrstila po nebeški širjavi
kot po štirih najlepših štirivrstičnicah ljudske poezije.
Zaprepađen zaradi njihove lepote je konj poletel proti dekletom,
smuknil je med njihove zvezdne dojke,
da bi si odpočil in pozabil na nalive črnega deževja.
„Svet je izvezen z najlepšimi štirivrstičnicami ljudske pesmi“
je izjavil in spokojno zaspal.
Vso noč je sanjal, kako se objet s štirivrstičnicami pogovarja o življenju živih
in jih z nevidnim pozibavanjem povezuje z umrlimi.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

КАО НАЈЛЕПШИ КАТРЕНИ ИЗ НАРОДНЕ ПОЕЗИЈЕ

Одједном плуснуше плахе летње кише, усекла језерска вода надође
подухвати и поткрепи крилатог коња.
Коњ уђе у језеро, напи се воде хладне и лековите
исправи крила
и осети како му телом струји нова и непозната сила.
Коњ се намах исправи и вину у непознато као да први пут започиње лет
носећи са собом свој највиши мисао
откривајући домовину како би открио свет
и летеше, летеше неуморно по сунцу, суши и црном мраку
летеше неуморно коњ ка поларним ноћима.
Ненадано пут му пресекоше црне кише
што су га као крупне сачме ударале по очима и спречавале да хода
јасно ка своје циљу.
А он летеше и летеше и летење му је било мисао водиља,
а чинило му се да ће се срушити на тој туђој и непознатој земљи.
Тада издалека почеше да трепћу поларне беле ноћи.
Беше касно увече, поларне беле ноћи
непрестано су трептале и једним полуотвореним оком му показивале пут.
Из полуотвореног ока излећу чегири црнобеле девојке
чија недра светле као зезде на небу.

Црнбеле девојке се нижу на небеском пространству
као четири најлепша катрена из народне поезије.
Запањен њиховом лепотом коњ полете ка девојкама,
завуче се међу њихова звездана недра
како би починуо и заборавио плахе црне кише.
„Свет је извезен из најлепших катрена народне поезије“,
рече и спокојно заспа.
Сву ноћ сањаше како у загрљају са катренима води разговор о животу живих
и невидљивим нитима их повезује са мртвима.

**Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновиќ (Данијела Костадиновић)**

ГНЕЗДО ВО БРАНОВИТЕ

Една птица од топлите јужни краишта,
изморена од долго летање и замелушена од врела сончевина,
споулавено кружи над езерото и во чаталестото дрво разлистено
над воденото огледало
го бара своето скриено старо гнездо
каде единствено може да отпочине и да се смири.

Лета птицата, одвај кружи и дрвото не го препознава.
Дрвото се подмладило, разгранило и чиниш го прекрило сето езеро.
Илјади други птици нокевале во неговите крошни и
исчезнувале со раните утрински шумови.
А оваа птица секоја година долетувала,
слетувала во своето гнездо и не забележувала како со времето ја
издаваат силите
и како веќе не е онаа истага што може неуморно да лета и да се опијанува
од чистиот воздух и од опојниот мирис на дрвото.

Долго кружи оваа споулавена птица над водата,
над огромните разлистени гранки на дрвото
под кои се набира езерото премрежено
од ветрот што носи оддалеку сè посилни бранови.

Грбавите бранови ѝ заличуваат на птицата
на нејзиното старо добро легло свиено во дрвото
и таа со последни сили се стрмоглавува кон своето гнездо,
со страшен свиреж на воздухот мине низ гранките
и без крик удира и исчезнува во брановите.

Дрвото вчудоневидено ги развива гранките над разбеснетото езеро
како да сака да ја гушне птицата
што сиот свој живот го мина во своето гнездо,
а сега исчезна во гнездото на брановите
каде единствено може да отпочине и да се смири.

Охрид, август 1977

GNEZDO V VALOVIH

Ptica iz toplih južnih krajev,
utrujena od dolgega letenja in omotična zaradi vročega sonca,
obnorelo kroži nad jezerom in v rogovilastem ozelenelem drevesu
nad vodnim ogledalom
išče svoje skrito staro gnezdo,
edino, v katerem se lahko spočije in se umiri.

Ptica leti, komaj kroži in ne prepozna drevesa.
Drevo je pomlajeno, razvejano in zdi se, da je prekrilo celotno jezero.
Na tisoče drugih ptic je prenočilo v njegovih krošnjah in izginilo z
zgodnjimi jutranjimi šumenji.

Ta ptica pa je priletela vsako leto,
se spustila v svoje gnezdo, a ni opazila, da jo sčasoma izdajajo moči
in da ni več tista, ki je nekoč bila, ki je lahko neutrudno letela in se omamljala
od čistega zraka in opojnega vonja drevesa.

Dolgo kroži ta obnorela ptica nad vodo,
nad ogromnimi ozelenelimi vejami drevesa,
pod katerimi se je nabiralo jezero, izpostavljeno
vetru, ki od daleč prinaša vedno močnejše valove.

Grbasti valovi se ptici zazdijo podobni
njenemu staremu, dobremu gnezdu, spletenem na drevesu,
in z zadnjimi močmi strmoglavi proti svojemu gnezdu,
s strašnim žvižgom zraka gre skozi veje
in brez krika tresne in izgine v valovih.

Drevo presenetljivo razpre vejevje nad razbesnelim jezerom,
kot bi hotelo objeti ptico,
ki je vse svoje življenje prebila v svojem gnezdu,
zdaj pa je izginila v gnezdu valov,
edinem, v katerem se lahko spočije in se umiri.

Ohrid, avgust 1977

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

ГНЕЗДО У ТАЛАСИМА

Једна птица из топлих и јужних крајева,
уморна од дугог летења и ошамућена од врелог сунца,
излудело кружи над језером и у рачвастом дрвету разлисталом
изнад воденог огледала
тражи своје скривено старо гнездо
где једино може да одмори и да се смири.

Лети птица, једва кружи и дрво не препознаје.
Дрво се подмладило, разгранало и чини се као да је прекрило цело језеро.
Хиљаду других птица ноћивало је у његовој крошњи и
ишчезавало са раним јутарњим шумовима.
А ова птица је сваке године долетала,
слетала у своје гнездо и ни примећивала није како је временом
издаје снага
и како више није она иста што је неуморно могла да лети и да се опија
чистим ваздухом и опојним мирисом дрвета.

Дуго кружи ова излудела птица над водом,
над огромним разлисталим гранама дрвета
под којима се бора језеро премрежено
ветром што издалека носи све јаче таласе.

Грбави таласи подсећају птицу
на њено старо добро легло свијено у дрвету
и она се последњом снагом стрмоглављује ка својем гнезду,
уз страшну писку ваздуха пролази кроз гране
и без крика удара и ишчезава у таласима.

Дрво зачуђено развија гране над разбеснелим језером
као да жели да загрли птицу
којој је сав живот минуо у гнезду,
а сада ишчезну у гнезду таласа
где једино може да одмори и да се смири.

Охрид, август 1977.

Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновић (Данијела Костадиновић)

ЕЗЕРО НА ЖИВОТОТ

1.

Дувајте диви ветришта на моето детство,
шибај судбо со камшик испреплетена.
Пред тебе бегав камшику неумолив
и пред вас диви ветришта,
бегав како од кошмари и најцрни соништа
преку планини, преку рамнини, езера и океани.
Во тоа бегство низ небиднината
и не забележав кога израснав и како станав маж
и изродив син и ќерка – колку да не ми се затре името.
А бегав и понатаму како сверка прогонета,
бегав од себеси за да ги скршам вилиците на детството
недетство
чии остри заби и диви ветришта и денес ријат и
беснеат низ моите гори и полјани,
додека не се најдов сам со црниот свет
и најсетне не сватив дека мојата судба не е само моја
туку и судба на сиот мој народ.

Црните убавици по цели ноќи играа
некакви неразбирливи и толку блиски игри
од минатото и сегашнината на нивниот народ,
а гласот на стариот дијали*
со благ оган играта им ја распалуваше,
будно бдееше над нив и ги разгалуваше,
додека там-тамите од очите на најличните танчарки
крупни солзи не одронија
и солзите како свезден мост се нанижаа и засвонија
од Жоал**
до Штип***,
од црниот континент
до Македонија.

* Дијали, традиционален поет во западна Африка.

** Жоал, село во Сенегал, родно место на поетот и државник Леополд Седар Сенгор.

*** Штип, роден град на Ацо Шопов.

2.

Дали и тоа беше некој кошмар од моето детство?
Но еве, граде мој, по свезден пат се враќам при тебе.
Ти доаѓам, граде мој, изморен и остарен колку што ме
преобличил светот.

Светот е долговечен а нашиот век краток.
Ти доаѓам со сите безгрижни и изгубени детства
што ги среќавав на патот,
со сите надежи и маки на луѓето со кои се запознав,
и го фрлам тој тежок товар во бунарот на твојата историја,
а ти злокобната судба изгони ја,
за да из’рти едно ново детство
признато и прифатено од сето човештво
како добрина и Македонија.

3.

О граде мој!
Езеро мое на животот!
Езеро на сите езера во кои ме нуркаа брановите на животот.
Во твојата нерамна поврвнина првпат ги почувствував
сите нерамини на светот,
и од тие темни детски дамнини
уште ме мамат вртоглави вишини
и газам по неизодливи нерамнини.

На сите твои брегови прозрачни бранови се извишуваат
сите те заплискуваат,
сите приграбуваат,
само еден твој брег се капе во бела виделина
низ која сирка твојата штотуку насмевата историја
сите што ја градеа, доградуваа и доградена ја сонија,
твојата историја како мост што се протега низ светот
и го облетува како птица со крилја
од сонце подгорени и од бури подкршени
но со очи и срце на Македонија.

Дувајте диви ветришта,
езерото разбрането своите брегови ги прелева,
езерото се шири
и додека не ја најде својата утока во светот

не ќе може никој да го смири.
Езерото од бранови под небо се крева,
а горе сред црните бранови, една галија одвај забележива
ко свезда им пркоси на брановите и со времето спори.
Разнишана од бури и породилна агонија
галијата плови низ бурите ту исчезнува меѓу брановите ту изро-
нува од нив
со име Македонија.

ЕЗЕРОТО НА ЖИВОТА

1.

Духайте, диви ветрища, на моето детство,
удрай, съдбино, от камшик изплетена.
От тебе бягах, камшико неумолим,
и от вас, диви ветрища,
бягах като от кошмари и най-черни сънища
през планини, през равнини, езера и океани.
В това бягство през небъднината
не забелязах кога пораснах и как в мъж се превърнах
и родих син и дъщеря – колкото да не ми се затрие името.
И продължавах да бягам като звяр подгонен,
бягах от себе си, за да строша челюстите на детството недетство,
чиито остри зъби и диви ветрища и днес ровят
и вилнеят из моите гори и поляни,
докато не останах сам с черния свят
и най-сетне не разбрах, че моята съдба не е само моя,
а съдба на целия мой народ.

Черните хубавици по цели нощи танцуваха
някакви неразбираеми, но така близки танци
от миналото и настоящето на техния народ,
а гласът на стария дияли
с тих огън танцът им разпалваше,
зорко над тях бдеше и ги разнежваше,
докато там-тъмите от очите на най-личните танцьорки
едри сълзи не отрониха
и като звезден мост се занизаха и зазвънтяха
от Жоал
до Щип,

от черния континент
до Македония.

2.

Дали и това не беше някой кошмар от моето детство?
Но ето, граде мой, по звезден път
се връщам при тебе.
Идвам си, граде мой, изморен и остарял,
какъвто ме преобрази светът.
Светът е вечен, а животът ни кратък.
Идвам си с всичките безгрижни и изгубени детства,
които срещам по пътя си,
с всичките надежди и мъки на хората, с които се запознах,
и хвърлям този тежък товар в кладенеца на твоята история,
а ти злокобната съдба изгони,
за да изникне едно ново детство,
признато и прието от цялото човечество
като добрината и Македония.

3.

О, граде мой!
Езеро мое на живота!
Езеро над езерата, в които ме заливат
вълните на живота.
Върху твоята неспокойна повърхност за пръв път почувствах
всички неравности на света,
и от тези тъмни детски далнини
още ме примамват омайващи висини
и вървя през неизбродими грапавини.
По всичките твои брегове прозрачни вълни се издигат
всички те плискат,
всички отнасят,
само един твой бряг се къпе в бяла светлина,
от която наднича твоята току-що усмихната история
всички, които я градяха, дограждаха
и изградена я сънуваха,
твоята история като мост, който се прехвърля през света
и го облита като птица с крила,
от слънцето изпепелени и от бурите прекършени,
но с очите и сърцето на Македония.

Духайте, диви ветрища,
Езерото развълнувано своите брегове залива,
Езерото се разлива
и докато не намери своя пристан в света,
няма да може никой да го успокои.
Езерото с вълните си под небето се издига,
а горе сред черните талази, една ладия едва забележима
като звезда се опълчва срещу вълните и с времето спори.
Разтърсена от бури и родилна агония,
ладията плува през бурите, ту изчезва между вълните,
ту изплува от тях
с името Македония.

**Превод на бугарски јазик:
Валентина Седефчева (Валентина Седефчева)**

JEZERO ŽIVLJENJA

1.

Pihajte, divja vetrovja mojega otroštva,
usoda, šibaj z bičem izprepletana.
Pred teboj sem bežal, bič neutrudni,
in pred vami, divja vetrovja,
bežal sem kot pred nočno moro in najtemnejšimi sanjami,
preko gora, preko ravníc, jezer ali oceanov.
V tem begu skozi nebivanje
sploh nisem opazil, kdaj sem zrasel in kako sem postal mož
in dobil sina in hčerko – ravno toliko da ne zamre moje ime.
Vendar sem bežal še dalje kot zver pregnana,
bežal pred seboj, da bi zlomil čeljust neotročkega otroštva,
katerega ostri zobje in divja vetrovja še danes rovarijo in
besnijo skozi moje gozdove in po poljanah,
dokler se nisem znašel sam s črnim svetom
in nazadnje nisem dojel, da moja usoda ni le moja,
temveč je tudi usoda celotnega mojega naroda.

Črne lepotice so cele noči plesale
nekakšne nerazumljive in tako podobne igre
preteklosti in sedanjosti njihovega naroda,

glas starega Dialla* pa
je razplamteval njihov ples z blagim ognjem,
budno bdel nad njimi in jih nežno božal,
dokler tam-tami niso iz oči najlepših plesalk
privabili velike solze
in so se solze kot zvezdni most nanizale in zazvenele
od Joala**
do Štipa,***
od črnega kontinenta
do Makedonije.

2.

Je bila tudi to neka nočna mora mojega otroštva?
A glej, mesto moje, po zvezdni se poti vračam k tebi.
K tebi, mesto moje, prihajam utrujen in postaran, kakor me je svet
preoblikoval.
Svet je večer, naša večnost pa kratka.
K tebi prihajam z vsemi brezskrbnimi in izgubljenimi otroštvii,
ki sem jih bil srečal po poti,
z vsemi upanji in tegobami ljudi, ki sem jih bil spoznal,
in odvržem ta težak tovor v vodnjak tvoje zgodovine,
ti zlovešča usoda pa jo preženi,
da požene neko novo otroštvo,
priznано in sprejeto s strani celotnega človeštva
kot dobrota in Makedonija.

3.

O, mesto moje!
Moje jezero življenja!

Jezero vseh jezer, v katerih so me potapljali valovi življenja.
Na tvoji neravni površini sem prvič občutil
vse neravnice sveta,
in iz teh temnih otroških daljav
me še vedno mamijo vrtoglave višave
in stopam po neprehojenih neravninah.

* Diallo, tradicionalni pesnik Zahodne Afrike (op. prev.)

** Joal, vas v Senegal, rojstni kraj pesnika in državnika Léopolda Sédarja Senghorja
(op. prev.)

*** Štip, rojstni kraj Aca Šopova (op. prev.)

Na vseh tvojih bregovih se vzdigujejo zračni valovi,
vsi te škropijo,
vsi po malem grabijo,
le en breg tvoj se kopa v beli svetlobi,
skozi katero kuka tvoja pravkar v nasmeh odeta zgodovina,
ki vsi so jo gradili, dograjevali in o njej kot zgrajeni sanjali,
o tvoji zgodovini kot mostu, ki razprostira se po svetu,
in ga kot ptica obletava s krili,
od sonca ožganimi in od neviht polomljenimi,
a z očmi in s srcem Makedonije.
Divjajte strašni viharji,
jezero valovito svoje bregove naplavlja,
jezero se širi
in dokler ne najde svojega izliva v svet,
nihče ga pomiriti ne bo mogel.
Jezero valov se pod nebo vzdiguje,
zgoraj sredi črnih valov pa galeja komaj opazna
valovom kot zvezda kljubuje in času nasprotuje.
Razmajana od neviht in agonije poroda
galeja skozi nevihte plove, enkrat izginja med valovi spet drugič se
iz njih povzdigne
pod imenom Makedonija.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

ЈЕЗЕРО ЖИВОТА

1.

Дувајте дивљи ветрови мог детињства
удри судбино камцијом испреплетена.
Пред тобом бежах камцијо неумољива
и пред вама дивљи ветрови,
бежах као од кошмара и најцрњих снова
преко планина, преко равница, језера и океана.
У том бекству кроз небиднину
и не приметих када израстох и како постах мушкарац
и изродих сина и ћерку – колико да ми се не затре име.
А бежах и касније као звер прогоњена,
бежах од самог себе како бих сломио вилице детињства недетињства

чији оштри зуби и дивљи ветрови и данас рију и
бесне мојим горама и пољанама,
док се не нађох сам са црним светом
и напослетку не схватих да моја судбина није само моја
већ и судбина целог мог народа.
Црне лепотице по целу ноћ плесаху
неке неразумљиве и тако блиске игре
из прошлости и садашњости свог народа,
а глас старог Дијала*
благим огњем игру им распаљиваше
будно бдијаше над њима и разгаљиваше их,
док там-там из очију најлепших плесачица
крупне сузе не одрони
и сузе се као звездани мост нанизаху и зазвонише
од Жоала до Штипа,
од црног континента до Македоније.

2.

Да ли и то беше неки кошмар из мог детињства?
Али ево, граде мој, по звезданом путу враћам се теби.
Долазим ти, граде мој, уморан и остарео како ме изменио свет.
Свет је дуговечан а наш век кратак.
Долазим са свим безбрижним и изгубљеним детињствима које
сретах на путу,
Са свим надама и мукама људи са којима се упознах,
И бацам тај тежак терет у бунар твоје историје,
А ти злокобну судбину изгони,
како би изникло ново детињство
признато и прихваћено од целог човечанства
као доброта и Македонија.

3.

О граде мој!
Моје језеро живота!
Језеро свих језера у које су ме урањали таласи живота.
На твојој неравној површини први пут осетих
све неравнине света,
и од тих тамних дечјих давнина
још ме маме вртоглаве висине

* Традиционални песник у западној Африци. Прим. прев.

и газим по непроходним неравнинама.
На свим твојим обалама прозрачни таласи се извисују
сви те запљускују,
сви присвајају,
само се једна твоја обала купа у белој светлости
кроз коју провирује твоја управо осмехнута историја
коју су сви градили, дограђивали и дограђена је сновима,
твоја историја као мост што се протеже светом
и облеће као птица крилима
нагорелих од сунца и саломљених од бура
али са очима и срцем Македоније.

Дувајте дивљи ветрови,
Језеро усталасано своје обале прелива,
језеро се шири
и док не нађе своју утоку на свету
неће моћи нико да га смири.
Језеро таласи дижу до неба,
а горе сред црних таласа, једна галија једва приметна
као звезда пркоси таласима и са временом се спори.
Разнесена бурама и порођајном агонијом
галија плови кроз буре час ишчезавајући између таласа час
израњајући из њих
са именом Македонија.

Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновиќ (Данијела Костадиновић)

JEZERO ŽIVOTA

1.

Pušite divlji vjetrovi moga djetinjstva,
šibaj sudbo bičem isprepletenu.
Od tebe sam bježao biču neumoljivi
i od vas divlji vjetrovi,
bježao kao od košmara i najcrnjih snova
preko planina, preko nizina, jezera i oceana.
U tom bijegu kroz nepostojanje
i ne primijetih kad odrastoh i kako postadoh muškarac
i izrodih sina i kćer – toliko da mi se ne zatre ime.

A bježao sam i dalje poput zvjerke progonjene,
bježao od sebe da skršim vilice djetinjstva nedjetinjstva
čiji oštri zubi i divlji vjetrovi i danas ruju i
bjesne kroz moje gore i poljane,
dok se ne nađoh sam s crnim svijetom
i najzad ne shvatih da moja sudbina nije samo moja
nego i sudbina moga naroda.

Crne ljepotice po cijele noći igrahu
nekakve nerazumljive i toliko bliske igre
iz prošlosti i sadašnjosti njihova naroda,
a glas je starog dijala
blagim ognjem igru im raspaljivao,
budno nad njima bdio te ih milovao,
dok tam-tamovi iz očiju najljepših plesačica
krupne suze ne izroniše
i suze se poput zvjezdana mosta nanizaše i zazvoniše
od Joala do Štipa,
od crnoga kontinenta do Makedonije.

2.

Bješe li to kakav košmar iz mojega djetinjstva?
No evo, grade moj, zvjezdanim putem vraćam se tebi.
Dolazim ti, grade moj, izmoren i ostario koliko me preoblikovao svijet.
Svijet je dugovječan, vijek naš kratak.
Dolazim ti sa svim bezbrižnim i izgubljenim djetinjstvima
što sam ih putem susretao,
sa svim nadama i mukama ljudi koje sam upoznao,
i bacam taj težak tovar u bunar tvoje povijesti,
a ti odagnaj zlokobnu sudbu
da nikne novo djetinjstvo
koje će priznati i prihvatiti čitavo čovječanstvo
kao dobrotu i Makedoniju.

3.

O grade moj!
Jezero moje života!
Jezero svih jezera u koje me uranjahu valovi života.
U tvojoj neravnoj površini prvi put osjetih
sve neravnine ovoga svijeta,

i od te tamne dječje davnine
još me mame vrtoglave visine
i gazim neprohodne neravnine.

Na svim tvojim obalama prozračni se valovi uzvisuju
sve te zapljuskuju,
sve prisvajaju,
samo jednu tvoju obalu oplakuje danja svjetlost
kroz koju zrije tvoja netom nasmijana povijest
koju svi građaše, dograđivaše i izgrađenu sanjaše,
tvoja povijest što se poput mosta proteže svijetom
i oblijeće poput ptice krilâ
suncem ožarenih i burama potkresanih
no očima i srcem Makedonije.

Pušite divlji vjetrovi,
jezero valovito svoje obale preplavljuje,
jezero se širi
i dok ne nađe svoje ušće u svijet
ne može nitko da ga smiri.
Jezero valovima nebu se uzdiže,
a gore usred crnih valova, galija jedva primjetna
valovima k'o zvijezda prkosi i s vremenom se spori.
Bure je uzdrmaše i porodiljna agonija
no galija plovi kroz bure čas u valovima iščezava čas iz njih izranja
s imenom Makedonija.

**Превод на хрватски јазик:
Ивица Баковић (Ivica Baković)**

ВО ЕДЕН ОД ЦЕНТРИТЕ НА ПАРИЗ

1.

Сам во еден од центрите на Париз
седам во едно мирно бистро спроти Операта.
Седам прикован за масата со филцан пред мене
и не забележувам колку долго седам неподвижен
и како полека се спушта срамежливата париска вечер.
Околу мене цагорат млади Негарки и Виетнамки,
млади Кинескињи и Јапонки и уште кој знае кој млад свет од
Црна Африка и Далечниот Исток.
Странец, а не сум странец, меѓу тие млади луѓе од светот,
иако не разбираам ништо, јасен е и разбирлив нивниот цагор.
Мислата ми одлетува во мојата Црна Африка
сред моните Сињарки со очи синолички на црна арматура
пред чија убавина се топам во црна јагленосана згура.
Од мислите ме сепнува благата октомвриска вечер
и ме понесува вителот на Париз што пред мене кркори
и со илјада светлини и бои ме заглискува и тече.

Париз тече под сите мостови на Сена,
тече под сите мостови на светот.
И во тој тек го слушам како црвена поплава и буна
нестивнатиот глас на Париската комуна.
Тој глас го записна Сибир од Бајкалското Езеро
се прошири преку дунавската низија,
тој глас се проширува преку земјите на изгревот на Сонцето
до Николо-Коба* и реката Гамбија
и уште подалеку на југ и уште подалеку на запад,
тој глас се проширува како своевидна светлосна визија.

Тој глас на црвената Париска комуна
допре и до мојот град, допре до мојата татковина
и се разискри со народниот гнев како негова верна лика
во првата балканска Крушовска република.

* Николо - Коба е национален парк во југоисточен Сенегал што Шопов го има посетено во 1973 година.

2.

Седам во еден од центрите на Париз,
во едно мирно бистро спроти Операта.
Околу мене цагорат млади Негарки и Виетнамки,
млади Кинескињи и Јапонки и кој знае сè уште кој млад свет
од целиот свет натрупан како еден разнобоен цвет.
А Париз пред мене тече ли тече. Тече под сите мостови на Сена
и тече под сите мостови на светот.
А Тој тек го слушам ко звонлив глас на поплава и буна
на штотуку неостварената Светска комуна.

Додека илјади светлини и бои ме заплискуваат и сунат.

Скопје, октомври, 1977 год.

V ENEM OD CENTROV PARIZA

1.

Sam v enem od centrov Pariza
sedim v nekem mirnem bistroju nasproti Opere.
Sedim prikovan za mizo s skodelico pred menoj
in ne opazim, kako dolgo sedim negiben
in kako počasi se spušča sramežljivi pariški večer.
Okoli mene klepetajo mlade črnke in Vietnamke,
mlade Kitajke in Japonke in bogsigavedi še katera mladina iz Črne
Afrike in Daljnega Vzhoda.
Tujec, čeprav nisem tujec, med temi mladimi ljudmi sveta,
čeprav ne razumem ničesar, je njihovo klepetanje jasno in razumljivo.
Misli mi poletijo v mojo črno Afriko
med moje mulatke z modrikastimi očmi na črni armaturi,
pred lepoto katerih se stalim v črno zогlenelo žlindro.
Misli mi prestreže blag oktobrski večer
in ponese me vrtinec Pariza, ki žlubudra pred menoj,
ter me s tisočerimi svetlobami in barvami zaliva in teče.

Pariz teče pod vsemi mostovi Sene,
teče pod vsemi mostovi sveta.
In v tem tempu poslušam, kakor rdečo poplavo in upor,
nezamrli glas Pariške komune.
Ta glas zalije Sibirijo, z Bajkalskega jezera

se razširi preko donavske nižine,
ta glas se širi preko dežel vzhajajočega sonca
do Niokolo-Kobe* in reke Gambije
ter še dlje na jug in še dlje na zahod,
ta glas se širi kot svojevrstna svetlobna vizija.

Ta glas rdeče Pariške komune
je prispel tudi v moje mesto, prispel je tudi v mojo domovino
in se razplamtel z gnevom ljudstva kot njegov zvesti lik
v prvi balkanski Kruševski republikli**.

2.

Sedim v enem od centrov Pariza,
v nekem mirnem bistroju nasproti Opere.
Okoli mene klepetajo mlade črnke in Vietnamke,
mlade Kitajke in Japonke in bogsigavedi še katera mladina
s celega sveta, natlačena kot kakšen raznobarven cvet.
Pariz pred menoj pa teče in teče. Teče pod vsemi mostovi Sene
in teče pod vsemi mostovi sveta.
Njega pa šele zdaj zaslišim kot zvonek glas poplav in upora
pravkar neuresničene Svetovne komune.

Medtem ko se name zlije tisoče svetlob in barv in ob tem zazvene.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

* Niokolo-koba je nacionalni park v jugovzhodnem Senegalu, katerega je Šopov obiskal leta 1973. (op. prev.)

** Kruševska Republika je bila kratkotrajna samooznanjena in mednarodno nepriznana balkanska republika, ki je obstajala le 13 dni avgusta 1903. Kljub njeni kratki zgodovini je danes še vedno velikega pomena za makedonski narod. Središče praznovanja makedonskega državnega nacionalnega praznika 2. avgusta (Ilindenska vstaja) je mesto Kruševo (rojstno mesto Tošeta Proeskega), ki je bilo takratno središče Republike in njenečasne vlade. (op. prev.)

У ЈЕДНОМ ОД ЦЕНТАРА ПАРИЗА

1.

Сам у једном од центара Париза
седим у једном мирном бистроу преко пута Опере.
Седим прикован за сто са шољицом испред себе
и не примећујем колико дуго седим непомично
и како се полако спушта срамежљиво париско вече.
Око мене жагор младих Нигерки и Вијетнамки,
младих Кинескиња и Јапанки и још ко зна ког младог света
из Црне Африке и са Далеког Истока.
Странац, а нисам странац, међу тим младим људима из света,
иако ништа не разумем, јасан је и разумљив њихов жагор.
Мисао ми одлеће у моју Црну Африку
сред мојих Сињарки са љубичастим очима као црна арматура
пред чијом лепотом се топим као црна угљена згура.
Из мисли ме трже благо октобарско вече
и носи ме вртлог Париза што преда мном ромори
са хиљаду светлости и боји ме заплъскује и тече.
Париз тече испод свих мостова Сене,
тече испод свих мостова света.
И у том току чујем да су црвена поплава и буне
нестишани глас Париске комуне.
Тај глас заплъсну Сибир од Бајкалског језера

прошири се преко дунавске низије
тај глас се шири преко земаља на изласку Сунца
до Николо-Коба* и реке Гамбије
и још даље на југ и још даље на запад,
тај глас се шири као својеврсне светлосне визије.
Тај глас црвене Париске комуне
допре и до мог града, допре до моје отаџбине
и разискри се са народним гневом као његов верни лик
у првој балканској Крушевској републици.

2.

Седим у једном од центара Париза,
у једном мирном бистроу преко пута Опере.
Око мене жагор младих Нигерки и Вијетнамки,

* Николо-Коба је национални парк у југоисточном Сенегалу у близини границе са Гвинејом. Ацо Шопов га је посетио 1973. године. Прим. прев.

младих Кинескиња и Јапанки и још ко зна ког младог света
из целог света натрпаног као један разнобојни цвет.
А Париз испред мене тече ли тече. Тече испод свих мостова Сене
и тече испод свих мостова света.
А Он тек чујем га као звонки глас поплаве и буне
тек неостварене Светске комуне.

Док ме хиљаду светлости и боја запљускује и одјекује.

Скопље, 1977.

Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновиќ (Данијела Костадиновић)

ПАТУВАЊЕ ВО РОДНИОТ КРАЈ – СРЕДБА СО СВЕТОТ

Долго се приготвував да отпатувам во својот роден крај,
тешки мисли ме беа притиснале како непреминливо минато,
како безбројни стапици што ме демнат на секој чекор,
но, најсетне смогнав сили и тргнав. И тукму кога бев
пред влезот на градот, наеднаш ми секнаа силите
и струполен паднав пред неговите сидини.

До мене допираа шумовите на градот како црцорење на птици,
како ѕвездени повици на моето неоткриено небо,
и ги замислував и претчувствував неговите светлини
и го доживував како светлини што бликаат во мене,
зашто едно стоглаво чудовиште стоеше меѓу нас двајцата,
ме приковуваше за земја и не ми даваше да влезам
низ градските високи и ширум отворени порти.

Од близина ја слушнав страшната бучава на Брегалница
како се валка зад Исарот и рони карпи и камења.
Бучавата на реката растеше полека но незадржливо,
па порасна повисоко од Исарот, повисоко од историјата на градот
и во еден миг се слеа со огромната бучава на светот.

Матицата на оваа бучава ме подзеде и ме исфрли на површината
каде јасно како на дланка ја здогледав нерадосната
со црни дамки испрскана судбина на мојот народ
што се бори и збратимува со судбината на светот.

Иако прикован за земја од стоглаво чудовиште
на моето чудовишно детство со крвјосани очи
што ме заслепува и не ме пушта да влезам во градот,
понесен и искачен на сеопштата бучава како да гледав од врвот на светот.
Од врвот на светот ја здогледав и препознав мојата земја
распарчена и разграбена од темни братоубивствени војни,
од туѓи желби и посегања да ја присвојат за себе.
Само здивот на едниот нејзин дел
се извишува високо до непознати небеса
и како пролетен ветар од Шара
го заплиснува убавиот Пирин на Јане

и го разбранува сениот Егеј потемнет од мака
зашто ни мртвите револуционери немаат мира во Беаз-куле.
Од тој здив од тој прислетен ветар на Шара
извишен до недопирливи и непознати небеса
како да затрепера повторно сите шуми и сите буки во земјата
со гласот на смртно ранетиот војвода:

„Другари верни другари,
ако низ село минете, со коњи да не тропате,
со коњи да не тропате, со пушки да не фрлате,
да не чуе мајка ми, мајка ми бигор сторена.
Ако ве чуе, кажете: Син ти се, мајко, ожени
за една црна робинка, робинка - Македонија“.

Гласот на војводата ја прекриваше оваа мала земја
и леташе многу далеку над планини и океани
и како да замираще некаде на крај на светот.
И тогаш силно почувствував дека во Македонија
се збиднуваат и се прекршуваат сите дилеми на светот,
а светот е бремен од проблемите на Македонија.
Видов многу земји и многу народи разделени со граници,
граници на времето со молив повлечени
што како нож го засекале живото тело на народите
и нивната единствена судба на парчиња ја искинале,
па место својот живот да го живеат
го калемат на туѓи судби и небиднини.

Бучавата на Брегалница растеше полека но незадржливо,
растеше повисоко од Исарот, повисоко од историјата на градот
повисоко од црната судбина на мојот народ
и се влеваше во огромната бучава на светот.

Иако прикован за земја од стоглавото чудовиште
на моето чудовишно детство со крвјосани очи,
носен од матицата на светската бучава
сфатив дека Македонија ја дели судбината на светот,
а светот се судира со безброј македонски судбини.
Шумат сите буки, сите шуми и прашуми, сите брези и стени
со гласот на војводата кој ги корне и фрла врз сите глуви и слепи
па таа бучава личи на ред во безредијата и закон во исконските беззаконија.

Македонија е судбина на светот, светот е судбина на Македонија.

Таа агонична бучава на светот,
тој ламтеж на откорнати народи и земји
се крева високо, високо под сонцето,
ја пие неговата светлина, ја пие и се врти
под тешкиот удар на старите и сега подготвувани смрти.
Таа агонична бучава, тој продорен крик на светот
измешан од најчиста вселенска светлина,
од мака и радост на породилно раѓање и агонија
се шири и искачува на вишини до недоглед,
и од тие вишини го гледа својот иден свет,
а во него и Македонија.

POTOVANJE V ROJSTNI KRAJ – SREČANJE S SVETOM

Dolgo sem se pripravljaj odpotovati v svoj rojstni kraj,
težke misli so bile pritiskale name kot neminljiva preteklost,
kot neskončno veliko pasti, ki prežijo name na vsakem koraku,
na koncu pa sem le zbral moč in sem odšel. In ko sem bil
tik pred vhodom v mesto, sem nenadoma izgubil moč
in se sesedel pred njegovim obzidjem.

Do mene so prihajala šumenja mesta kot žvrgolenje ptic,
kot zvezdni klici mojega neodkrita neba,
in predstavljal sem si in občutil njegove svetlobe
in doživljal to kot svetlobe, usmerjene vame,
ker je bila med nama neka stoglava pošast,
ki me je prikovala ob tla in mi ni dovolila vstopiti
skozi mestna visoka in na široko odprta vrata.

Od blizu sem poslušal strahotno bučanje Bregalnice,
kako se kotali za Isarjem in podira skalovje in kamne.
Bučanje reke je naraščalo počasi, a neustavljivo,
naraslo je višje od Isarja, višje od zgodovine mesta
in v nekem trenutku se je prelilo z ogromnim bučanjem sveta.
Matica tega bučanja me je prevzela in me pognala na površje,
kjer sem jasno kot na dlani zagledal neradostno,
s črnimi madeži poškrapljeno usodo mojega naroda,
ki se bori in se bratimi z usodo sveta.

Čeprav prikovan ob tla s strani stoglave pošasti
mojega pošastnega otroštva s krvavečimi očmi,
ki me slepi in mi ne dovoli vstopiti v mesto,
sem kot vznesen in povzdignjen nad vsesplošno bučanje gledal z vrha sveta.
Z vrha sveta sem zagledal in prepoznal svojo deželo,
razdeljeno in razgrabljeno zaradi temnih bratomornih vojn,
da bi si jo zaradi tujih želja in poseganj prisvojili zase.
Le dah enega od njenih delov
se je povzdignil visoko do neznanih nebes
in kot pomladni veter s Šare
objel Janetov lepi Pirin
in razburkal sinji Egej, potemnel od hudega,
saj tudi mrtvi revolucionarji nimajo miru v Belem stolpu*.

Od tega daha privršanega vetra Šare,
povzdignjenega do nedotakljivih in neznanih nebes,
se je zazdelo, da so ponovno završali vsi gozdovi in vse bukve dežele
z glasom smrtno ranjenega vojvode:

„Tovariši, zvesti tovariši,
če greste skozi vas, ne topotajte s konji,
s konji ne topotajte, s puškami ne rožljajte,
da vas ne sliši mati moja, mati moja v apnenec spremenjena.
A če vas sliši, ji recite: Tvoj sin, mati, oženil je
črno sužnjo, sužnjo – Makedonijo“*.

Glas vojvode je prekril to malo deželo
in poletel daleč nad gore in oceane,
nato pa kot bi zamrl nekje na koncu sveta.
In takrat sem močno občutil, da se v Makedoniji
dogajajo in prelamljajo vse dileme sveta,
svet pa je zanosil s težavami Makedonije.
Videl sem številne dežele in številne narode razdeljene z mejami,
mejami časa, določenimi s svinčnikom,
ki so kot nož zarezale v živo telo narodov
in raztrgale njihovo edino usodo na koščke,
in namesto da živijo svoje življenje,
le-tega cepijo na tujih usodah in nebivanjih.

* Beaz-kula (Beli stolp), nekoč turška trdnjava in ječa, danes zgodovinska mestna znamenitost in muzej, ki se nahaja v Solunu v Grčiji (op. prev.)

Bučanje Bregalnice je naraščalo počasi, a nezadržno,
naraščalo je višje od Isarja, višje od zgodovine mesta,
višje od črne usode mojega naroda
in se vlivalo v ogromno bučanje sveta.

Čeprav prikovan ob tla s strani stoglave pošasti
mojega pošastnega otroštva s okrvavljenimi očmi,
vznesen zaradi matice svetovnega bučanja,
sem dojel, da si Makedonija deli usodo sveta,
svet pa se sooča s številnimi makedonskimi usodami.
Vse bukve šumijo, vsi gozdovi in pragozdovi, vse breze in stepe,
z glasom vojvode, ki jih ruje in meče preko vseh gluhih in slepih,
zato je to bučanje podobno redu v brezredju in zakonu v prvinskih
brezzakonjih.
Makedonija je usoda sveta, svet je usoda Makedonije.

To agonijsko bučanje sveta,
to stremenje izruvanih narodov in dežel
se dviga visoko, visoko nad soncem,
pije njegovo svetlobo, pije in se vrti
pod težkim udarcem starih in zdaj pripravljenih smrti.
To agonijsko bučanje, ta prodoren krik sveta,
prežet z najbolj čisto vesoljsko svetlobo,
iz hudega in radosti poroda in agonije
se širi in vpenja v višave do neskončnosti
in s teh višav vidi svoj prihodnji svet,
v njem pa tudi Makedonijo.

**Превод на словенечки јазик:
Соња Цекова Стојаноска**

ПУТОВАЊЕ У РОДНИ КРАЈ – СУСПРЕТ СА СВЕТОМ

Дуго сам се спремао да отпутујем у свој родни крај,
тешке мисли ме беху притисле као непроменљива прошлост,
као безбројне замке које ме вребају на сваком кораку,
али, најзад, смогох снаге и кренух. И баш кад бејаш
пред улазом у град, одједном ми усекну снага
и сломљен падох испред његових зидина.

До мене допиру шумови града као цвркут птица,

као звездани повици мог неоткривеног неба,
и замишљао сам и предосећао његове светлости
и доживљавао сам их као светлости које блистају у мени,
јер је једно стоглаво чудовиште стајало између нас двоје,
прикивало ме за земљу и није ме пуштало да уђем
кроз градска широка и широм отворена врата.

Изблиза сам слушао страшну буку Брегалнице
како се ваља за Исаром и рони стене и камење.
Бука је на реци расла полако али незадрживо,
па израсте више од Исара, више од историје града
и у једном тренутку се сли са огромном светском буком.

Матица ове буке ме понесе и избаци на површину
где сам јасно као на длану видео нерадосну
црним мрљама испрскану судбину мога народа
који се бори и братими са судбином света.

Иако ме приковало за земљу стоглаво чудовиште
мог чудовишног детињства са закрвављеним очима
што ме заслепљује и не пушта да уђем у град,
понесен и уздигнут свеопштом буком као да сам гледао са врха света.
Са врха света видех и препознах своју земљу
распарчану и разграбљену тамним братоубилачким ратовима,
туђим жељама и посезањима да је присвоје за себе.
Само се издах једног њеног дела
узвисује високо до непознатих небеса
и као пролећни ветар са Шаре
запљускује лепи Јанетов* Пирин
и таласа плави Егеј потамнео од муке
јер ни мртви револуционари немају мир у Беаз-кули**.

Од тог издаха од тог надолазећег ветра Шаре
узвишеног до недодирљивих и непознатих небеса
као да поново затреперише све шуме и све букве у земљи
гласом смртно рањеног војводе:

* Јане Сандански, македонски револуционар. Прим. прев.

** Беаз-кула, историјска знаменитост и музеј који се налази у Солуну (Бела кула). Прим. прев.

„Другови верни другови,
ако кроз село прођете, коњима не топоћите
коњима не топоћите, пушке не бацајте,
да моја мајка не чује, мајка ми је од бигора створена.
Ако вас чује, реците: Син ти се, мајко, ожени
једном црном робињом, робињом – Македонијом“⁴.

Глас војводе прекриваше ову малу земљу
и летеше веома далеко изнад планина и окена
и као да замираще негде на крају света.
И тада снажно осетих да се у Македонији
дешавају и крше све дилеме света,
а свет је бременит проблемима Македоније.
Видех много земаља и много народа подељених границама,
границама времена оловком повучених
што су као нож засекле живо тело народа
и њихову једину судбину на парчад искидале,
па уместо да свој живот живе
калеме туђе судбине и небиднине.

Бука Брегалнице је расла полако али незадрживо
расла је више од Исара, више од историје града
више од црне судбине мог народа
и уливала се у огромну буку света.
Иако ме приковало за земљу стоглаво чудовиште
мог чудовишног детињства са закрвављеним очима,
ношен матицом светске буке
схватих да Македонија дели судбину света,
а свет се судара са безброј македонских судбина.
Шуме све букве, све шуме и прашуме, све брезе и степе
гласом војводе који их чупа и баца на све глуве и слепе
па та бука личи на ред у нeredу и закон у исконским безакоњима.
Македонија је судбина света, свет је судбина Македоније.
Та агонијска бука света,
та чежња измештених народа и земаља
диже се високо, високо испод сунца,
пије његову светлост, пије и окреће се
под тешким ударом старих и сада спремљених смрти.
Та агонијска бука, тај продорни крик света

⁴ Алузија на македонску народну песму „Слушам кај шумат шумите“. Прим. прев.

помешан са најчистијом васељенском светлошћу,
из муке и радости порођајног рађања и агоније
шири се и пење на недогледне висине,
и са тих висина посматра свој будући свет,
а у њему Македонију.

**Превод на српски јазик:
Данијела Костадиновиќ (Данијела Костадиновић)**

Проф. д-р Весна МОЈСОВА-ЧЕПИШЕВСКА,
директорка на Меѓународниот семинар
за македонски јазик, литература и култура
при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

**ЗАВРШНИЦАТА НА ТРЕТАТА ЗИМСКА ШКОЛА –
ПОЧЕТОЦИ НА НОВИ АКТИВНОСТИ ПРЕКУ КОИ
„МАКЕДОНИЈА Е ВО СВЕТОТ,
А СВЕТОТ ВО МАКЕДОНИЈА“**

*Поздравна реч на свеченојто зајворање
на Третијата зимска школа
(28 јануари 2023 година)*

Почитувана министерке за култура, г-ѓа Бисера Костадиновска
-Стојчевска,
Драги семинаристи,
Ценето семејство Шопов,
Почитувани лектори, предавачи, колешки и колеги,

„Татковино, песно недопејана, песно неспокојна, / спокојот
во нас ќе го ископаме: ќе го ископаме од искони!“ Со овие стихо-
ви, великанот Ацо Шопов ја завршува својата песна „Те спомнам
ли“. По размислите за постигнатото со оваа, Трета зимска школа,
овие стихови, како одново да се раѓаат, во нова форма и со некој
нов, повеќезначен одглас – во нас, во сите оние кои на еден или
друг начин бевме дел од неа. И тоа одново се раѓаат двојќи се од
темнината – онака како што пееше Шопов за раѓањето на зборот.
Одново, во нас „ископавме“ исконски спокој, бидејќи преку оваа
Школа, уште еднаш се потврди дека и во времето што е пред нас,
македонскиот јазик, литература и култура, силно ќе одекнуваат
низ светот, а со нив и вистината за нашата татковина. Оти има
посветеници кои се вложуваат и се подготвени и во годините што
следат да се вложуваат во странската македонистика.

Затоа, во завршницата на Школата, чувствуваме потреба уште
еднаш да упатиме голема и искрена благодарност до сите вас –
учесниците, семинаристите. И секако до лекторите, предавачите
на Школата. Благодарност упатуваме и до ректорот на Универзи-
тетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, проф. д-р Никола Јанку-
ловски и до целата ректорска управа, како и до Министерството

за култура и до Министерството за образование и наука, со чија поддршка остваруваме дел од нашите активности.

Почитувани,

По добивањето на наградата „Браќа Миладиновци“ на Струшките вечери на поезијата, во 1976 година и тоа за поетската книга „Песна на црната жена“, во која е објавена песната „Те спомнам ли“, Ацо Шопов ќе истакне дека сакал да ја оствари својата мисла: „Откривајќи го светот да ја доближам до себе, да ја откријам својата татковина и обратното откривајќи ја татковината да го запознам и откријам светот.“

Драги семинаристи, драги лектори, предавачи,

Уверена сум дека оваа мисла на Шопов се оствари и за сите нас, преку оваа Трета зимска школа, во негова чест. И затоа, чинам, во оваа завршница, не се потребни уште многу зборови. Завршницата на оваа Зимска школа е само најава на почетоци на нови активности и залагања, на нови постигнувања во времето пред нас. Нека зборува она што ќе го постигнеме, а во кое вложивме и преку оваа Школа. Со сето она преку кое постојано, инакво, а суштинско значење имаат и ќе имаат стиховите на Шопов на кои им се навративме и пред шест дена, кога започна со работа Третата зимска школа: „Македонија е во светот, а светот во Македонија“, „Македонија е судбина на светот, светот е судбина на Македонија“.

**АДРЕСАР НА ТРЕТАТА ЗИМСКА ШКОЛА
НА МСМЈЛК ПРИ УКИМ**

АВСТРАЛИЈА

1. Никола Варда
професорка
nicolawarda@yahoo.com.au

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

1. Анела Чајик
студентка
anela.cajic5@gmail.com

БУГАРИЈА

1. Валентина Седефчева
професорка
valentina.sedefceva@filfak.ni.ac.rs

ГРЦИЈА

1. Јоанис Каракацанис
juakarak@yahoo.es
2. Марија Думба
професор
mdoumpa@hotmail.gr

МОЛДАВИЈА

1. Александра Хаџив
студентка
alexandra.hadjiv@gmail.com

НАРОДНА РЕПУБЛИКА КИНА

1. Зијуан Лу
студентка
19070087@bfsu.edu.cn
2. Тијанци Дан
студентка
amandady1998@gmail.com

ПОЛСКА

1. Бартоломеј Вјечорек
студент
ba.ka.wieczorek@gmail.com
2. Зофија Дембовска
преведувачка
zofia.dembowska@gmail.com
zofiadembowska1@gmail.com
3. Јан Фајто
студент
ivan-ivanovitch@seznam.cz
4. Маја Пјасецка
студентка
majria1@st.amu.edu.pl
5. Мартина Марчак
студентка
`marmar70@st.amu.edu.pl

РОМАНИЈА

1. Бјанка Предонеску
студентка
predonescubianca17@yahoo.com
2. Михаи Даниел Баба
студент
baba.mihaidaniel98@gmail.com
3. Стефанија Роберта Јонеску
студентка
robertaionescu8@gmail.com

РУСКА ФЕДЕРАЦИЈА

1. Анастасија Мосинец
професорка
anastasiiaamos@gmail.com
2. Екатерина Кљујкова
доцент
nesef91@gmail.com
3. Елена Иванова
професорка
eli2403@yandex.ru

4. Љубов Шумилова
студентка
lyuba2002.01@yandex.ru

САД

1. Тејлор Ефтимов
професорка
eftimov@uw.edu

СЛОВЕНИЈА

1. Хана Подјед
студентка
hana.podjed@gmail.com
2. Маја Ковач
магистранд
mk.majakovac@gmail.com
3. Намита Субиото
професорка
namita.subiotto@ff.uni-lj.si
4. Нежа Саје
студентка
neza.saje@gmail.com
5. Соња Цекова Стојаноска
лекторка
sonja.cekova@abasa.si

СРБИЈА

1. Александра Стошиќ
преведувачка
aleksandrastosicd@gmail.com
2. Билјана Петковиќ
студентка
florianafreitag@gmail.com
3. Данијела Костадиновиќ
професорка
daniijela.kostadinovic@filfak.ni.ac.rs

ТУРЦИЈА

1. Пинар Башјлмаз
студентка
pbasyilmazzz@gmail.com

УНГАРИЈА

1. Анамарија Цинеге-Панзова
преведувачка
czinege.panni@gmail.com
2. Петра Грисхабер
студентка
petra.grishaber222@gmail.com

ХРВАТСКА

1. Владимир Немчиќ
студент
vladimir.nemcic@hotmail.com
2. Ивица Баковиќ
професор
ibakovic@ffzg.hr
3. Карла Шкрлец
студентка
kaskrlec@gmail.com
4. Михаела Матешкиќ
професорка
mmatesic@ffri.hr

ЧЕШКА РЕПУБЛИКА

1. Барбора Томешкова
студентка
BALARAZ@outlook.cz
2. Кристина Дуфкова
професорка
kristyna.dufkova@seznam.cz

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Климент Охридски“,
Скопје

821.163.3-1.09Шопов,А.:81'255.4
811.163.3(062)
821.163.3(062)

ШОПОВ на 11 јазици : зборник на преводите на семинаристите на
Третата зимска школа на Меѓународниот семинар за македонски
јазик, литература и култура при Универзитетот „Св. Кирил и
Методиј“ во Скопје (Скопје, 23 –
28 јануари 2023 година) / редакциски одбор на Зборникот Ордан
Чукалиев, Весна Мојсова-Чепишевска, Евдокија Илијевска. -
Скопје : Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, 2023. - 210 стр. ; 21 см

Библиографија кон трудовите

ISBN 978-9989-43-493-8

а) Шопов, Ацо, 1923-1982 -- Поезија -- Преводи б) Меѓународен
семинар за македонски јазик, литература и култура -- 2023

COBISS.MK-ID 60927749

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

Бул. „Гоце Делчев“ бр. 9,
1000 Скопје,
Република Северна Македонија

Т: +389 2 3293 293
Ф: +389 2 3293 202
www.ukim.edu.mk

9 789989 434938